BBC

KROK PO KROKU: **ROZMNAŻAJ RÓŻE Z SADZONEK**

Październik 10 (71)/2024

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

Tulipany powtarzające kwitnienie

WARZYWA do szklarni NA ZIMĘ

Jak uprawiać BANANY?

ZBIERZ I ZACHOWAJ NASIONA

Twórcza jesień!

- ZBIERZ kwiaty na suche bukiety
- STWÓRZ atrakcyjne kompozycje w donicach
- ZRÓB domki dla biedronek na zimę

Październik 10/2024
cena 17,90 zł (w tym 8% VAT)
ISSN 2391-8381 Indeks 403636
9 772391 838142 10

IDZIE ZIMA
Zadbaj z **Alanem** o kwiaty wrażliwe na mróz

CZAS DZIAŁAĆ
Sue doradza, jakie prace wykonać na działce jesienią

ŻYWOPŁOTY
Zielone ściany sprawdzą się w każdym ogrodzie, mówi **Monty**

AthenA

Nasza ziemia rodzi rajskie ogrody

Podłoża i substraty „Athena" firmy Bio-Produkty Sp. z o.o. są obecne na rynku polskim i zagranicznym już od ponad 30 lat. Surowiec do ich produkcji pozyskujemy z własnych torfowisk, leżących w ekologicznie czystych terenach. Dzięki starannemu procesowi technologicznemu oraz stałym kontrolom, nasze produkty są wysoko cenione przez ich użytkowników.

Bio-Produkty Sp. z o.o. Zakład produkcji torfu i kory

Kopalnia Reptowo • Kopalnia Szczecinek • Kopalnia Golczewo • **www.athena.com.pl**

eprasa.pl 3b48a19501

Prenumerata

Gardeners' World. Edycja Polska to wydanie licencyjne największego brytyjskiego magazynu ogrodniczego BBC *Gardeners' World Magazine*. W polskiej edycji dzielimy się z wami naszymi odkryciami – od inspirujących ogrodów (angielskich i polskich) i zachwycających roślin, po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, by ogród był zawsze w kwitnącej formie.

Zamów prenumeratę *Gardeners' World. Edycja Polska* w wersji drukowanej lub elektronicznej na

www.UlubionyKiosk.pl

Welcome

Zbliżający się wielkimi krokami koniec sezonu ogrodniczego może przynieść jeszcze sporo satysfakcji. Ten nieco leniwy czas warto przeznaczyć nie tylko na jesienne porządki i przygotowania do zimy, ale również na tworzenie nowych nasadzeń, kompozycji w donicach czy schronień dla zwierząt.

Co zrobić, by przedłużyć dekoracyjność rabat jeszcze w tym sezonie? Miskanty chińskie (str. 20), którymi o tej porze roku trudno się nie zachwycać, doskonale wypełnią puste przestrzenie między zanikającymi powoli bylinami i stworzą miłe dla oka akcenty. Amatorom bardziej wyrazistych barw polecamy ogniste kompozycje w donicach (str. 24 i 42), które rozweselą przestrzeń przy domu i będą efektowne aż do pierwszych przymrozków.

Monty zachęca do tworzenia żywopłotów (str. 26) w różnych częściach ogrodu, bo pozwalają dzielić przestrzeń na wnętrza o różnym przeznaczeniu, tętnią życiem i zapewniają cień oraz zatrzymują zimne podmuchy wiatrów.

W poprzednim numerze zaprezentowaliśmy 50 roślin cebulowych kwitnących wiosną, a teraz skupiamy się na najpopularniejszej grupie, czyli na tulipanach (str. 48); proponujemy sadzenie gatunków i odmian, które nie wymagają corocznego wykopywania i niezawodnie kwitną rok po roku.

Osobom, które szukają sposobów na samodzielne rozmnażanie roślin podpowiadamy, jak przygotować sadzonki z róż (str. 84), w jaki sposób uzyskać za darmo więcej domowych roślin doniczkowych (str. 86) oraz jak zbierać i przechowywać zebrane samodzielnie nasiona (str. 65).

Ponieważ jesień to czas, gdy powinniśmy skupić się nie tylko na roślinach, ale i na ogrodowej faunie, przypominamy, czym najlepiej żywić zimą ptaki (str. 92) oraz jak zbudować schronienie dla biedronek. Łukasz podpowiada (str. 97), jak zrobić domek, wykorzystując bukiet z suszek, aby było praktycznie, pożytecznie i efektownie.

Małgorzata Wójcik
Redaktor naczelna
malgorzata.wojcik@avt.pl

Eksperci Gardeners' World

Monty Don
Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners' World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein
Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarsh
Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Rekha Mistry
Ogrodniczka, influencerka i prezenterka. Z zapałem uprawia na działce warzywa, zioła i owoce w zgodzie z naturą. Prezentuje przepisy na dania z ich udziałem.

Adam Frost
Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

eprasa.pl 3b48a19501

SPIS TREŚCI

październik 2024

LUBIMY

8 Gwiazdy października
20 Miskanty
24 Kompozycje z papryczkami

TWÓRCZA JESIEŃ

36 Suszone kwiaty
Najlepsze gatunki
42 Jesienne kompozycje
Pomysły do donic
97 Domki dla biedronek
Na balkon i do ogrodu

INSPIRACJE

26 Niebiańskie żywopłoty
Ogród Monty'ego
32 Jesienne prace
Na zakończenie sezonu
48 Najpiękniejsze tulipany
Czołowa dziesiątka
54 Rośliny wrażliwe na mróz
Alan podpowiada, jak je przechować
60 Uprawa bananów
W pojemnikach i w gruncie
84 Nowe róże z sadzonek
Jak je zrobić krok po kroku
86 Rozmnażanie roślin
Sadzonki z liści z naciętymi nerwami
102 Cięcie roślin
Przycinanie wawrzynu i laurowiśni

WŁASNE UPRAWY

65 Zbiór i przechowywanie nasion
69 Bezproblemowe zbiory
74 Szklarnia w październiku
78 Uprawiaj i jedz
82 Przepisy z kwiatów chryzantem

FAUNA W OGRODZIE

90 Ochybnica runiówka
92 Karmy dla ptaków

FELIETON

19 Cały Monty
22 Rozmowy przy płocie
121 Opowieści Titchmarsha

36
Frances pokazuje, jak jesienią zbierać kwiaty na suche bukiety i które gatunki najlepiej się do tego nadają

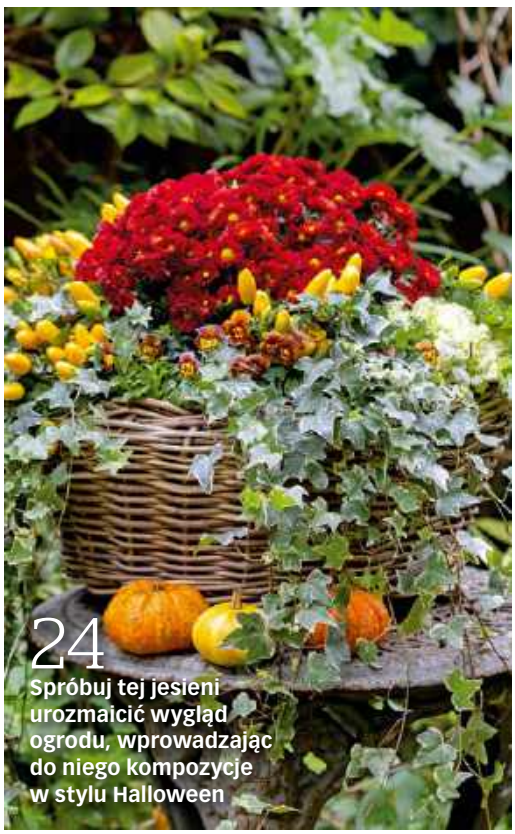

24
Spróbuj tej jesieni urozmaicić wygląd ogrodu, wprowadzając do niego kompozycje w stylu Halloween

97
Wczesna jesień to doskonały moment, żeby wykonać dla biedronek schronienie, przekonuje Łukasz i pokazuje, jak to zrobić krok po kroku

eprasa.pl 3b48a19501

TEMATY Z OKŁADKI

Zdjęcie: Neil Hepworth

84

74

48

60

65

36, 42, 97

54, 32, 26

Plan działań

105 Zbuduj stelaż na ziemię liściową

106 Posadź krzewy

107 Wyściółkuj rabaty

108 Podziel byliny

109 Wysiej łąkę kwietną

110 Sadź rośliny w donicach

111 Wykop dalie

112 Zadbaj o storczyki

113 Posprzątaj szklarnię

114 Podziel szczypiorek

115 Zbierz dynie i kabaczki

pytania i odpowiedzi

116 Eksperci radzą czytelnikom

PRENUMERATA s. 89

20
Miskanty to wyraziste trawy ozdobne, które wnoszą do ogrodu dramatyzm i ruch – zachwyca się Graham

48
Jeśli chcesz mieć tulipany, które będą niezawodnie kwitły każdej wiosny, postaw na tulipany botaniczne

60
Charakterystyczne liście bananów sprawiają, że wyróżniają się na tle innych roślin. Jeśli masz ochotę na wyraźny egzotyczny akcent, te rośliny będą świetnym wyborem – przekonuje Sylwia

26
Zimozielony czy sezonowy, duży czy mały, żywopłot to idealny sposób na wprowadzenie do ogrodu struktury – akurat mamy najlepszy czas w roku, aby go zasadzić – przypomina Monty

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM, PAUL DEBOIS, NEIL HEPWORTH, TORIE CHUGG, ŁUKASZ SKOP, SYLWIA HENNEK

eprasa.pl 3b48a19501

Lista zakupów

▲ **Zbierak do owoców**
Zbierak do owoców charakteryzuje się optymalną konstrukcją z szerokim otworem, dzięki czemu owoce można łatwo usunąć nawet z wysokich gałęzi. Jego kształt gwarantuje, że owoc wpadnie wprost do woreczka. Miękki, siateczkowy worek pozwala zobaczyć plony podczas zbiorów. Po użyciu można go uprać w pralce.
www.fiskars.pl

▲ **Koszyk do zbiorów warzyw i owoców oraz składany nóż**
Koszyk ogrodniczy oferuje łatwy i efektywny sposób zbierania, transportu i czyszczenia zebranych plonów oraz narzędzi. Perforowana i zamknięta część umożliwia oddzielenie żywności od narzędzi lub umytych zbiorów od niemytych. Możesz w nim spłukać lub namoczyć świeżo zebrane plony. Składany nóż to doskonałe narzędzie do zbioru warzyw i owoców rosnących na mniejszych łodygach lub gałązkach. Precyzyjnie szlifowane ostrze ze stali nierdzewnej, zakrzywione na czubku, ułatwia pracę w trudno dostępnych miejscach. Składany, kompaktowy nóż zapewnia wygodne przechowywanie.
www.fiskars.pl

▲ **Projektowanie ogrodów naturalistycznych Podstawowe zasady**
Nigel Dunnett
Wydawnictwo Wytwórnia
Ogrody naturalistyczne zaskakują bogactwem roślin, nie naruszają równowagi ekologicznej i są korzystne dla środowiska, a przy tym zachwycają pięknem i wywołują pozytywne emocje, pozostając w harmonii z energią świata przyrody. Ich poprawne zaprojektowanie bywa jednak wyzwaniem. W swoim przełomowym dziele czołowy propagator nasadzeń naturalistycznych Nigel Dunnett dzieli się niezrównaną wiedzą ekologiczną i ogrodniczą oraz prezentuje fantastyczne metody pracy gwarantujące sukces każdego projektu.
www.wytwornia.com

▶ **Skrzynka na nasiona**
Ta urocza skrzynka pomieści aż 28 opakowań nasion. Jej delikatny różowy kolor sprawia, że jest nie tylko praktyczna, ale i piękna. Wykonana została z solidnego drewna, chroni nasiona przed wilgocią i innymi szkodliwymi czynnikami czy gryzoniami. Można ją łatwo przenosić i postawić w dowolnym miejscu. Jej wytrzymała konstrukcja zapewnia bezpieczne przechowywanie nasion.
www.zakazanyogrod.pl

◀ **Ceramiczny bukiet makowo-chabrowy**
Skomponowany z 16 ceramicznych kwiatów bukiet ma uniwersalny charakter – nadaje się na różne okazje, rocznice i święta – bez względu na porę roku. Można go dodatkowo przyozdobić żywymi lub suszonymi liśćmi, kłosami zbóż, źdźbłami traw lub zielonymi gałązkami, a dodatki zmieniać w zależności od pory roku.
www.kwiaciarniaceramiczna.pl

eprasa.pl 3b48a19501

▲ Sekator akumulatorowy
Sakator ASA 20 to urządzenie stworzone do pielęgnacji drzew i krzewów w ogrodzie. Bez trudu radzi sobie z cięciem gałęzi o średnicy do 25 milimetrów. Szerokość rozwarcia ostrzy można ustawić w dwóch pozycjach, aby dopasować ją do średnicy przycinanego materiału. Umożliwia wykonanie aż do 2 000 cięć na jednym ładowaniu akumulatora – w zależności od rodzaju i średnicy gałęzi.
www.stihl.pl

▶ Donica z ratanu naturalnego Drypot
Drypot to opatentowany system suchej doniczki – naturalny ratan oplata plastikowy wkład z recyklingu, który jest szczelny i nie przepuszcza wody. Dzięki tej technologii nie potrzebna jest podstawka. Donice z tym systemem mogą być wykorzystane do sadzenia roślin lub jako małe oczka wodne. Wymiary: 34 cm x 30 cm
www.lovelybaskets.pl

◀ Kule Leaf Balls
To efekt misternej, benedyktyńskiej pracy rzemieślników z angielskiej manufaktury. Leaf Balls są wykonywane z cynkowanej, a następnie patynowanej stali. Składają się z setek stalowych liści, wycinanych, układanych i ręcznie spawanych. Wykorzystane w ogrodzie, w kompozycji z roślinami, dają możliwość tworzenia wyjątkowych aranżacji. Nie trzeba ich chować na zimę, ani osłaniać przed deszczem. W dobrej formie przetrwają dziesiątki lat.
www.chronos.com.pl

▲ Naczynie do pieczenia Cocotte
Szczególną cechą tego ceramicznego naczynia jest oryginalny kształt inspirowany dojrzałą dynią. Ten nawiązujący do natury projekt przyciąga wzrok i urozmaica walory wizualne podawanej potrawy. Misę i pokrywę można używać w piekarniku oraz w kuchence mikrofalowej.
www.home-you.com

▶ Irys holenderski 'Bronze Queen'
To elegancka odmiana irysów, która wzbogaci każdą przestrzeń, zarówno w ogrodzie, jak i jako kwiat cięty. Cebulki irysów 'Bronze Queen' najlepiej rosną w piaszczystej, przepuszczalnej glebie, w miejscach słonecznych lub półcienistych. Dzięki swojej odporności, mogą pozostawać w glebie przez wiele lat i co roku cieszyć oko pięknymi kwiatami. Kwitnienie: czerwiec – lipiec.
www.e-sas.pl

▶ Duży domek dla jeża
Na jeża czyha w naszych ogrodach wiele niebezpieczeństw. Bardzo dużym zagrożeniem dla zwierzęcia, które zamieszka w naszym ogrodzie są psy i koty, a także drapieżniki, takie jak listy czy borsuki. Ten domek jest wyjątkowo duży, więc może pomieścić całą kolczastą rodzinę. Ponadto jest wodoodporny, a użyte do jego budowy naturalne materiały sprawiają, że pięknie komponuje się ze znajdującymi wokół roślinami.
www.gardenlove.pl

eprasa.pl 3b48a19501

„Nie marnuj październikowego słońca”

Katherine Arden

eprasa.pl 36

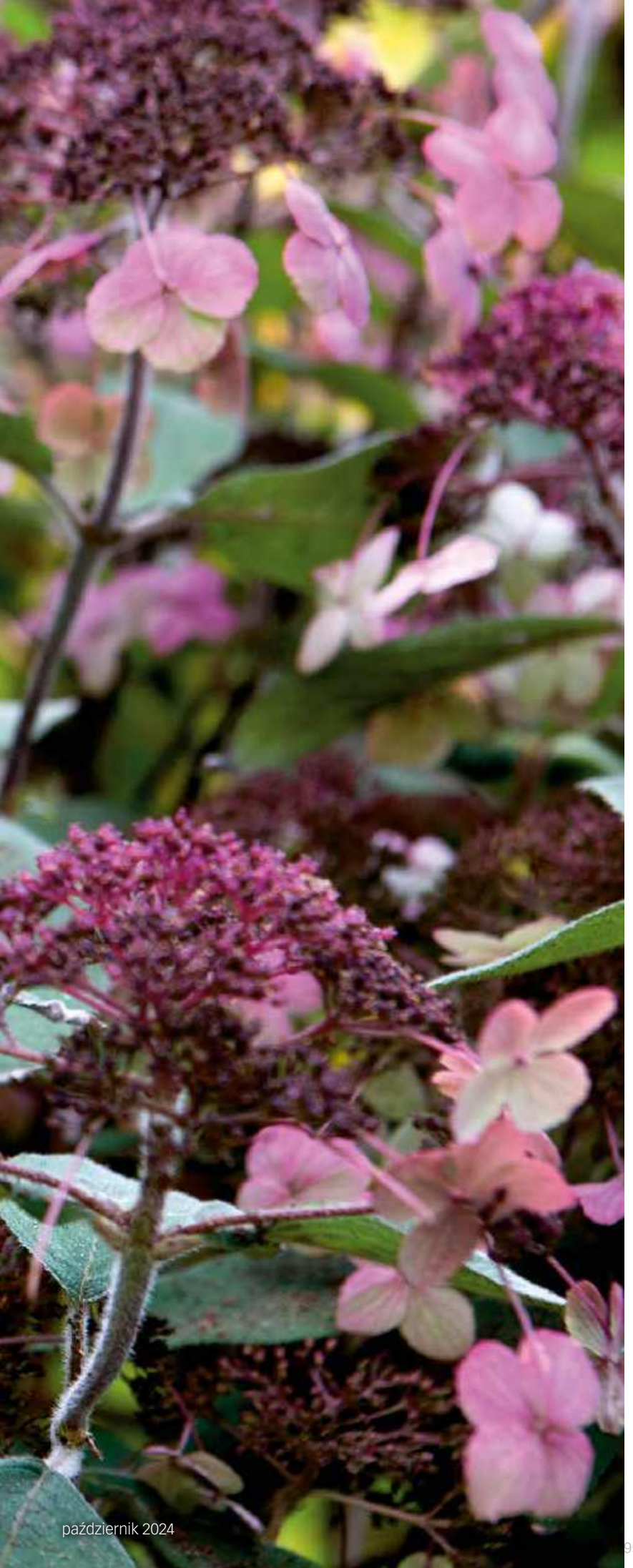

Lubimy październik

W tym miesiącu łagodnie zbliżamy się do zimowych radości. Automatycznie sięgamy po grubsze skarpety i nie myślimy już o wyjściu z domu bez kurtki. Wiatr jest nieco ostrzejszy, a liście na drzewach strzępią się na brzegach. Jednak nadal jest wystarczająco ciepło, aby po południu zająć się ogrodnictwem lub zebrać ostatnie letnie plony, a nawet usiąść z filiżanką kawy w osłoniętym miejscu, posłuchać szykujących się do odlotu ptaków i podziwiać na rabatach wszystkie spóźnialskie kwiaty.

TEKST JAMES ALEXANDER-SINCLAIR

GWIAZDA MIESIĄCA

Hortensja kosmata (*Hydrangea aspera*) Hot Chocolate

Mam dla was melodię, której trudno się pozbyć: za każdym razem, gdy trafiam na wyjątkowo piękną hortensję, taką jak ta, dzieje się coś irytującego. W mojej głowie włącza się piosenka *Volare* – wiesz, to ta, w której śpiewają „Nel blu dipinto di blu". Kiepsko mówię po włosku, więc nie mam pojęcia, co to znaczy, ale nie mogę powstrzymać się od śpiewania w myślach „hortensja" do tej melodii. W przypadku tej odmiany (Hot Chocolate) raczej lepiej byłoby zanucić „you sexy thing (sexy thing you)", ale chyba najlepiej zostać przy „hortensja, o-o, aspera o-o-o-o".

Spektakularna i niezawodna roślina do słońca i do lekkiego cienia. Jak wszystkie hortensje, trzeba ją obficie podlewać. Rozmnażaj latem przez sadzonki zielne.
Wysokość x Szerokość 3 m x 2,5 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

9501

BERBE-RÓŻ

Kiedy zaczynałem być ogrodnikiem, berberys był bardzo modny. Od tego czasu jego popularność nieco zmalała i nie widuje się go już tak często. Szkoda, bo ma wiele do zaoferowania. Jest dobry na żywopłot, jesienią ma subtelny, ale wyrazisty kolor, wiosną wydaje ładne kwiaty, a dziki berberys zawiązuje jadalne jagody (niektóre gatunki uprawne mają lekko trujące owoce).

Berberys Thunberga (*Berberis thunbergii*) 'Rose Glow'
Wytrzymały i odporny na mróz w każdej glebie. Nadaje się na żywopłoty i na obwódki. Ma wiele różnych odmian, od zielonych po fioletowe.
W x S 1,2 m x 1,2 m

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

ZNAJDŹ RÓŻNICĘ

Jak to się stało, że tak piękna, delikatna, subtelnie zdobiona i użyteczna roślina dostała mało atrakcyjną nazwę – ropuszy storczyk? To prawda, że ma coś ze storczyka, ale przecież nie z ropuchy – poza tym, że plamki na płatkach mogą mieć z tym coś wspólnego. Uwielbiam ropuchy z wielu powodów (choćby ze względu na zdolność do pożerania ślimaków), ale chyba tylko ich matki potrafią docenić ich urodę!

Trójsklepka owłosiona (*Tricyrtis hirta*) 'Taiwan Atrianne'
Uprawiaj ją z dala od słońca – przetrwa w pełnym cieniu, jeśli nie będzie miała za sucho. Dziel wiosną.
W x S 80 cm x 50 cm

eprasa.pl 3b48a19501

EMOCJE W ZENICIE

Ta dalia jest wysoko na „liście roślin, bez których żaden ogród nie będzie kompletny". Raczej nie jest odporna na zimno (o czym świadczyła masa daliowych trucheł zaśmiecających krajobraz po okrutnych przymrozkach zeszłorocznej zimy), ale głębia koloru, długość kwitnienia i ogólna *joie de vivre* sprawiają, że warto podjąć ryzyko – na szczęście łatwo ją rozmnożyć z sadzonek, więc nigdy nie musisz z niej rezygnować.

Dalia (*Dahlia*) 'Mrs Eileen'
Przed nadejściem mrozów należy wykopać wszystkie dalie i przechowywać je przez zimę w suchym, zabezpieczonym przed mrozem pomieszczeniu. **W x S** 90 cm x 60 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 3 19501

PODWÓJNE UDERZENIE

Przetrwaliśmy całe lato, oglądaliśmy paradę pięknych roślin – najpierw w pąkach, później w czasie kwitnienia i przekwitania, a teraz podziwiamy ostatnie sceny. Gdy dni stają się krótsze, nie ma lepszego zestawienia, które przyspieszy powrót do domu, niż ta dwójka. Jak dla mnie, to klasa sama w sobie.

Dalia (*Dahlia*) 'Thomas A. Edison'
Na ciepłych i osłoniętych rabatach można spróbować okryć karpy dalii grubą warstwą ściółki na zimę.
W x S 80 cm x 50 cm

Szałwia (*Salvia*) 'SoCool Pale Blue'
Jeśli masz szklarnię, wciąż możesz pobrać pędy szałwii na sadzonki na przyszły rok. **W x S** 70 cm x 60 cm

eprasa.pl 948a19501

BIAŁA PIANKA

To ostatni przedstawiciel rodziny baldaszkowatych, które cieszyły nas przez ostatnie miesiące, zaczynając od trybuli leśnej w maju (uwzględniam tu również trybulę o purpurowych liściach i kuszący różowy świerząbek). Od tego czasu kwitł aminek, barszcze, orlaja, wzdęcin i (jeśli masz pecha) także podagrycznik. Ogród staje się lepszym miejscem, gdy rośnie w nim przynajmniej jeden (a najlepiej tuzin) tych eleganckich baldaszków.

Olszewnik kminkolistny (*Selinum wallichianum*)

Dobrze rośnie w cieniu. Najlepiej sadzić go luźno, ponieważ traci efekt, gdy rośnie zbyt gęsto. Łatwo wyrasta z nasion.
W x S 1,5 m x 60 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; TORI CHUGG

eprasa.pl 3b48a19501

ZWIASTUN JESIENI

Próba zrozumienia cyklu życiowego zimowita może przyprawić o zawrót głowy. Wiosną z podziemnej bulwy wyrasta kępa soczyście zielonych liści, które zasychają jeszcze przed początkiem lata. Następnie bulwa wchodzi w okres letniego spoczynku (wtedy można ją wykopać i podzielić, jeśli to konieczne). Z końcem lata pojawiają się fioletowe, różowe lub białe kwiaty, po czym roślina przechodzi zimowy spoczynek.

Zimowit jesienny (*Colchicum autumnale*)

Podobną do dużej cebuli bulwę posadź latem na głębokość 15 cm. Kupując nowe bulwy zwróć uwagę na ich kondycję – powinny być zdrowe i jędrne, bez widocznych uszkodzeń.
W x S 15 cm x 10 cm

TEKST ŁUKASZ SKOP
ZDJĘCIA BOŻKA PIOTROWSKA

eprasa.pl 3b48a19501

STARY PIERNIK

Przebarwiające się liście dostarczają nie tylko wrażeń wizualnych. Spacerując pod topolami można poczuć słodki, cukrowy zapach wydobywający się z ich suchych liści. Ale to grujecznik, nazywany też drzewem ciasteczkowym, jest mistrzem wodzenia za nos. Opadłe liście grujecznika wydzielają zapach podobny do świeżo upieczonego piernika. Nie zawsze da się go poczuć – pogoda musi być bezwietrzna, a słońce mocno ogrzewać liście, które powinny – dosłownie! – wypiekać się w jego promieniach.

Grujecznik japoński (*Cercidiphyllum japonicum*)
Niewymagające drzewo o malowniczym pokroju, które jesienią przebarwia się na żółto, różowo, pomarańczowo i purpurowo. **W x S** 10 m x 7 m

POGODA DLA BOGACZY

Jesienna feeria barw to prawdziwa loteria: atrakcyjna zmiana koloru liści zależy m.in. od temperatury, pogodnych dni, wilgotności i warunków glebowych. Miłorzęby wcale się tym nie przejmują – niezawodnie rozbijają bank i mienią się złotem. Wśród wielu odmian są też takie, jak 'Globus', która ma krzaczasty pokrój i nie zajmuje dużo miejsca.

Miłorząb dwuklapowy (*Ginkgo biloba*) 'Globus'
W pełni odporny na mróz. Rośnie wolno i utrzymuje zwarty pokrój. Stanowisko słoneczne lub półcieniste. **W x S** 2 m x 2 m

eprasa.pl 3b48a19501

MAŁY, ALE WARIAT

Ta tylko na pozór mdła mieszanina kipi, wrze i tryska temperamentem za sprawą miniaturowego miskanta. Jego jedwabiste kwiatostany falują na wietrze, liście skrzypią i szeleszczą jak smyczki sunące po strunach, a źdźbła podrygują w orientalnym tańcu. Całe to widowisko możesz podziwiać z pierwszego rządu, bo ten niski miskant nie musi się kryć na tyłach rabaty.

Miskant chiński (*Miscanthus sinensis*) 'Little Miss'
Ma srebrzyste kwiatostany i czerwonawe liście jesienią. Rozmnażaj wiosną przez podział kilkuletnich, rozrośniętych egzemplarzy. **W x S** 60 cm x 40 cm

eprasa.pl 3b48a19501

OSCAROWA ROLA

Róże to urodzone aktorki, które rzadko grywają role drugoplanowe lub wcielają się w inne postaci. Najlepiej wychodzi im odgrywanie samych siebie, za co niezmiennie obsypywane są nagrodami. Rzadko, ale jednak, zdarza się, że przyjmą wyzwanie – tak jak ta róża, której kwiaty przekonująco podszywają się pod goździki.

Róża pomarszczona (*Rosa rugosa*) 'F.J. Grootendorst'
Toleruje półcień i silne cięcie. Obficie powtarza kwitnienie. Nadaje się na rabaty, obwódki i luźne żywopłoty, a także na kwiat cięty. **W x S** 1,2 m x 1,2 m

CZERWONY JAK CEGŁA

Rozgrzane do czerwoności liście klonów japońskich rozpalają cieniste i ponure zakątki, które przez cały rok nie rzucały się w oczy. Przeglądając stare książki drzemiące na półkach wciąż odnajduję w nich zasuszone liście klonów, które kiedyś tryskały iskrami – ale tej energii nie da się zatrzymać. Powróci wiosną, aby pomóc zakwitnąć przebiśniegom.

Klon japoński (*Acer japonicum*) 'Aconitifolium'
Rośnie wolno, rzadko przekraczając 2 m wysokości. Tworzy parasolowatą koronę. Lubi wilgoć, półcień i próchniczne podłoże. **W x S** 2,5 m x 2,5 m

eprasa.pl 3b48a19501

RÓŻOWA SYMFONIA

W odróżnieniu od wielkokwiatowych solistek, ta róża daje koncert całą orkiestrą kwiatów. Każdy z nich ma intensywnie różowe płatki i biały środek, a kiedy jedne kończą występ, pojawiają się następne – i tak do późnej jesieni. Jeśli poprzednia róża okazała się mistrzynią aktorstwa, to ta bryluje w świecie muzyki, co tylko dowodzi, że róże są kwiatami o wielu talentach, dla których sceną jest cały świat.

Róża (*Rosa*) 'Mozart'
Róża parkowa, która kwitnie od czerwca do października, a każdy kwiat ma średnicę 4 cm. Można ją prowadzić przy podporach tak jak róże pnące. **W x S** 2 m x 1,2 m

eprasa.pl 3b48a19501

Felieton

Cały Monty

Wiedza ogrodnicza pozwala nam mieć zdrowy, dobrze funkcjonujący ogród, ale to nasz zmysł artystyczny sprawia, że staje się on prawdziwą radością – wyznaje **Monty**

Sytuacja na świecie jest poważna – ze wszech miar. Ale powaga to stroma i zdradliwa ścieżka, z której łatwo zboczyć w surowość, pompatyczność i jeszcze gorsze kierunki. Na powagę są czas i miejsce, ale tego rodzaju okoliczności jest niewiele i należy ich unikać. Czymś zupełnie innym jest poważne podejście – całym sercem popieram poważne podejście do prawie wszystkiego, włącznie z frywolnością. Uwaga, którą skierował Logan Roy w serialu *Sukcesja* do swoich dzieci: „Kocham was, ale nie jesteście poważnymi ludźmi" – była szczytem upokorzenia. Dlatego trzy razy tak dla poważnego podejścia do wszystkiego, ale co najwyżej dwa dla powagi.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD

Niestety obawiam się, że powaga wdziera się do ogrodnictwa. Ma kilka twarzy, ale wszystkie podchodzą ze śmiertelną solennością do zmian klimatycznych, Natury (zawsze z zachowaniem pełnej szacunku wielkiej litery), renaturyzacji, gatunków rodzimych i temu podobnych tematów. Uprzedzę wszystkie uwagi – uważam, że to niebywale poważne, istotne kwestie i poświęcam im mnóstwo czasu, wysiłku i energii zarówno u siebie w Longmeadow, jak i na szerokim świecie. Ale powaga nie jest tu właściwym narzędziem – nie tylko dlatego, że z wszystkich, którzy podążają w tym kierunku, robi pompatycznych nudziarzy. Cytując W.B. Yeatsa: „Najlepsi w nic nie wierzą, a najgorsi cali aż wrą od niespożytej pasji" [„Drugie przyjście" w tłumaczeniu Antoniego Libery – red.].

> *„Ogród, w którego sercu nie ma poezji czy sztuki najzwyczajniej w świecie nie jest dobrym ogrodem"*

Niespożyta pasja może dobrze wyglądać i brzmieć – zwłaszcza dla adolescentnej wrażliwości mediów społecznościowych, ale miażdży bardziej delikatne, a równie istotne sprawy. Sięgając po analogię ogrodniczą: rośliny potrzebują pierwiastków śladowych oraz nieskończenie subtelnej i złożonej interakcji biomu gleby równie mocno, jak prostego zasilania azotem i potasem z butelki.

Największą ofiarą nadmiaru pełnej pasji powagi jest sztuka. Mocno wierzę, że wszystkie dobre ogrody, bez względu na styl, są dziełami sztuki na równi z obrazami, utworami muzycznymi czy wierszami. Artyzm jest sercem i duszą ogrodów – niebranie pod uwagę tego wymiaru czy chowanie go pod wielką dozą powagi jest jak pozbawianie ogrodów i ogrodnictwa wszelkiej radości. Za każdym razem, gdy postanawiamy zestawić ze sobą dwie rośliny, podejmujemy decyzję o charakterze twórczym, artystycznym. Wiedza ogrodnicza może zdecydować o sukcesie i trwałości tego artyzmu, ale to ogrodnik go tworzy i docenia. Gdy zakładamy ogród, przede wszystkim karmimy własną duszę, a nie ratujemy planetę. Tak się składa, że planeta sobie poradzi, nawet bez życia takiego, jakie znamy, ale jesteśmy pewnie największym problemem, z którym musi się teraz borykać.

Skoro zatem sztuka jest niezmiennie subiektywna, wachlarz czynników tworzących dobry ogród musi być naprawdę szeroki. Osobiście dostrzegam piękno w setkach ogrodniczych form – grządce kapusty czy pięknie przystrzyżonym żywopłocie, spektakularnej rabacie mieszanej czy różnych wyjątkowo subtelnych trawach. Byłem niedawno w Levens Hall w krainie Lake District i ta ostatnia wizyta – czwarta czy piąta na przestrzeni trzydziestu lat – utwierdziła mnie w przekonaniu, że to miejsce – łączące w sobie historię, design, umiejętności ogrodnicze i artyzm – może śmiało konkurować z innymi ogrodami świata. Na terenie Levens znajdują się cudowne łąki kwietne i wielkie żywopłoty, w których radośnie gniazdują ptaki. Ale dominują tu zdecydowanie niemodne elementy: nieskazitelnie utrzymana murawa (obecnie najpoważniej w świecie, ale bez namaszczenia używana do gry w krokieta), słynne mocno strzyżone topiary podsadzone piętnastoma tysiącami roślin rabatowych (na szczęście wybranych z uwagi na ich pożyteczność dla pszczół przez wspaniałego Chrisa Crowdera, który jest nie tylko głównym ogrodnikiem od 37 lat, ale też zapalonym pszczelarzem), formowane lipy, gęste żywopłoty i idealnie wypielone rabaty. Czy należy je gorliwie pousuwać i poddać równie gorliwej renaturalizacji? Oczywiście, że nie. Jest wiele dróg. Piękno można stworzyć na mnóstwo sposobów, ale jest absolutnie niezbędne, aby zapewnić je dla niego samego.

Ogrody to nienaturalne, ludzkie konstrukty, tworzone głównie dla radości człowieka. Jest niezwykle ważne, aby zadbać w ogrodzie o jak największą różnorodność roślin, siedlisk i stylów, zapewniając naszym braciom mniejszym zdrowe i zróżnicowane środowisko i chyba nikt nie robi tego z większym zapałem ode mnie. Ale ogród, który z pełną powagą spełnia wszystkie ważne wymogi środowiskowe z zakresu zużycia wody, zmniejszania śladu węglowego, jak najmniejszego wykorzystywania plastiku i tak dalej, ale nie ma w sercu poezji, najzwyczajniej w świecie nie jest dobrym ogrodem.

Monty

eprasa.pl 3b48a19501

'Red Chief'
Ciemnoczerwone pióropusze robią się srebrzyste i utrzymują się na pędach przez całą zimę. Liście żółkną jesienią.
Wysokość x szerokość 1,2 m x 1 m

'Strictus'
Wyraziste, wzniesione liście z żółtymi paskami. Różowe pióropusze z czasem stają się srebrzyste.
W x S 2 m x 1,2 m

'Morning Light'
Łukowato wygięte liście o białych brzegach i czerwonawe kwiatostany, zwłaszcza po upalnym lecie.
W x S 1,2 m x 1,2 m

'Flamingo'
Różowe pióropusze z czasem stają się srebrzyste. Jesienią liście z białymi paskami pośrodku robią się pomarańczowo-złociste. **W x S** 1,5 m x 1,5 m

Miskant chiński (*Miscanthus sinensis*)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Atrakcyjne liście												
Pierzaste pióropusze												

ZDJĘCIA: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

eprasa.pl 3b48a19501

'Kleine Silberspinne'
Liście w białe paski jesienią stają się złociste. Srebrzystoczerwone pióropusze. Mniejsza odmiana.
W x S 1,2 m x 45 cm

RHS AWARD OF GARDEN MERIT

Eksperci polecają

Miskanty

Te wyraziste trawy ozdobne wnoszą do ogrodu dramatyzm i ruch – zachwyca się **Graham Rice**

O tej porze roku te wysokie, eleganckie trawy są w szczytowej formie – mają jedwabiste pióropusze, kołyszące się nad fontanną łukowato wygiętych, szeleszczących liści, które z czasem nabierają różnych odcieni zgaszonej żółci, beżu i miedzi.

Do wyboru jest wiele rodzajów miskantów, ale muszę was szybko ostrzec przed jednym z nich – niech was nie kusi, aby zasadzić w ogrodzie miskanta olbrzymiego, choć robi on wielkie wrażenie. Ta hybryda o łacińskiej nazwie *Miscanthus* x *giganteus* jest naprawdę ogromna – szybko dorasta do wysokości 3,5 m i rozprzestrzenia się stopniowo i z determinacją. Praktycznie nie da rady się jej pozbyć. W związku z szybkim wzrostem tego miskanta, uprawia się go na biomasę. Ale w ogrodzie? O, nie! Nie dajcie się też omamić jednej z nazw, pod którą jest sprzedawany – „eco grass" [ekologiczna trawa – red.].

Skoro już przestrzegłem przed miskantem olbrzymim, zajmijmy się teraz jego pięknym krewnym o nienagannych manierach – miskantem chińskim (*Miscanthus sinensis*). Ten gatunek ma wszystkie zalety miskanta olbrzymiego, ale nie sprawia żadnych problemów. To prawda, że niektóre jego odmiany są wysokie, ale nie rozprzestrzeniają się. Formy mozaikowate, a także odmiany wyselekcjonowane z uwagi na ich wyjątkową zdolność do kwitnienia można zaliczyć do najlepszych mrozoodpornych bylin. RHS przyznało dziewiętnastu odmianom nagrodę Award of Garden Merit. Wypróbuj jedną z nich.

- **Stanowisko** Najlepiej w pełnym słońcu – częściowy cień i zimne lata mogą ograniczyć kwitnienie.
- **Sadzenie** Dobrze rośnie w większości gleb, które nie są ani przesuszone, ani podmokłe. Mniejsze odmiany udają się w pojemnikach, o ile gleba jest przepuszczalna.
- **Pielęgnacja** Przycinamy pod koniec zimy, gdy liście i pióropusze przestaną już dobrze wyglądać. Dzielimy i sadzimy w gruncie wiosną co trzy-cztery lata.
- **Gdzie kupić** www.ashwoodnurseries.com; www.coolings.co.uk; www.jacksonsnurseries.co.uk; www.knollgardens.co.uk

NA STRONIE
www.GardenersWorld.com/miscanthus
znajdziesz więcej informacji o odmianach i uprawie miskantów

eprasa.pl 3b48a19501

Rozmowy przy płocie

Czy w parkach należy przede wszystkim stawiać na bioróżnorodność?

Helen Monger

jest dyrektorką organizacji charytatywnej *London Historic Parks and Gardens Trust*, która zajmuje się ochroną londyńskich terenów zielonych

Parki to fantastyczne zasoby publiczne, zapewniające ludziom wytchnienie w mieście i posiadające własną wartość kulturalną i historyczną, zatem wszelkiego rodzaju zmiany z zakresu ich wyglądu powinny skupiać się na tym, aby mogły nadal odgrywać swoją bieżącą rolę. Wprowadzanie do nich zmian niebiorących pod uwagę ich dziedzictwa może być szkodliwe.

Oczywiście wielu z nas pragnie zwiększać bioróżnorodność, w tym liczbę drzew w naszym kraju, a parki nierzadko wychodzą temu celowi naprzeciw. Jednak park o walorach historycznych może ponieść szkodę, jeśli nasadzenia drzew zostaną źle rozplanowane, zaburzając historyczne widoki czy wkraczając na tereny sportowe, a przy tym cele z zakresu przeciwdziałania zmianom klimatycznym i tak nierzadko nie zostają osiągnięte.

> *„Przyroda pozostawiona samej sobie może tak naprawdę doprowadzić do utraty zielonych przestrzeni"*

Renaturyzacja to również kusząca propozycja – po co marnować środki i wysiłki na zużywające paliwo urządzenia, koszenie trawy i utrzymywanie rabat z roślinami ozdobnymi, gdy można pozwolić naturze rozkwitać? Długie trawy i nowe sady zapewniają siedliska motylom i ptakom, i nie wymagają stosowania pestycydów. Inicjatywa pod nazwą „No Mow May" [Maj Bez Koszenia – red.] jest cudowna, ale gdy zostawimy przestrzeń bez opieki, szybko wkroczą na nią pokrzywy, powój i osty. Przyroda pozostawiona samej sobie może tak naprawdę doprowadzić do utraty zielonych przestrzeni.

Dobrze utrzymane trawniki dają osobom nieposiadającym własnego ogrodu otwarte niebo i możliwość poczucia trawy pod stopami, ale służą też jako przestrzeń, na której można uprawiać sporty i robić pikniki. Nasadzenia zapewniają sezonowy rytm osobom dojeżdżającym codziennie do pracy. Utwardzone ścieżki dają dostęp do niezanieczyszczonych miejsc osobom na wózkach inwalidzkich, z wózkami na zakupy czy z małymi dziećmi w spacerówkach.

Wiele parków miejskich to pozostałości minionych epok, które z czasem zaczęły pełnić różne role. O historii tego dziedzictwa mówią nam źródła historyczne i archiwa – np. znajdujące się pod adresem www.londongardenstrust.org. Zmiana wyglądu czy sposobu wykorzystywania parków może odbywać się kosztem ich dziedzictwa i wielu korzyści, jakie już nam zapewniają.

David Lambert

jest dyrektorem *The Parks Agency* – organizacji zajmującej się ochroną parków publicznych i ich zarządzaniem

Cele parków są niezmiennie takie same: mają to być bezpieczne i piękne miejsca dla wszystkich ludzi. Nie ma w tej niezmieniającej się ludzkiej potrzebie żadnej tajemnicy. Tymczasem świat wokół parków zmienia się w coraz szybszym tempie. W ostatnich ośmiu latach odnotowano najwyższe w historii temperatury i jak powiedział Sekretarz Generalny ONZ António Guterres, zmiany klimatyczne „wymknęły się spod kontroli".

Ponadto stoimy w obliczu problemów ekologicznych wymagających pilnego rozwiązania. Każdy ogrodnik jest świadomy, że w krzewach śpiewa coraz mniej ptaków, w glebie jest coraz mniej dżdżownic, stonóg i chrząszczy, a wokół lamp lata w letnie wieczory coraz mniej ciem. Na naszych oczach zaczyna się katastrofa. Można jednak wiele zrobić, aby pomóc ludziom poradzić sobie z tymi zmianami. Jeszcze nigdy nie potrzebowaliśmy parków aż tak bardzo.

Jest zupełnie jak podczas II Wojny Światowej, gdy w londyńskim Hyde Parku zakładano działki: każdy park może odgrywać swoją rolę, żaden z nich nie jest na to zbyt „wielki". Sugestia, że zabytkowym parkom zagraża zarządzanie zorientowane na ochronę bioróżnorodności to myślenie krótkowzroczne. Wszystkim parkom, a tak naprawdę całej ludzkiej cywilizacji, zagrażają zmiany klimatyczne i katastrofy ekologiczne.

> *„Wszystkim parkom, a tak naprawdę całej ludzkiej cywilizacji, zagrażają zmiany klimatyczne"*

Wiele potrzebnych nam zmian da się odwrócić. Potrzebujemy większej liczby bylin, roślin zapewniających nektar i pyłek zapylaczom oraz nasiona i owoce ptakom, zbiorników wodnych dla dzikiej fauny, leśnych drzew dających cień i wyłapujących dwutlenek węgla, a także – tak – działek i ogrodów społecznych. Niekoszone do czerwca fragmenty parków to świetna sprawa dla dzikiej fauny, ale trzeba się nimi zajmować, nie można ich po prostu zostawiać samym sobie. Wiele samorządów działa teraz na rzecz owadów zapylających, mając na to jakiś plan. Oczywiście rezultaty są bardzo różne: w wielu przypadkach chodzi tylko o cięcie kosztów, ale najlepsi, jak Rada Miasta Lancaster, dostrzegają rolę parków w zmianie ludzkiego nastawienia do kryzysu, zapewniając więcej środków na ekologiczne sieci, od których wszyscy zależymy.

eprasa.pl 3b48a19501

Posadź jesienią, ciesz się wiosną.

Cebulki kwiatowe: tulipany, hiacynty, szafirki i inne.

SKLEP.ZIELONYOGRODEK.PL

Zamów telefonicznie
+48 58 350 18 68

Wysyłka w 24 godziny

Darmowa dostawa powyżej 250 zł

30 dni na zwrot

Prezent do każdego zamówienia

eprasa.pl 3b48a19501

Kompozycja miesiąca

Spróbuj tej jesieni urozmaicić swój ogród, ozdabiając go kompozycją w stylu Halloween

Upiory i dynie

W przypadku tworzenia tej stylowej kompozycji, inspirowanej Halloween, diabeł tkwi w szczegółach. Umieszczona w rustykalnej rattanowej donicy jaskrawoczerwona chryzantema stanowi główny punkt aranżacji, a otaczające ją figlarne bratki są jej kolorystycznym dopełnieniem. W kontraście do centralnego elementu kompozycji wprowadzono do niej ozdobny jarmuż o karbowanych liściach, przez które poprzeplatano bluszcz pospolity. Ten ostatni może pozostać w donicy przez cały rok i być wykorzystany do innych aranżacji.

To połączenie kwiatów z liśćmi, które wzbogacono o żółtą paprykę ozdobną i urocze dynie pokazuje, jak szczodra jest obecna pora roku. A jeśli kiedykolwiek zastanawiałeś się, jak smakują żółte papryczki i chropowate dynie ozdobne to wiedz, że najlepiej będzie, jeśli docenisz je wyłącznie za ich sezonowe walory dekoracyjne!

Więcej pomysłów na jesienne kompozycje znajdziesz na str. 42

DOBRE RADY

Jako pierwsze umieść w donicy mniejsze rośliny, a dopiero potem posadź w środku chryzantemę, która jest dość delikatna

Wolne miejsca dookoła krawędzi donicy wypełnij delikatnymi bratkami, ostrożnie wciskając je w podłoże

ELEMENTY KOMPOZYCJI

1. **Duża donica rattanowa, z foliową wyściółką**
2. **Chryzantema (*Chrysanthemum*) 'Pobo Red'** x 1
3. **Bratek (*Viola*) 'Honeybee' Sorbet XP Series** x 5
4. **Jarmuż ozdobny 'Nagoya White'** x 2
5. **Bluszcz pospolity (*Hedera helix*) 'Glacier'** x 2
6. **Papryczka ozdobna 'Acapulco Yellow'** x 5
7. **Dynie ozdobne** x 3

TEKST: GABRIELLE SHAY. ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS

eprasa.pl 3b48a195

1
2
3
4
5
6
7

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Powściągliwe uporządkowanie i cichy spokój żywopłotów sprawiają, że są one idealnymi partnerami dla bujnych rabat kwiatowych

„Przy całej swojej świeżej elegancji po strzyżeniu, żywopłot zachowuje anarchię wzrostu pulsującą w nawet najbardziej rygorystycznie poskramianych ogrodach"

Niebiańskie żywopłoty

Zimozielony czy sezonowy, duży czy mały, żywopłot to idealny sposób na wprowadzenie do ogrodu struktury – akurat mamy najlepszy czas w roku, aby go zasadzić – informuje **Monty**

Żywopłoty różnej wysokości zapewniają Longmeadow żywą strukturę

Kocham wszystkie żywopłoty. Te najświetniejsze tworzą w ogrodzie wspaniałe żywe rzeźby, ale nawet najbardziej zaniedbane zapewniają ptakom, owadom i drobnym ssakom idealne miejsce do gniazdowania i schronienie. Żywopłoty osłaniają przed wiatrem znacznie lepiej niż płoty czy mury, bo filtrują go, przepuszczając przez gęstą siatkę gałęzi oraz tworzą mikroklimat, który jest w stanie poszerzyć wachlarz roślin, jakie mogą rosnąć w ogrodzie. Ich cień jest zwykle korzystny i chroni, a co istotne, zapewniają też prywatność, bez której trudno w pełni cieszyć się ogrodem.

Ale najbardziej uwielbiam w żywopłotach to, że tworzą przestrzenie. To truizm, ale warto powtarzać, że najlepsze fragmenty ogrodu to przestrzenie między roślinami. Dzięki nieskończonej wręcz różnorodności i subtelności roślin można eksplorować ich świat na rabatach pełnych cudownych kwiatów, ale to dobry żywopłot najlepiej chroni przestrzeń w ogrodzie.

Mury są pod tym względem podobne, ale bardzo niewiele z nich ma takie wymiary jak żywopłoty czy pochyla się, zakrzywia lub kołysze z zachowaniem pełnej elegancji – a co dopiero mówić o zdolności do wypuszczania ze środka chmary wróbli, gdy ktoś przechodzi obok. Przy całej swojej świeżej elegancji po strzyżeniu, żywopłot zachowuje anarchię wzrostu i zmiany, pulsującą pod powierzchnią nawet najbardziej rygorystycznie poskramianych ogrodów.

W naszym ogrodzie w Londynie w latach osiemdziesiątych XX w. nie było ani jednego żywopłotu – byliśmy w Hackney bezżywopłotowi. Mieliśmy za to wokół ogrodu mury (ten od strony południowej był zdumiewająco wysoki i wspaniały) i wznieśliśmy jeszcze jeden mur pośrodku ogrodu, aby go podzielić. Tak powstały osobne przestrzenie – ale wydzielone wyłącznie cegłą i kamieniem. Czy było to czysto miejskie rozwiązanie? Lub, odwracając pytanie, czy żywopłoty nadają się raczej do ogrodów wiejskich? Zdecydowanie nie. Choć bardzo lubiłem, wręcz kochałem tamten ogród, była to stracona szansa. Gdybym miał to zrobić jeszcze raz, zbudowałbym owe bloki za pomocą miękkich żywopłotów.

Długie podziały

Tu, w Longmeadow, zrekompensowaliśmy to wieloma żywopłotami. Mamy duży żywopłot cisowy, który oddziela wydzielony murem ogród od pełnego topiarów frontu (gdzie nigdy nie kręcimy zdjęć). Grab wyznacza wszystkie ścieżki i większe przestrzenie bliżej domu. Te z kolei są poprzecinane innymi żywopłotami, w tym głogowym w okolicy zagajnika i sadu, bo ogród traci tam charakter formalny i wtapia się w otaczający go krajobraz. Wokół granic działki mamy żywopłot mieszany, a wzdłuż jednej krawędzi długi żywopłot z klonu polnego.

eprasa.pl 3b48a19501

Zamykające przestrzeń żywopłoty świetnie łączą się z np. z formowanymi lipami

„Żywopłoty osłaniają przed wiatrem znacznie lepiej niż płot czy mur, bo filtrują go, przepuszczając przez gęstą siatkę gałązek"

Cis jest oczywiście wypróbowanym i niezawodnym zimozielonym narzędziem projektantów ogrodów. Nic nie zapewni lepszego tła czy bardziej zielonej struktury, niż dobrze utrzymany żywopłot z cisu. Największym atutem żywopłotów zimozielonych jest ich trwałość i utrzymywanie się barw, a także fakt, iż zapewniają zimą strukturę zachwycającą nawet w najbardziej ponure grudniowe popołudnia.

Z drugiej strony żywopłoty zrzucające liście na zimę wprowadzają sezonowy rytm, który zapewnia nam dodatkowy zachwyt oraz chwile zwątpienia. Podczas gdy kolczasty szkielet żywopłotu z głogu może zwiększać ponurość zimy, nic nie podnosi na duchu lepiej niż pierwszy rzut młodych liści w marcu i kwietniu. Na początku maja zawsze jest tydzień, gdy – daję słowo – cały ogród w widoczny sposób oddycha i pulsuje życiem – tak intensywna jest energia świeżych liści otwierających się na żywopłotach. W takich chwilach niebo jest tu, w ogrodzie.

Grab kurczowo trzyma się swoich liści, ale nie aż tak niebywale zdecydowanie jak cis czy bukszpan. Mniej więcej o tej porze roku liście grabu robią się jedwabiście żółte, ale w przeciwieństwie do głogu, klonu polnego i jesionu, które ostatnie liście zrzucają przed Bożym Narodzeniem, pod koniec listopada mają już opaleniznę w kolorze kawy i trwają na gałęziach aż do końca zimy. Grab świetnie sprawdza się w zimowym ogrodzie, bo utrzymuje kształt i strukturę przycinanych letnich żywopłotów, a jednocześnie tchnie magią wiosny, wypuszczając w kwietniu młode, zielone przyrosty.

Zimowy grab ma jeszcze jeden szczegół, który uwielbiam. W słoneczne, rześkie dni nowego roku, gdy żywopłoty są wysuszone na wiór, czasem pracuję cicho w ogrodzie, gdy słyszę – ale nie czuję i nie widzę – padający na liście deszcz. Tak naprawdę ten dźwięk wywołują bardzo drobne poruszenia suchych liści. To delikatny, magiczny dźwięk – jak odgłos tysiąca grających w oddali kurantów.

Uważam, że ogromne znaczenie ma wysokość żywopłotu, a często zdarza się, że jest ona źle dobrana. Musi być proporcjonalna do przestrzeni, jaką wydziela żywopłot i odpowiadać zamierzonemu efektowi. Innymi słowy, to decyzja kluczowa z estetycznego punktu widzenia – i liczy się każdy centymetr. Zawsze lepiej, aby żywopłot był trochę za wysoki niż za niski. Wbrew temu, co może się wydawać, wyższe żywopłoty sprawiają, że przestrzeń wydaje się większa, natomiast niższe i rzadsze optycznie wszystko pomniejszają. Pomyśl, o ile większe wydaje się niewielkie pomieszczenie, jeśli jest wysokie.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

Cięcie żywopłotów – rady Monty'ego

- **Żywopłoty niezimozielone przycinamy od końca lata do połowy jesieni.** Ich podstawa powinna być szersza niż wierzchołek. Łagodnie nachylone boki pozwalają światłu dotrzeć aż do samego dołu, dzięki czemu żywopłot zachowuje gęstość u podstawy. Istnieje bardzo wiele różnych nożyc do cięcia żywopłotów i w Longmeadow używam kilku z nich. Urządzenia na benzynę mają moc, ale są ciężkie i hałaśliwe, za to elektryczne doskonale nadają się do cięć wykończeniowych i do cięcia krótszych żywopłotów. Nowe bezprzewodowe narzędzia na baterie litowe to prawdziwa rewolucja: są lżejsze i cichsze od urządzeń na benzynę oraz pozbawione plączącego się kabla nożyc elektrycznych. Trzeba jednak mieć pod ręką zapasową baterię i ładowarkę, a to dodatkowe koszty.
- **W przypadku wysokich żywopłotów** świetnie sprawdzą się nożyce z długimi rączkami, które pozwalają stać na ziemi. Jeśli już trzeba wspiąć się na drabinę/koziołek/platformę na kółkach (w Longmeadow używam ich wszystkich) – np. po to, aby przyciąć wierzch żywopłotu – muszą być absolutnie bezpieczne. Dobre nożyce ręczne zapewnią świetne wykończenie za ułamek ceny. Pamiętajcie, aby wszystkie narzędzia były ostre. Tak jest bezpieczniej dla was i roślin, a praca będzie znacznie łatwiejsza.

Narzędzia z długimi rączkami zmniejszają potrzebę korzystania z drabin podczas strzyżenia wysokich żywopłotów

eprasa.pl 3b48a19501

„Okienko" w granicznym żywopłocie Monty'ego obramowuje krajobraz za ogrodem

Miara człowieka

Lubię odnosić przestrzenie w ogrodzie do skali ludzkiego ciała. Z grubsza rzecz ujmując, chodzi o to, że mam żywopłoty tak wysokie, że nie da się zobaczyć, co znajduje się za nimi, jak również żywopłoty kończące się na wysokości moich bioder oraz kolan. Te ostatnie są proste w obsłudze – nigdy ich nie mierzę, po prostu przycinam na wysokości moich części ciała. Najwyższe żywopłoty wyewoluowały tak, że mają dwie różne, ale stałe wysokości. Pierwsza z nich to 180 cm – na tym poziomie mam głowę i taka jest wysokość żywopłotów pod formowanymi lipami oraz tych żywopłotów w Ogrodzie Ozdobnym, które mają za sobą lub nad sobą drzewa. Wszystkie nasze żywopłoty graniczne i wyznaczające przestrzenie w ogrodzie mają wysokość 345 cm. Eksperymentowałem z tą wysokością, aż poczułem, że jest odpowiednia i utrzymuję ją, wykorzystując do pomiaru wymienną tyczkę z leszczyny z zagajnika.

Aby żywopłot – bez względu na jego wysokość – zachował wartość jako struktura, należy go regularnie przycinać. To niebywałe, jak bardzo świeżo przycięte żywopłoty podnoszą atrakcyjność ogrodu. Oczywiście trudniej jest je przycinać tak wysoko, ale moim zdaniem warto. A poza tym kto nie chce mieć kłopotów, niech nie zabiera się za ogrodnictwo. Z tym, że jeśli chodzi o kłopoty, akurat te są z gatunku lżejszych.

Chodzi o to, że trzeba sobie samemu wypracować strategię odnoszącą się do własnego ogrodu. To, co jest dobre dla mnie w Longmeadow prawie na pewno nie będzie odpowiednie w waszych ogrodach. Na przykład może zajść potrzeba utrzymywania wysokości żywopłotów zimozielonych na poziomie poniżej dwóch metrów, jeśli sąsiedzi zaczną narzekać. Ale aktualna pozostaje następująca zasada: każdy ogród lepiej wygląda, gdy ma jak najwięcej żywopłotów. Jeśli chodzi o wybór ich wysokości, zaufaj swojemu wzrokowi i ciału, przycinaj żywopłoty regularnie i nie bój się pozwolić im rosnąć wysoko.

eprasa.pl 3b48a19501

Ostrokrzew

Żywotnik

Grab

Cis

Buk

Wybór Monty'ego: żywopłoty

Sprawdzone rośliny łatwo poddające się cięciu

■ **Ostrokrzew** (*Ilex aquifolium*) świetnie nadaje się na żywopłot, ale rośnie powoli, zwłaszcza na początku. Nie sadźcie go jednak wzdłuż rabat, bo można okropnie pokłuć się opadłymi liśćmi, gdy pielimy czy sadzimy rośliny.

■ **Żywotnik olbrzymi** (*Thuja plicata*) i **cyprysik Lawsona** (*Chamaecyparis lawsoniana*) również doskonale nadają się na żywopłoty. Szybko rosną i można je przycinać, tworząc barierę.

■ **Cis** nie jest rośliną wyłącznie do dużych ogrodów i rośnie szybciej niż może się wydawać: ok. 60-90 cm rocznie. Dobrze znosi mocne cięcie i wymaga tylko jednego strzyżenia w roku. Jeśli jednak ma dorastać do maksymalnie jednego metra, rzadko utrzymuje zwarty kształt – w takim przypadku lepiej wybrać bukszpan (*Buxus sempervirens*).

■ Uwielbiam zarówno **grab** (*Carpinus betulus*), jak i **buk** (*Fagus sylvatica*), ale nie zasadziłbym ich obydwu w jednym ogrodzie. Robią tę samą robotę w taki sam sposób, ale mają różne preferencje co do gleby: grab lubi ciężką, gliniastą ziemię, a buk woli bardziej przepuszczalne, kredowe lub piaszczyste podłoże. Najlepiej jest ciąć je dwa razy do roku: na początku sierpnia i na początku roku (choć wystarczy raz, na początku jesieni). Grab rośnie szybko – w Longmeadow w trzy lata utworzył gęsty żywopłot o wysokości dwóch metrów, a w pięć lat podwoił tę wysokość.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 3b48a19501

Jak ułatwić sobie życie *jesienią*

Koniecznie przygotujcie ogród na zimne zimowe miesiące i kolejny sezon – pomogą wam w tym praktyczne porady Sue Kent

“ Jesienne porządki w ogrodzie dają mi mnóstwo satysfakcji ”

Dbałość o wcześniej wysiane rośliny mrozoodporne utrzyma je w dobrej formie na nowy sezon

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

prasa.pl 3048319501

Październik to dojrzały miesiąc tchnący romantyczną, zrelaksowaną atmosferą przemijania – cieszmy się nią, porządkując ogród. Trzeba nadal zbierać owoce i warzywa i przygotowywać je do przechowywania, aby maksymalnie wykorzystać potencjał tegorocznej ciężkiej pracy. Są też młode rośliny, które trzeba zabezpieczyć przed zimowym chłodem. Zawsze przygotowuję się na wypadek, gdyby zima okazała się bardzo mroźna – ponieważ na moje małe ręce nie pasują rękawice, nie zawsze mogę pracować w ogrodzie i muszę zakończyć większość prac przed końcem października. Muszę wyznać, że nie lubię obowiązków domowych, ale jesienne porządki w ogrodzie dają mi mnóstwo satysfakcji.

Zrób tak, żeby było ci wygodnie

Skróć swoją listę jesiennych zadań, korzystając z praktycznych porad i rekomendacji Sue

- **Zmniejsz** wiosenne obciążenie pracą, zakrywając puste grządki po warzywach ściółką z dobrze rozłożonego obornika – stłamsisz chwasty i zasilisz glebę.
- **Zostaw** ciekawe kwiatostany na roślinach – dla dzikich stworzeń i aby cieszyć się nimi zimą. Wytnij jednak kwiatostany roślin, które mogą nadmiernie się rozsiać, np. lnicy, aby nie musieć ich usuwać wiosną.
- **Zbierając** spady, używaj narzędzi o długich rączkach – zaoszczędzisz mnóstwo czasu.
- **Sadź** rośliny cebulowe kwitnące wiosną, korzystając z sadzarki o długich rączkach. Ułatwisz sobie zadanie i zrobisz otwory w ziemi odpowiednie dla większości gatunków.
- **Zbieraj** opadłe liście parą specjalnie do tego przeznaczonych „łapek". Nie nadwerężysz kręgosłupa; są też znacznie cichsze i lżejsze, niż dmuchawa do liści.
- **Przycinając** rośliny, korzystaj z nożyc o długich rączkach. Zainwestuj w lekki, dobrej jakości sprzęt. Wybierz narzędzie z funkcją „cut-and-hold" [„przytnij i przytrzymaj" – red.], aby przycięty materiał nie spadał ci na głowę.

Jeśli zauważysz, że jakieś rośliny rozsiewają się bardziej, niż tego chcesz, przytnij więdnące pędy kwiatowe, zanim wyprodukują mnóstwo nasion

Zabezpiecz sprzęt przed zimą

Zasadź rośliny cebulowe

Zabezpiecz donice i narzędzia przed niekorzystną pogodą

Moja sadzonkarnia to wiatka – zimą nic jej nie chroni i bywa w niej mokro. Pamiętając o tym, muszę zebrać porzucone torebki z nasionami i narzędzia, które narażone na słone morskie powietrze, mogą zardzewieć. Zabieram też stąd puste plastikowe doniczki, układam je według wielkości i przechowuję z dala od promieni słonecznych do użytku w kolejnym roku. Układam puste gliniane donice do góry nogami w osłoniętym miejscu, aby nie uszkodził ich mróz.

Zasadź rośliny cebulowe

Obietnica wiosennych kwiatów w małej, suchej cebuli to cud. Ponieważ mieszkam w Walii, sadzenie narcyzów o tej porze roku to wręcz obowiązek. Wybrałam odmianę 'Albus Plenus Odoratus' – jest biała i mocno pachnie. Mam na trawniku miejsce, gdzie sadzę rośliny i białe narcyzy odgrywają tam wczesną wiosną pierwsze skrzypce.

Przesadź rośliny do większych doniczek

Nieco wcześniej, latem, zebrałam i wysiałam nasiona naparstnic, miesiącznicy i aminka wielkiego (*Ammi majus*). Mam teraz dzięki temu mnóstwo pozyskanych za darmo sadzonek, które są gotowe do przesadzenia do większych doniczek. Trzeba je umieścić w zacisznym miejscu, a wiosną przesadzić na rabaty.

Przesadź rośliny do większych doniczek

ZDJĘCIA: GAP/VISIONS; GETTY/MINT IMAGES; JASON INGRAM, KIMKIMCHIN/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

Sue radzi: 10 kluczowych prac przygotowujących ogród na zimę

Ciepło połowy jesieni daje ogrodnikom idealną sposobność, aby cieszyć się jeszcze kilkoma relaksującymi dniami pod chmurką, zebrać i przetworzyć ostatnie plony, a także przygotować ogród na nadchodzący nowy sezon.

Przesadzaj siewki

Mam w ogrodzie mnóstwo samosiejek laków, niezapominajek i dziewanny. Większość z nich wyrasta nie tam, gdzie chciałabym je widzieć, więc przesadzam je na właściwe miejsca. To świetny sposób na oszczędność i zmniejszenie obciążenia środowiska przez zredukowanie wykorzystywania zasobów.

Przechowuj jabłka

Na drzewach mamy teraz dojrzałe jabłka nadające się na przetwory – najlepiej zrywać je rano, gdy są jeszcze chłodne. Zawijam je luźno w gazetę, aby nie się dotykały i przechowuję w pojedynczych warstwach na tacach w temperaturze 3-7°C. Z uszkodzonych jabłek robię od razu ocet jabłkowy, wykorzystując ich dobre części.

Rób ziemię liściową

Opadanie liści wyznacza koniec sezonu. Uwielbiam liście – to ogrodnicze złoto, które warto zamieść, włożyć do worków i ustawić za szopą, gdzie zamienią się w ziemię. Roczna ziemia liściowa może już służyć jako ściółka, a dwuletnia jako podłoże do sadzonek.

Usuwaj przekwitłe kwiaty

Nadal trzeba regularnie usuwać przekwitłe kwiaty. Kwitną jeszcze kosmosy i driakiew – mieszkam w strefie łagodnego klimatu nadmorskiego, gdzie mrozy są rzadkością, a róże powtarzające kwitnienie często produkują kwiaty aż do Bożego Narodzenia. Usuwanie przekwitłych kwiatów pozwala zachować kolory na rabatach, choć stwierdziłam, że warto zmniejszać wielkość róż, aby znosiły silny jesienny wiatr.

Zbieraj i susz kwiaty

Życie nie polega wyłącznie na zbieraniu plonów – wiele radości daje zbiór ciekawych owocostanów i hortensji na suche bukiety. Zbieraj hortensje ogrodowe, gdy ich kwiatostany lekko zmienią kolor i zrobią się sztywne w dotyku.

Zrób przetwory z zielonych pomidorów

Moje pomidory rosnące w szklarni i pod chmurką nie wydadzą już więcej owoców i są gotowe na ostatnie żniwa. Gdy mam sporo zielonych pomidorów, robię z nich dżem i marynuję je – wszyscy bardzo lubimy zajadać je zimą.

Zbierz ziemniaki

Ich zbiór to priorytet – zwłaszcza, jeśli rosną w donicach. Gdy są gotowe, przechylam donicę nogami. Nie trzeba ich wykopywać i nie uszkadzają ich widły. Łatwo je wykopać i są stosunkowo czyste.

Sadź sadzonki sałaty

Przechowuj jabłka

Rób ziemię liściową

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 3048a19501

Usuwaj przekwitłe kwiaty

Zbieraj i susz hortensje

Zrób przetwory z zielonych pomidorów

Zbierz ziemniaki

eprasa.pl 3b43a19

eprasa.pl 30438a19501

Suszone kwiaty nie potrzebują wody, więc bądź kreatywny przy wyborze wazonu i puść wodze fantazji

Suszone kwiaty

Uprawa ciętych kwiatów wiosną i latem przynosi satysfakcję, ale co będzie zimą? Odpowiedzią na to jest suszenie kwiatów, a **Frances Tophill** pokazuje, jak to zrobić

Suszenie kwiatów przechodziło fazy popularności (i niepopularności), ale wydaje się, że w ostatnich latach ludzie coraz częściej sięgają po takie rozwiązanie, ze względu na kwestie finansowe. Czasy są trudne dla nas wszystkich, a wydawanie pieniędzy na świeże kwiaty może wydawać się przesadą. Uprawianie ciętych kwiatów jest świetne wiosną i latem, ale zimą jest praktycznie niewykonalne, dlatego możliwość zachowania letnich kwiatów, żeby rozweselić dom, jest logicznym krokiem. Innym ważnym czynnikiem popularności suszonych kwiatów jest zrównoważony rozwój. Zdecydowana większość ciętych kwiatów w sprzedaży pochodzi z importu z zagranicy, zwłaszcza zimą. Suszenie własnych kwiatów – w niektórych przypadkach nawet nie posiadając własnego ogrodu, ale mając w zasięgu pięknie suszące się kwiaty polne, takie jak jaskier – jest o wiele przyjaźniejsze dla środowiska.

Ten proces jest również łatwy. Czasami możesz po prostu pozwolić kwiatom wyschnąć w wazonie, wyrzucając przekwitające kwiaty i zostawić te, które są atrakcyjne, zachowując w ten sposób to, co najlepsze z obu światów. W tej metodzie dobrze sprawdzi się wrotycz pospolity i hortensje. Dla innych najlepszym sposobem jest powieszenie ich do góry nogami.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. LOCATION: WEST DEAN GARDENS, NEAR CHICHESTER, W SUSSEX. FLOWERS: LAVANT VALLEY FLOWERS

Łatwo suszące się kwiaty – propozycje Frances

▲ Kraspedia żółta (*Craspedia globosa*)

Kraspedia dobrze rośnie siana bezpośrednio do gruntu wiosną. Ścinaj kwiaty w suchy dzień, wybierając te z jak najdłuższą łodygą, gdy osiągną najintensywniejszy kolor. Zawieś je do góry nogami w pęczkach w ciemnym, przewiewnym i suchym pomieszczeniu na jeden do dwóch tygodni.
Wysokość x szerokość 90 cm x 50 cm
Kwitnienie maj-wrzesień

Aminek wielki (*Ammi majus*)

Piękna, jednoroczna roślina z rodziny marchwiowych; wysiew nasion od marca do maja, bezpośrednio do gruntu, albo do kuwet lub do pojemników. Wysadzaj pod koniec maja. Kwiaty pojawiają się w sierpniu. Żeby je wysuszyć, zawieś je do góry nogami w dobrze wentylowanym, suchym pomieszczeniu, z dala od bezpośredniego światła słonecznego, i zostaw na około trzy tygodnie.
W x S 1,5 m x 50 cm K czerwiec-wrzesień

▼ Gomfrena kulista (*Gomphrena globosa*)

Po wyschnięciu jej łodygi mogą być nieco delikatne, więc zachowaj ostrożność podczas ich układania. Gomfrena najlepiej rośnie w pełnym słońcu, ale ma się też dobrze w półcieniu – kwiaty mogą być po prostu nieco mniej wybarwione. Żeby ją dobrze wysuszyć, zetnij i zwiąż łodygi razem, po czym powieś na trzy tygodnie.
W x S 60 cm x 30 cm K czerwiec-wrzesień

▲ Szałwia powabna (*Salvia viridis*) 'Oxford Blue'

Ta jednoroczna szałwia ma ciemnoniebieskie przylistki przypominające kwiaty. Ze względu na krótki czas wzrostu, kwiaty nie są zbyt wysokie, ale wyglądają oszałamiająco w kompozycjach z suszonych roślin i zachowują swoją formę oraz kolor. Uprawiaj z wysiewu nasion. Ścinaj do suszenia, gdy w pełni się wybarwią.
W x S 50 cm x 50 cm K czerwiec-sierpień

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. LOCATION: WEST DEAN GARDENS, NEAR CHICHESTER, W SUSSEX

eprasa.pl 3b48a19501

◀ Czarnuszka (*Nigella papillosa*)

Czarnuszka to świetny dodatek do każdej kompozycji z suszonych kwiatów. Pięknie wyglądają nie tylko kwiaty, bo ozdobą są również suszone główki nasienne ze względu na ciekawą formę. Czarnuszka, gdy już dojrzeje, często sama się rozsiewa. Jeśli jednak się nie wysieje, najlepiej wysiewać ją bezpośrednio do gruntu.
W x S 50 cm x 30 cm K czerwiec-sierpień

▶ Suchokwiat roczny (*Xeranthemum annuum*)

„Wieczny" kwiat, który można ułożyć w wazonie z innymi świeżymi kwiatami, a następnie zostawić lub zawiesić w ciemnym, przewiewnym pomieszczeniu. Te jednoroczne rośliny nie znoszą przesadzania, dlatego znacznie lepiej sobie radzą, gdy zostaną wysiane wiosną bezpośrednio do gruntu
W x S 60 cm x 30 cm K czerwiec-wrzesień

Ostróżka (*Delphinium*)

Można z niej zrobić świetne pot-pourri lub konfetti; suszenie zwykle polega na oderwaniu wszystkich płatków i ułożeniu ich płasko na suchej powierzchni. Żeby usunąć wilgoć połóż kwiaty na ściereczce lub na gazecie. Różowe lub niebieskie płatki susz z dala od bezpośredniego światła słonecznego, żeby nie wyblakły.
W x S 60 cm-1,2 m x 1 m K lipiec-wrzesień

▼ Drżączka większa (*Briza maxima*)

Delikatna, drżąca trawa, łatwo wyrasta z nasion wysianych bezpośrednio do gruntu lub w kuwetach. Piękno tej rośliny kryje się w zwisających kwiatostanach – kłoskach, dlatego najlepszym sposobem jest ich suszenie na roślinie, a później ścięcie wysuszonych kwiatostanów. W porze deszczowej należy je suszyć w pomieszczeniu, powieszone kwiatostanami do góry.
W x S 60 cm x 60 cm K czerwiec-sierpień

eprasa.pl 3b48a19501

Makówki maku 'Candy Floss' idealnie nadają się do suszenia

◂ Uprawa kwiatów do suszenia

Suszone kwiaty są też ozdobą w ogrodzie i zwykle źródłem nektaru dla zapylaczy. Miejsce na ich uprawę będzie zależeć od przestrzeni; im większy ogród lub działka, tym więcej miejsca możesz przeznaczyć wyłącznie na rośliny na kwiaty cięte.

Uważam, że na niewielkiej przestrzeni najlepiej uprawiać te rośliny o z góry założonym przeznaczeniu przede wszystkim dla ich piękna. Większość z nich to gatunki jednoroczne, rozmnażane wiosną bezpośrednio z siewu nasion do gruntu lub sadzone do gruntu po wcześniejszej uprawie w pomieszczeniach.

Roślin o wyższych łodygach najlepiej podpierać, zanim się przewrócą. W przeciwnym razie łodygi złamią się lub zniekształcą, wyginając się w stronę słońca.

“Na niewielkiej przestrzeni najlepiej uprawiać te rośliny o z góry założonym przeznaczeniu przede wszystkim dla ich piękna”

Ścinaj kocanki ogrodowe, aby cieszyć się pięknym, suchym bukietem

▸ Zbiór kwiatów do suszenia

Najlepszy czas na zbiór wszystkiego, co zamierzasz wysuszyć, niezależnie od tego, czy są to nasienniki, czy kwiaty, to suchy dzień, gdy rosa już opadnie, ale nie jest jeszcze zbyt gorąco.

Kwiaty należy ścinać zanim jeszcze się rozwiną, aby mogły otworzyć się w wazonie. Suszone kwiaty są różnorodne.

Naszym celem jest zachowanie ich stanu zbliżonego do tego, w jakim były w momencie zbioru; dlatego najlepiej ścinać gdy są w pełni kwitnienia. Pamiętaj, aby zostawić kilka dla owadów!

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 3b48a19501

▸ Suszenie kwiatów

Sposób suszenia kwiatów różni się w zależności od gatunku czy odmiany. Niektóre, np. hortensje, należy suszyć przy stałym dopływie wody i nie wieszać do góry nogami. Większość woli jednak zasychać wisząco.

Dzieje się tak dlatego, że rośliny wysychają we właściwej pozycji i nie opadają pod ciężarem kwiatu w miarę więdnięcia łodygi. Aby jak najlepiej je zachować, a tym samym maksymalnie przedłużyć ich żywotność, muszą być umieszczone w suchym i przewiewnym miejscu. Jeśli tego nie zrobimy, mogą spleśnieć.

Żeby kwiaty nie wyblakły i nie straciły koloru, należy unikać suszenia bezpośrednio na słońcu.

Zawieś bukiety do góry nogami w suchym i przewiewnym miejscu

Suche kwiatostany szczeci, czosnku, amarantusa i miesiącznicy (zwanej judaszowymi srebrnikami) tworzą efektowną kompozycję

◂ Układanie suszonych kwiatów

Układanie suszonych kwiatów to naprawdę przyjemna czynność, ponieważ można wykazać się kreatywnością. Uwielbiam różnorodną naturę roślin – kwiatów, nasion, a nawet owoców i warzyw.

Mogą emanować bladymi odcieniami złota lub słomy, gdy dasz ich niewiele, lub ciepłą ochrą, spalonym pomarańczem, srebrzystym błękitem i różem – to wszystkie kolory i tekstury, które uwielbiam.

Jeśli masz więcej odwagi, możesz pobawić się, tworząc swoją unikalną kompozycję. Suche kwiaty nie potrzebują wazonu z wodą, więc można je powiesić, zrobić z nich obraz na ścianę, wianek, albo umieścić w dowolnym naczyniu, które ci się podoba.

Gdzie kupić:

- www.chilternseeds.co.uk
- www.mr-fothergills.co.uk
- www.plantsofdistinction.co.uk
- www.premierseedsdirect.com
- www.sarahraven.com
- www.seedsofitaly.com
- www.specialplants.net
- www.suttons.co.uk
- www.thompson-morgan.com

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. LOCATION: WEST DEAN GARDENS, NEAR CHICHESTER, W SUSSEX. FLOWERS: LAVANT VALLEY FLOWERS

eprasa.pl 3b48a19501

Wprowadź na taras jesienną atmosferę za sprawą tej ognistej kompozycji w pojemniku

epressa.pl 3b48a19501

Kompozycje na jesień które robią wrażenie

Ciesz się tą pełną ognistych barw porą roku jeszcze bardziej, tworząc kolorowe kompozycje z jesiennych kwiatów i liści w donicach – namawia **Nick Bailey**

ZDJĘCIA NEIL HEPWORTH

Gdy nastaje jesień, możesz szybko podnieść atrakcyjność ogrodu, tarasu czy dziedzińca, stawiając tam kolorowo obsadzone donice. Ta skoncentrowana dawka barw będzie świetnie skupiać na sobie uwagę na tarasie, przy drzwiach frontowych czy na rabacie pełnej więdnących kwiatów. Donice można ustawiać pojedynczo, parami lub w grupach – to prawdziwy przenośny ogród. Łatwo obsadzić je niewielkim kosztem – nie zajmie to nawet pół godziny. Co więcej, jeśli wykorzystasz rośliny odporne na mróz, możesz je potem zasadzić na rabatach. Rośliny jednoroczne warto skompostować.

Na co więc jeszcze czekasz? Poczuj twórczą wenę i skorzystaj z moich prostych pomysłów na wprowadzenie do ogrodu niezawodnych i spektakularnych dawek koloru. Jeśli obsadzisz donice teraz, będą tchnąć barwami przez całe miesiące – dopóki nie pojawi się mróz.

◂ Jesienne płomienie

Aby zapewnić sobie wybuchowy akcent w ogrodzie, wypróbuj to dynamiczne połączenie jesiennych odcieni. Rudbekia wnosi strukturę i odważne barwy, zaś turzyca wysokość i ruch. Uzupełnia je kopułowata limonkowa żurawka – pięknie wpisuje się w paletę barw i uwydatnia miechunkę, która jest też ukłonem w stronę Halloween. Bratki wprowadzają kontrastujące kolory i łączą całość, a tunbergia wszystko zmiękcza, bo przelewa się kaskadą przez krawędź donicy.

Elementy kompozycji

1. **Rudbekia owłosiona (*Rudbeckia hirta*) Cherokee Sunset** x 1
2. **Turzyca ceglasta (*Carex testacea*)** x 1
3. **Żurawka (*Heuchera*) 'Lime Marmalade'** x 1
4. **Miechunka (*Physalis alkekengi* var. *franchetii*)** x 1
5. **Bratki** x 6
6. **Tunbergia oskrzydlona (*Thunbergia alata*) 'African Sunset'** x 1

Śliczny róż

Jesień jest zdominowana przez ogniste odcienie, zatem ta różowo-burgundowa kompozycja zapewnia prawdziwy kontrast. To połączenie nieco przygaszonych kolorów jest harmonijne, a każda roślina jest tu tak samo wyeksponowana. Forma również jest ważna. Smukły hibiskus zapewnia wysokość oraz strukturę i dobrze wygląda z rozkołysaną, przypominającą trawę uncinią. Z przodu donicy miękko przelewają się przez jej brzegi rozchodnikowce (*Hylotelephium*) i bluszcz, powtarzając jak echo wybrane kolory. Bratki w zgaszonym odcieniu różu łączą kompozycję w całość.

Elementy kompozycji

1. **Hibiskus żurawinowy (*Hibiscus acetosella*) 'Mahogany Splendor'** x 1
2. **Uncinia czerwonawa (*Uncinia rubra*)** x 1
3. **Rozchodnikowiec naskalny (*Hylotelephium cauticola*) 'Coca-Cola'** x 1
4. **Bluszcz (*Heuchera*) 'Wild Rose'** x 1
5. **Bratki 'Panola Pink Shades'** x 6

Błękitny blues

Jesienne ogrody są często zdominowane przez kolory pomarańczowy i żółty, więc dla kontrastu lubię wprowadzić barwę niebieską. Pomarańczowy i niebieski znajdują się po przeciwnych stronach koła barw, co oznacza, że zestawione ze sobą wyglądają na intensywniejsze, bardziej pełne życia. Ta donica jest wypełniona jaśniejszymi i ciemniejszymi odcieniami koloru niebieskiego, które zawsze świetnie razem wyglądają. Kontrastowe formy zapewniają zasadzony z tyłu stożkowaty cyprysik i bardziej okrągła barbula. Z nimi z kolei kontrastują bardziej poziomo położąca się kocimiętka oraz iskra w postaci niebiesko-żółtych bratków.

Elementy kompozycji

1. **Cyprysik groszkowy (*Chamaecyparis pisifera*) 'Boulevard'** x 1
2. **Barbula klandońska (*Caryopteris* x *clandonensis*) Grand Bleu** x 1
3. **Kocimiętka** x 2
4. **Niebiesko-żółte bratki** x 6

eprasa.pl 3b48a19501

Piernikowa kawa latte

Ta kompozycja to pean na cześć subtelniejszych, radośniejszych odcieni jesieni. Zestawiłem tu razem zgaszone barwy: pomarańczową, rdzawą, kremową i zieloną. Gwiazdą jest oczywiście jeżówka, ale byłaby niczym bez wsparcia pozostałych aktorów na tej scenie.

Wilczomlecz zapewnia strukturę i teksturę, i ładnie kontrastuje z większymi liśćmi i kremowymi kwiatami pluskwicy, która również dodaje kompozycji wysokości. Wszystko spaja wietrznica, która wnosi delikatny ruch, rdzawe odcienie i przelewa się przez brzegi donicy, nadając kompozycji pewną dzikość. Na dodatek wszystkie te rośliny to byliny, zatem po opróżnieniu donicy można je przesadzić do ogrodu.

Elementy kompozycji

1. **Jeżówka (*Echinacea*) 'White Swan'** x 1
2. **Wilczomlecz (*Euphorbia*) 'Ascot Rainbow'** x 1
3. **Pluskwica groniasta (*Cimicifuga racemosa*)** x 1
4. **Wietrznica Lessona (*Anemanthele lessoniana*)** x 2

LOCATION: AWESIDE FARM, ARLINGTON, EAST SUSSEX

eprasa.pl 3b48a19501

Jak pielęgnować kompozycje w donicach

- ✔ Regularnie usuwaj przekwitłe kwiaty, aby rośliny produkowały je jak najdłużej, a kompozycja zachowała świetny wygląd.
- ✔ Podlewaj według potrzeb – podłoże musi wyschnąć na kilka centymetrów w głąb doniczki przed kolejnym podlaniem. Pamiętaj: nawet jesienią deszcz nie zapewni roślinom w donicach wystarczającej ilości wody!
- ✔ Jeśli zastosowałeś uniwersalne podłoże beztorfowe, zasilaj rośliny w okresie wzrostu nawozem w płynie mniej więcej co sześć tygodni, aby były zdrowe.
- ✔ Raz w tygodniu zrób podstawowe porządki: usuń więdnące i uszkodzone liście.

Jak obsadzić pojemnik

1 Wybierz duży pojemnik z otworami w dnie umożliwiającymi odpływ wody. Napełnij go beztorfowym podłożem uniwersalnym do wysokości ok. 10 cm poniżej brzegu.

2 Zacznij od ustawienia największych roślin z tyłu kompozycji. Ustaw je najlepszą stroną do siebie.

3 Wstaw mniejsze rośliny: te, które się płożą, niech przewieszają pędy przez brzegi pojemnika. Sprawdź, czy kompozycja jest harmonijna i bujna.

4 Jeśli trzeba, uzupełnij podłoże między roślinami, delikatnie je dociśnij i porządnie podlej, aby ziemia osadziła się wokół korzeni.

eprasa.pl 3b48a19501

Najpiękniejsze tulipany czołowa dziesiątka

Jeśli chcesz mieć tulipany, które będą niezawodnie kwitły każdej wiosny, to poznaj te, które poleca kierownik działu projektowania w Kew Gardens, Richard Wilford

Gdy zbliżają się ponure zimowe dni, z ekscytacją zaczynamy wyczekiwać kolorowych wiosennych kwiatów cebulowych oraz przeglądamy katalogi i strony internetowe w poszukiwaniu pomysłów na to, co posadzić. Tulipany należą do największych i najbardziej jaskrawych wiosennych kwiatów, a teraz jest czas, żeby je zasadzić. Wyglądają wspaniale na rabatach i w pojemnikach, wypełniając nasze ogrody kolorem, lecz wiele z nich może nie powtarzać obfitego kwitnienia w kolejnych latach.

Dzieje się tak dlatego, że większość najpopularniejszych odmian tulipanów wymaga określonych warunków do ponownego kwitnienia. Ich cebule należy wykopać, a następnie przechować w suchym miejscu o określonej temperaturze, aby uzyskać tak dobre kwitnienie, jak za pierwszym razem. Jednak większość z nas nie może tego zrobić, a wyrzucanie cebul po kwitnieniu i kupowanie nowych każdej jesieni to rozrzutność i kosztowna sprawa.

Na szczęście są tulipany, które wymagają mniej zachodu i będą niezawodnie kwitnąć każdego roku, nawet jeśli zostaną w ziemi. Chętnie zakwitną na rabacie lub trawniku, o ile będą miały dużo słońca i dobry drenaż. Większość z tych bardziej wytrwałych tulipanów to dzikie gatunki lub mieszańce, które zachowały ich cechy. Na kolejnych stronach przedstawiam 10 moich ulubionych tulipanów, które rok po roku dodadzą wiośnie kolorów.

ZDJĘCIA: GETTY/JACKY PARKER PHOTOGRAPHY

eprasa.pl 3b48a19501

Tulipan skalny 'Lilac Wonder' utworzy zdrową kępę, która przetrwa wiele lat, jeśli posadzisz cebule w słonecznym miejscu

eprasa.pl 3b48a1950

Oto 10 wspaniałych tulipanów, które nie tylko zapewnią spektakularne kolory na najbliższą wiosnę, ale będą też powtarzać kwitnienie co roku, co pozwoli oszczędzić czas i pieniądze

Tulipan skalny (*Tulipa saxatilis*) 'Lilac Wonder'

Ten śródziemnomorski tulipan ma różowe kwiaty z żółtym środkiem otoczonym białą obwódką (zobacz zdjęcie na poprzedniej stronie). Lubi ciepłe, słoneczne miejsca z dobrym drenażem i kwitnie najlepiej, gdy zostanie posadzony w ciasnym miejscu. Dzięki temu idealnie nadaje się do pojemników, wysokich rabat i ogrodów skalnych. Lśniące zielone liście mogą pojawić się już w listopadzie, ale zimowa pogoda ich nie uszkodzi.

Wysokość x Szerokość 25 cm x 15 cm
Kwitnienie kwiecień-maj

Tulipan niski (*T. humilis*) 'Persian Pearl'

Ten zachwycający gatunek ma wąskie liście i szerokie, gwiaździste kwiaty w różnych kolorach na krótkich łodygach. Odmiana 'Persian Pearl' wydaje purpurowe kwiaty z jasnożółtym środkiem. Spodnia strona zewnętrznych płatków mieni się na srebrzystoszaro. Ten tulipan lubi glebę, która zatrzymuje wilgoć przez cały rok, ale może być stłumiony przez inne rośliny, więc zapewnij mu słoneczne, otwarte stanowisko, aby cieszyć się jego kwiatami przypominającymi klejnoty.

W x S 10 cm x 7 cm
K kwiecień-maj

Tulipan dostojny (*T. praestans*) 'Fusilier'

Ten gatunek jest jednym z najbardziej niezawodnych pod względem powtarzalności kwitnienia, a odmiana 'Fusilier' ma jednolicie pomarańczowoczerwone kwiaty. Każda cebula wytwarza do siedmiu kwiatów, otwierających się nad szerokimi liśćmi. Kwiaty będą się pojawiać z roku na rok, chociaż często jest ich mniej i mają mniejszy rozmiar, więc używaj tego tulipana w nieformalnych nasadzeniach. Posadzony na słonecznej rabacie, tu i ówdzie rozbłyśnie szkarłatem w tym samym czasie co niezapominajki i serduszki (*Lamprocapnos spectabilis*).

W x S 30 cm x 20 cm
K marzec-kwiecień

Tulipan dziki (*T. sylvestris*)

Ten gatunek znaturalizował się w kilku częściach Wielkiej Brytanii, gdzie rośnie teraz dziko. W niektórych latach może wytwarzać same liście, ale po gorącym, suchym lecie następnej wiosny wyda mnóstwo kwiatów, tworząc wspaniałe jaskrawożółte plamy koloru. Jego kępy będą się powoli rozrastać na słonecznych rabatach i trawnikach.

W x S 30 cm x 15 cm K kwiecień-maj

Tulipa humilis 'Persian Pearl'

T. praestans 'Fusilier'

Tulipan 'Peppermintstick'

Elegancki tulipan, blisko spokrewniony z pięknym tulipanem Klusjusza (*Tulipa clusiana*), od którego ma większy wigor i jest nieco wyższy. Ma wąskie liście, smukłą łodygę i wąski biały kwiat, którego zewnętrzne płatki mają kasztanowoczerwony odcień. Doskonale nadaje się na nasłonecznioną rabatę lub do donicy. Wyhodowano kilka odmian tulipana Klusjusza, także o żółtych kwiatach. Wszystkie dobrze rosną bez wykopywania cebul.

W x S 30 cm x 10 cm
K od połowy do końca kwietnia

Tulipan Fostera (*T. fosteriana*) 'Purissima'

Różne odmiany barwne tulipana Fostera są zaliczane do grupy mieszańców Fostera. Wszystkie mają duże kwiaty i szerokie liście oraz, będąc blisko spokrewnione z dzikimi gatunkami, często kwitną rok po roku, gdy rosną w nasłonecznionej części ogrodu, o ile gleba dobrze odprowadza nadmiar wilgoci. 'Purissima' (odmiana sprzedawana również pod nazwą 'White Emperor') ma ogromne kwiaty i jest jednym z najlepszych białych tulipanów. Posadź cebule w miejscu, w którym ich kwiaty będą się łączyć z młodymi liśćmi innych bylin kochających słońce, takich jak piwonie czy bodziszki.

W x S 45 cm x 30 cm
K od początku do połowy kwietnia

ZDJĘCIA: SERGEY KALYAKIN; SARAH CUTTLE; GETTY/JACKY PARKER PHOTOGRAPHY, MARTIN WAHLBORG, NICK TAURUS/ADOBESTOCK, IBULB

eprasa.pl 3b48a19501

T. sylvestris

T. 'Peppermintstick'

T. fosteriana 'Purissima

T. orphanidea Grupa Whittallii

eprasa.pl 3b48a19501

Tulipa orphanidea Grupa Whittalii

Jeden z najlepszych gatunków do uprawy w ogrodzie. Nie tylko niezawodnie kwitnie każdego roku, ale ma również charakterystyczny kolor i kwiaty w kształcie miseczki. Nie są jaskrawe; najlepiej opisać ten kolor jako subtelny, zgaszony pomarańcz. Promienieją, gdy podświetla je słońce. Dobrze rosną w pojemnikach, ale jeszcze lepiej na otwartym terenie, na słonecznej podwyższonej rabacie lub w ogrodzie żwirowym, gdzie będą się powoli rozprzestrzeniać.

W x S 30 cm x 10 cm K kwiecień

Tulipan późny (*T. tarda*)

Ten niski gatunek kwitnie pod koniec sezonu na tulipany. Spiczaste zielone liście przy ziemi tworzą rozetę, a gwiaździste kwiaty z dużym żółtym środkiem rozwijają się na krótkich łodygach. U niektórych odmian białe są tylko końcówki płatków. Ponieważ ma zwarty pokrój, potrzebuje otwartego stanowiska, z dala od wyższych roślin, na podwyższonej rabacie lub w ogrodzie żwirowym. Można go też uprawiać w pojemnikach.

W x S 15 cm x 15 cm
K od końca kwietnia do początku maja

Tulipan lnolistny (*T. linifolia*) 'Bronze Charm'

Żółte formy tego gatunku zostały nazwane *Tulipa batalinii*, ale nadal można je znaleźć pod nazwą tulipan lnolistny. Zalicza się do nich ten piękny pomarańczowożółty tulipan, którego kwiat rozwija się na krótkiej łodydze, tuż nad kępą wąskich, niebieskozielonych liści. Pojawia się trochę później od innych gatunków, lecz będzie niezawodnie kwitł w słonecznym miejscu z dobrym drenażem, takim jak ogród żwirowy lub odpowiedni pojemnik.

W x S 15 cm x 10 cm
K od końca kwietnia do początku maja

Tulipan Sprengera *T. sprengeri*

Jeden z ostatnich tulipanów, który czasem kwitnie w czerwcu. Ma cudowne, lejkowate kwiaty w szkarłatnym kolorze, a spodnia strona płatków jest beżowa. Posadź go w półcieniu i ziemi, która zatrzymuje trochę wilgoci latem, najlepiej pod krzewami zrzucającymi liście na zimę lub w trawie. Nie lubi przesadzania, więc zakupione cebule mogą nie przetrwać długo, ale pozwól mu się rozsiać, a w kilka lat uzyskasz kwitnące kępy.

W x S 40 cm x 15 cm
K od połowy maja do początku czerwca

T. tarda

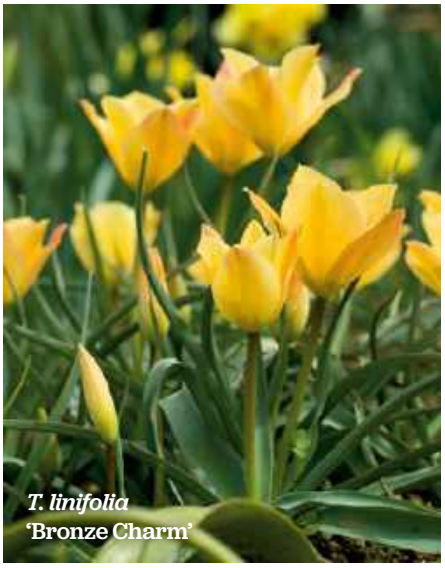
T. linifolia 'Bronze Charm'

T. sprengeri

Jak pobudzić tulipany do kwitnienia każdej wiosny

Tulipany dobrze rosną na podwyższonych rabatach z przepuszczalnym podłożem

Wybierz miejsce, w którym ziemia dobrze odprowadza wodę i posadź tam tulipany – wtedy będą długo cieszyć oko. Unikaj wilgotnych zakątków z niewielkim ruchem powietrza. Tulipany lubią otwarte przestrzenie i pełne słońce. Jedynym wyjątkiem jest późno kwitnący tulipan Sprengera, który preferuje półcień.

Posadź kilka gatunków, aby wydłużyć czas kwitnienia od końca marca do końca maja. Zostaw cebule w ziemi po kwitnieniu, a powinny zakwitnąć ponownie następnej wiosny, chyba że masz w ogrodzie ciężką glinę. Tulipany co roku odnawiają całą cebulę, więc nigdy nie przycinaj liści, dopóki całkowicie nie obumrą, ponieważ są potrzebne do jej wytworzenia.

Jeśli w twoim ogrodzie jest wilgotna lub ciężka ziemia, spróbuj założyć podwyższone rabaty, które mają lepszy drenaż lub wykop cebule, gdy przejdą w stan spoczynku, a następnie przechowaj je w chłodnym i suchym miejscu, w szopie lub garażu. Zawieś je w siatce lub papierowej torbie dla ochrony przed myszami.

ZDJĘCIA: ALAMY/CHRISTOPHER BURROWS, DEBORAH VERNON; SARAH CUTTLE; GETTY/EKATERINA KRASNIKOVA, KRISTINERADA, AMALIA GRUBER/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

Sadzenie tulipanów w pojemnikach

Jeśli nie masz odpowiedniego miejsca do uprawy tulipanów w ogrodzie lub chcesz stworzyć kolorową kompozycję na słonecznym tarasie, zasadź cebule w pojemnikach. Wybierz dużą donicę i wypełnij ją do około połowy wysokości przepuszczalnym podłożem bez torfu. Ułóż cebule, spiczastym końcem do góry, a następnie dosyp podłoże prawie do krawędzi i dobrze podlej. Cebule można sadzić gęsto (nie powinny się stykać) i można mieszać odmiany, aby wydłużyć kwitnienie, lub dodać inne wiosenne kwiaty cebulowe.

O ile podłoże nie wyschnie całkowicie, nie trzeba ponownie podlewać donicy, dopóki nie pojawią się pierwsze liście. Później, w czasie suchej pogody, podlewaj regularnie. Zastosowanie płynnego nawozu, np. rozcieńczonego nawozu do pomidorów, pomoże tulipanom odnowić cebule na następny rok. Możesz też dodać do podłoża nawóz o powolnym uwalnianiu składników i niskiej zawartości azotu. Gdy liście obumrą, wyjmij cebule i posadź je do świeżego podłoża.

1 Napełnij donicę do połowy ziemią, a następnie ułóż równomiernie cebulki, wierzchołkami do góry.

2 Przykryj cebulki podłożem tak, aby znajdowały się na głębokości co najmniej trzykrotnie większej od ich wysokości.

Do sadzenia w trawniku doskonale nadaje się wysoki tulipan dziki

Jak naturalizować tulipany

Jedną z radości, jakie dają tulipany powtarzające kwitnienie, jest ich naturalizacja w ogrodzie, czyli powolne rozprzestrzenianie się za pomocą podziemnych pędów lub nasion. Stworzą oszałamiające widowisko, na które będziesz czekać każdego roku, tak jak na inne wiosenne byliny i rośliny jednoroczne.

Tulipany są odporne na suszę, ponieważ latem przechodzą w stan spoczynku, i idealnie nadają się do naturalizacji w ogrodzie żwirowym. Niektóre będą dobrze rosły na trawniku lub łące pełnej dzikich kwiatów, ale nie wszystkie są wystarczająco silne lub wytrzymałe, aby nadal kwitnąć, jeśli będą konkurować z trawą.

Zawsze sadź tulipany głęboko, co najmniej trzy razy głębiej niż wysokość cebuli. Te, które raczej dobrze poradzą sobie w trawie, to wyższe gatunki, takie jak tulipan dziki i Fostera. Możesz też spróbować posadzić tulipan Sprengera na częściowo zacienionym trawiastym skraju, gdzie będzie mógł się rozsiać. Ważne, aby liście całkowicie obumarły przed skoszeniem trawy, co może nastąpić nawet w sierpniu. Usuń wszystkie skoszone resztki, aby uniknąć powrotu składników odżywczych do gleby, co może przyspieszyć wzrost trawy.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 3b48a19501

Rośliny wrażliwe na mróz

Atak ujemnych temperatur dokona spustoszenia w ogrodzie, jeśli nie zabezpieczysz roślin nieodpornych lub słabo odpornych na mróz. **Alan Titchmarsh** wyjaśnia, jak to zrobić

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

Przez całą zimę przechowuj delikatne rośliny pod osłoną w miejscu zabezpieczonym przed mrozem

“Gdy uprawiamy rośliny z całego świata, nagły spadek temperatury może je – i nas – zaskoczyć”

A tak mrozu w całej Wielkiej Brytanii w grudniu 2022 r. przypomniał nam, że wiele roślin, które uznawaliśmy za mrozoodporne, niekoniecznie wytrzymuje aż takie zimno. Od ponad dekady udawało się nam bez problemu zimować w ogrodzie penstemony, krzaczaste szałwie i im podobne, ale ostatniej zimy wielu ogrodników straciło je wszystkie.

Globalne ocieplenie to nie wymysł, ale nie należy zapominać o czynniku, który nazywamy „pogodą" – nawet przy generalnie rosnącej temperaturze zawsze mogą zdarzyć się zaskakujące ataki chłodu przypominające, że gdy uprawiamy rośliny z całego świata, nagły spadek temperatury może je – i nas – zaskoczyć.

Nadal pamiętam trwający przez dwadzieścia lat eksperyment badający mrozoodporność gatunków eukaliptusa w Wielkiej Brytanii. Okazało się, że gdy temperatura spadała powoli, rośliny były w stanie przetrwać zaskakująco chłodną zimę, natomiast gdy zimno robiło się nagle, nawet, jeśli temperatura nie spadała aż do tak niskich wartości, jak wówczas, gdy działo się to stopniowo – nagle umierały.

Delikatne rośliny rabatowe przyzwyczajamy do niższej temperatury, hartując je – czyli stopniowo narażając na chłodniejsze warunki w tygodniach poprzedzających zasadzenie pod koniec maja. Warto pamiętać, że rośliny są równie wrażliwe na nagłe spadki temperatury, jak my – z tym, że nie sięgną przecież po sweter czy kamizelkę.

Co to znaczy, że roślina nie jest mrozoodporna?

Jest wiele roślin ogrodowych, które kategoryzujemy jako „nieodporne na mróz". Pochodzą one z cieplejszych krajów, gdzie mróz nie występuje lub pojawia się niezwykle rzadko. Gdy temperatura spada poniżej zera, sok w ścianach komórkowych roślin zamarza i niszczy je, robiąc z nich miazgę. Rośliny z klimatu umiarkowanego – takiego jak nasz – wyposażone są w rodzaj botanicznego płynu przeciw zamarzaniu, który zapobiega takim zdarzeniom. Przestają rosnąć między październikiem a marcem, ale są wtedy w stanie znieść znacznie niższą temperaturę niż gatunki, które – w związku ze swoim pochodzeniem – nie zostały tak wyposażone.

Jeśli zastanawiasz się, czy któraś z roślin w twoim ogrodzie jest odporna na mróz, sprawdź, z jakiego kraju pochodzi i zdecyduj; trudno jednak przecenić pod tym względem nasze niekiedy gorzkie doświadczenia.

1

2

3

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; TORIE CHUGG; JASON INGRAM; SARAH CUTTLE

eprasa.pl 3b08a1950

Moje ulubione rośliny wrażliwe na mróz

1 Pelargonie

Pelargonie kwitną przez cały rok i wspaniale wyglądają – w chłodnej szklarni, w donicach i na rabatach w ogrodzie. Lubię pobrać sadzonki pod koniec lata i przechować je przez zimę w zabezpieczonej przed mrozem szklarni, aby wiosną zastąpiły moje stare rośliny, choć te ostatnie też mają wdzięk.

2 Stokrotka afrykańska

Świetna roślina na przód rabaty – dostępna w wielu kolorach. Da radę, gdy zima jest łagodna, ale bezpieczniej jest też pobrać i przezimować trochę sadzonek w wielodoniczkach w szklarni czy inspekcie, o ile nie zagości tam mróz.

3 Fuksje

Niektóre funkie są całkowicie mrozoodporne, a inne wrażliwe. Koniecznie sprawdzaj, z którymi masz do czynienia! Wrażliwe przytnij do ziemi i jesienią zasadź do doniczek jako materiał do rozmnożenia; przechowaj je przez zimę pod szkłem. Pobierz sadzonki pod koniec zimy/na początku wiosny – niech podrosną, a potem zasadź je w ogrodzie w maju, gdy zniknie ryzyko przymrozków.

4 Dalie

Niezawodna ozdoba rabaty w środku i pod koniec lata. Wykop bulwy po pierwszych przymrozkach i przechowaj je do wiosny w szopie lub przezimuj w ogrodzie pod grubą warstwą ściółki z kompostu. Pod koniec zimy i na początku wiosny zasadź je do doniczek i pobierz sadzonki z pędów pojawiających się w ciepłej szklarni. Młode rośliny zakwitną już tego samego lata.

5 Penstemony

Eleganckie pędy pełne podobnych do naparstnicy kwiatów w wielu kolorach – najczęściej czerwonym, różowym lub fioletowym. Im szersze liście, tym mniejsza odporność na mróz. Zapewnij im na zimę miejsce z przepuszczalną glebą i pobierz latem sadzonki – przechowaj przez zimę w zabezpieczonym przed mrozem inspekcie.

6 Krzaczaste szałwie

Doskonale wypełnią wolne miejsca w ogrodzie – mają kwiaty w kolorach od różowego i czerwonego po pomarańczowy, niebieski i fioletowy. Wiele z nich znosi lekki mróz, ale zawsze dobrze jest je przezimować w postaci ukorzenionych sadzonek. Wiosną przytnij rośliny, którym udało się przetrwać.

prasa.pl 3b48a19501

Jeśli masz duże pojemniki pełne mało odpornych na mróz roślin i chcesz, aby nadal stały one w ogrodzie przez zimę, masz kilka opcji, aby podnieść ich szansę na przetrwanie. Nie opakowuj ich jednak w folię: bardzo często utrzymuje ona wysoką wilgotność i uniemożliwia przepływ powietrza wokół roślin – nie umrą od mrozu, ale zabiją je kochające wilgoć grzyby i brak wentylacji. Jeśli trzeba okryć wierzch roślin, lepiej zastosować agrowłókninę, która w pewnym stopniu umożliwia przepływ powietrza.

Zdecydowanie zabezpiecz donice gliniane i ceramiczne folią bąbelkową, która nie pozwoli, aby mróz zniszczył korzenie roślin i spowodował popękanie pojemnika. Ustaw donice przy murze domu, gdzie temperatura będzie odrobinę wyższa niż na otwartych przestrzeniach w ogrodzie.

Rozety paproci drzewiastych można wypchać suchą słomą lub liśćmi paproci, aby je zaizolować (choć, jak usłyszałem od pewnego Nowozelandczyka: „Chłopie, bywa tu piekielnie zimno". Zimno – tak, ale nie aż tak mokro jak w Wielkiej Brytanii. Paprocie drzewiaste lubią mieć latem mokry stożek wzrostu, ale zimą, gdy ta woda zamarza, mogą tego nie przeżyć).

Bananowce, np. *Musa basjoo*, wymagają całościowego podejścia do ochrony na zimę. Trzeba ściąć im wszystkie liście i owinąć „pień" (z technicznego punktu widzenia: nasady liści) agrowłókniną. Następnie na wierzch nakładamy płótno jutowe i mocujemy je sznurkiem. Można też zrobić wokół pozbawionego liści pnia walec z drucianej siatki, wypełnić go suchą słomą i przykryć wierzch „pokrywką" z polietylenu, aby zabezpieczyć przed deszczem. Najlepiej zrobić to w październiku lub na początku listopada, zanim pojawią się przymrozki.

Podejmowanie ryzyka

Dalie (które pochodzą z Meksyku) można wykopać, gdy ich liście zwarzy mróz. Odetnij łodygi i przechowaj bulwy w suchym miejscu zabezpieczonym przed mrozem. Moje dalie bezceremonialnie upycham pod ławką w sadzonkarni – wcale nie wkładam ich do „skrzynek wypełnionych suchym podłożem" – to bzdury. Gdy sadzę je w ziemi wiosną, praktycznie wszystkie żyją. Można też odciąć pędy i zostawić bulwy w ziemi, nakładając w charakterze izolacji grubą warstwę dobrze rozłożonego obornika lub kompostu ogrodowego. To ryzyko, ale dalie nie przetrwają jedynie w najzimniejsze zimy [w Polsce dalie zawsze wykopujemy przed zimą – red.]

Byliny niezbyt odporne na mróz, np. powój krzewiasty (*Convolvulus cneorum*), należy zawsze sadzić w bardzo przepuszczalnej glebie, w słonecznym miejscu osłoniętym przed silnym wiatrem. Jedną z głównych przyczyn obumierania roślin jest nadmierna wil-

Latem przygotuj sadzonki delikatnych roślin, aby zabezpieczyć się przed stratami, jeśli zima okaże się ciężka

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, ANPHOTOS99/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

Na wypadek mrozu sprawdzaj wskazania termometru pokazującego maksymalną i minimalną temperaturę w danym okresie

gotność podłoża wokół korzeni – aby poprawić przepuszczalność, dodaj do niego sporo żwiru.

Jeśli masz rabatę wzdłuż południowej lub zachodniej ściany domu, wrażliwe na mróz byliny zasadź właśnie tam, bo cegła i kamień działają jak grzejnik akumulacyjny i temperatura jest przy nich zimą wyższa o kluczowy stopień (albo dwa) niż w otwartych częściach ogrodu.

Mamy też polisę ubezpieczeniową ostatniej szansy w postaci sadzonek. Ostatniej zimy udało mi się utrzymać w ten sposób sporo roślin, choć te rosnące w ogrodzie obumarły. Jeśli masz szklarnię lub inspekt, którym nie zagraża mróz, możesz tam przezimować ukorzenione pod koniec lata sadzonki delikatnych bylin i krzewów. Przesadź je do ogrodu wiosną. Oczywiście nieogrzewany inspekt zapewni temperaturę jedynie o stopień czy dwa wyższą od panującej na zewnątrz, ale czasem to wystarczy, aby przezimować młode rośliny – pozyskane z ukorzenionych sadzonek.

Pelargonie zasadzone na rabatach na lato można wykopać, przyciąć o połowę i zasadzić w przepuszczalnym, beztorfowym podłożu w donicach, które należy ustawić w zabezpieczonej przed mrozem szklarni jako rośliny do rozmnożenia. W warunkach miejskich często udaje im się przetrwać na zewnątrz, bo temperatura jest tam wyższa, niż poza miastem.

Monitorowanie pogody pozwala zorientować się, kiedy trzeba zacząć zabezpieczać rośliny poprzez narzucenie na nie kilku warstw agrowłókniny lub przestawienie pod dach, gdy prognozowane są większe mrozy.

Po obfitych opadach śniegu – gdy już zrobisz trochę zdjęć (śnieg sprawia, że każdy ogród wygląda malowniczo!), weź miotłę i postrząsaj go z roślin zimozielonych, zwłaszcza topiarów. Roztapiając się, śnieg robi się coraz cięższy i może połamać gałęzie cisu, bukszpanu, a niekiedy nawet ostrokrzewu. Działaj szybko, aby oszczędzić sobie przykrości.

Jak zimować rośliny pod dachem

Przechowując rośliny w zabezpieczonych przed mrozem szklarniach czy inspektach, pamiętajo poniższych zasadach

- **Podlewaj rośliny** jedynie w minimalnym stopniu, aby korzenie nie wyschły na wiór, pamiętając jednak, że rozmokłe podłoże może doprowadzić do gnicia korzeni i podstawy pędów.
- **Zapewnij** dobry przepływ powietrza wokół roślin.
- **Sprawdzaj**, czy nie pojawiły się szkodniki – jeśli tak, zajmij się nimi od razu.
- **Regularnie usuwaj** przywiędłe liście i ostrożnie wycinać obumierające pędy.
- **Unikaj** zasilania roślin zimą – nie będą w stanie wykorzystać składników odżywczych.
- **Sprawdzaj** wskazania termometru pokazującego maksymalną i minimalną temperaturę w danym okresie, aby zapewnić odpowiednio wysoką temperaturę nocą i poskromić mróz.

eprasa.pl 3b48a19501

Ach, te **banany!**

Smukłe, soczyście zielone i naprawdę szybko rosnące. Ich charakterystyczne duże, szerokie, mięsiste liście sprawiają, że wyróżniają się na tle innych roślin. Jeśli masz ochotę na wyraźny egzotyczny akcent we wnętrzu, na balkonie czy w ogrodzie, bananowce będą świetnym wyborem – przekonuje **Sylwia Hennek**

eprasa.pl 3b48a19501

Sylwia Hennek – specjalistka od roślin egzotycznych, którymi zajmuje się od ponad 16 lat. Na blogu www.BambusowySen.pl dzieli się wiedzą o egzotykach do domu i ogrodu. Radzi, jak je uprawiać z frajdą bez zbędnego komplikowania.

ZDJĘCIE SYLWIA HENNEK

Do rodziny bananowatych należą trzy rodzaje roślin i każdą z nich możesz uprawiać w Polsce. Warto wiedzieć, że choć wyglądem i rozmiarami przypominają drzewa, są bylinami. Ich pień to nie prawdziwy pień, a złożona z ciasno ułożonych pochew liści nibyłodyga. Pod ziemią banany wykształcają bulwiaste kłącza.

Najbardziej znanym rodzajem bananowatych jest *Musa*, do którego należy banan zwyczajny (*Musa paradisiaca*). Jest on krzyżówką dwóch dzikich gatunków bananów stworzoną dla celów uprawowych. Niestety ten gatunek nie jest odpowiedni do polskich warunków, przede wszystkim ze względu na potrzeby cieplne. Choć banany w Polsce mogą wydawać owoce i nieraz je wydają, często nie zdążą one dojrzeć w danym sezonie. A jeśli już im się to uda, ich owoce są małe i wypełnione nasionami, przez co niejadalne. Mimo to takie banany są świetnymi roślinami dekoracyjnymi. Wyjątkową ciekawostką jest tu *Musa velutina*, banan o różowych kwiatach i owocach.

Drugim rodzajem bananowatych jest *Ensete*. Ten krewniak banana do dziś jest ważną rośliną pokarmową w niektórych rejonach Afryki. W Etiopii *Ensete ventricosum* jest źródłem skrobi spożywczej, a roślina ta podobno miała znaczenie użytkowe już w starożytnym Egipcie. W Polsce gatunek ten można spotkać pod nazwą banan abisyński. Do rodzaju *Ensete* należy najbardziej spektakularny gatunek banana do ogrodu. *Ensete ventricosum* 'Maurelii' może w polskich ogrodach osiągać nawet 5 m wysokości i górować nad innymi roślinami rozłożystą koroną zielono-bordowych liści. Zarówno ogromne rozmiary, jak i fascynujące ubarwienie sprawiają, że ogród z taką rośliną nabiera wyjątkowego charakteru.

Ostatnim, trzecim rodzajem jest *Musella*, do którego należy tylko jeden gatunek: *Musella lasiocarpa*, nazywany Złotym Lotosem. To roślina o niezwykłym kwiatostanie, który może wykształcić się zarówno u roślin posadzonych w ogrodzie, jak i w donicach. Warto spróbować uprawy, ponieważ widok kwiatostanu przypominającego żółty, osadzony na masywnej nibyłodydze kwiat lotosu jest zjawiskowy.

Wymagania bananów

Czego wymagają banany, aby mogły się dobrze rozwijać? Przede wszystkim ciepła, światła i wilgoci. Ich potrzeby w zakresie tych trzech parametrów decydują o tym, które gatunki możemy posadzić w ogrodzie i zabezpieczyć je w nim

eprasa.pl 3b48a19501

Ensete ventricosum 'Maurelii'

Musella lasiocarpa

Kwiat *Musella lasiocarpa*

Musa acuminata 'Dwarf Cavendish'

na zimę, które lepiej będzie wykopać i przezimować w donicy w chłodnym miejscu, a które będą odpowiednie do uprawy we wnętrzu.

Z pewnością więcej bananowatych możemy uprawiać w ogrodach czy w donicach na zewnątrz, niż w pomieszczeniach. Wiele bananów źle znosi suche powietrze i słabe oświetlenie. Gatunkiem najbardziej odpowiednim do wnętrz jest *Musa acuminata* 'Dwarf Cavendish' lub 'Super Dwarf Cavendish'. Ten drugi spotykany jest także pod nazwą *Musa tropicana*. To banany karłowe, dorastające do 1-2 m. Ich młode liście mają charakterystyczne bordowe plamki. To właśnie te banany najczęściej można spotkać w sprzedaży w marketach budowlanych czy ogrodniczych.

Domowa uprawa bananów

Banan w domowej uprawie doniczkowej wymaga jasnego stanowiska i żyznego, przepuszczalnego podłoża o pH 5,5-6,5. Ma duże wymagania pokarmowe – w sezonie potrzebuje zasilania nawozem do roślin zielonych bądź obornikiem oraz regularnego nawadniania. Kiedy ziemia przesycha, zaczynają przysychać końcówki liści, dlatego warto utrzymywać podłoże stale jednakowo wilgotne. Z drugiej strony banan nie lubi przelewania – wówczas liście żółkną, a mogą nawet czernieć, co jest objawem zgnilizny korzeni.

Największym wyzwaniem w uprawie bananów we wnętrzach jest ich zimowanie. To czas, gdy powietrze w pomieszczeniach jest nagrzane, ale suche, a to sprzyja rozwojowi przędziorków na miękkich, soczystych liściach. Z tego względu warto w tym czasie zadbać o podstawki nawilżające ustawione pod rośliną i regularnie sprawdzać liście pod kątem nieproszonych gości. W tym czasie dobrze jest też nieco ograniczyć podlewanie.

Banan czy bananowiec?

Szukając informacji o tych roślinach możemy spotkać się z różnymi określeniami. Która z nich jest poprawna? Zgodnie z polską nomenklaturą botaniczną roślina z rodziny bananowatych i rodzaju *Musa* jest bananem. Nazwa bananowiec odnosi się bardziej do ciasta z bananami, choć co ciekawe, to jej używał Ryszard Kapuściński w swoich książkach. Gdy rozmawiamy o roślinach, możemy stosować zarówno nazwę botaniczną, jak i potoczną.

eprasa.pl 3b48a19501

Banany w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Banany pod gołym niebem

Znacznie więcej możliwości mamy w kwestii uprawy bananów w donicach na balkonie, tarasie czy w ogrodzie. Do donic polecam szczególnie dwa gatunki, które nie tylko pięknie wyglądają w pojemnikach, ale też dobrze zimują przechowywane w chłodnym miejscu, nawet całkowicie ciemnym. Pierwszym z nich jest *Musa basjoo* o żywozielonych liściach, który także w donicy rośnie bardzo szybko. Pięknie wygląda posadzony solo, ale także w kompozycji z surfiniami, wilcami, czy dichondrą. Druga z propozycji to *Musella lasiocarpa*, czyli Złoty Lotos. Liście tego gatunku są nieco sztywniejsze niż u rodzaju *Musa*, stąd też lepiej zniosą trochę bardziej wietrzne warunki. Mają one chłodniejszy, szarozielony odcień liści, a dodatkowo często wydają wiele nibyłodyg w jednej donicy, co wygląda bardzo efektownie.

Banany w donicach również potrzebują żyznego i przepuszczalnego podłoża, nawożenia i regularnego podlewania. Mogą rosnąć w pełnym słońcu, choć warto je stopniowo do tego przyzwyczaić, by bezpośrednie promienie nie poparzyły liści. Najlepiej rozwijają się i wyglądają w miejscu nagrzanym, ale osłoniętym od wiatru. Silne podmuchy mogą rozdzierać miękkie blaszki liści.

Wśród bananów do ogrodu można znaleźć wiele ciekawych gatunków różniących się wyglądem i mrozoodpor-

Banan w ogrodzie przy Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

ZDJĘCIA SYLWIA HENNEK

eprasa.pl 3b48a0950

Ensete ventricosum 'Maurelii'

Ensete ventricosum w donicy

nością. Jeśli ogród mieści się w cieplejszych rejonach kraju, możemy pokusić się o zimowanie bananów w gruncie z zastosowaniem solidnej warstwy ochronnej ściółki. Dobrym pomysłem jest dodatkowe zabezpieczenie w postaci kabla grzewczego i budki ze styropianu, na wypadek większych czy dłuższych spadków temperatury. Ponieważ liście bananów są wrażliwe na mróz i często już po pierwszych przymrozkach zostają uszkodzone, ścina się je do zimowania, pozostawiając jedynie nibypień. Najodporniejszym na chłody bananem jest *Musa basjoo,* dorastający do wysokości ok. 2,5 m. Ten gatunek rośnie na przykład w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego i latem pięknie kwitnie. Żółte kwiatostany przyciągają pszczoły i zamieniają się później w małe banany. Co prawda nie dojrzewają, tym niemniej są bardzo dekoracyjne.

Ciekawym bananem jest również bardzo odporny *Musa sikkimensis*. Smukły, dorastający nawet powyżej 3 m wysokości, o grubej nibyłodydze. Liście także ma długie, a te młode zabarwione są od spodu intensywnie na bordowo, co dodaje im wyjątkowo eleganckiego wyglądu.

Na koniec zostawiłam banana o najbardziej niecodziennym wyglądzie. To wspomniany już *Ensete ventricosum* 'Maurelii'. Intensywnie bordowozielone liście i gruby nibypień przyciągają wzrok z daleka. Rośnie szybko, kiedy ma pod dostatkiem ciepła, wody i nawozu. Ten gatunek nie jest tak wytrzymały na mróz, dlatego kiedy zapowiadane będą przymrozki ścinamy liście, wykopujemy nibyłodygę z ziemi i sadzimy ją do donicy. Przechowujemy ją w bezmroźnym miejscu, nie przelewając, by nie ryzykować zgnicia korzeni i nibyłodygi. Ogromną zaletą wszystkich bananów jest fakt, że nawet, gdy jesienią zetniemy wszystkie liście, posadzone wiosną do gruntu czy wystawione na zewnątrz szybko odrastają i znów osiągają duże rozmiary. Ścinanie liści nie jest koniecznym zabiegiem; robi się to, by obniżyć wysokość rośliny dla wygodniejszego zimowania.

Banany sadzone w ogrodzie będą wdzięczne za słoneczne, nagrzane miejsce, które sprzyja szybkiemu wzrostowi. Dobrze, aby było też osłonięte od wiatru, ponieważ liście nie znoszą go zbyt dobrze, a poszarpane nie prezentują się już tak pięknie.

Rozmnażanie bananów

Jak można uzyskać sadzonki bananów? Są na to dwa sposoby. Można oddzielić młode nibypnie wyrastające obok rośliny-matki. Jest też druga droga, o której niewiele osób wie: wiele pięknych gatunków bananów można otrzymać z nasion. Nie jest to trudne, o ile kupimy nasiona możliwie świeże. Niedużym kosztem możemy stworzyć wtedy małą bananową kolekcję, która umilać nam będzie letnie dni spędzone czy to w ogrodzie, czy na balkonie lub tarasie.

Sadzonki bananów wyrastające przy roślinie matecznej

Banany razem z bambusami i palmami tworzą klasyczną egzotyczną trójkę. Każda z tych roślin wnosi na swój sposób klimat tropików do przestrzeni. Kto wie, czy zastosowane wspólnie z czasem nie sprawią, że chętniej będziemy spędzać wakacje we własnym ogrodzie, niż na dalekich wycieczkach.

ZRÓB TO SAM:

Jak wysiać nasiona bananów?

1 Nasiona bananów mają twardą skorupkę. By zmiękła, włóż je na 1-3 dni do wody i codziennie ją zmieniaj. Możesz użyć kubka termicznego albo słoika. Warto, żeby woda była ciepła (o temperaturze kąpielowej).

2 Wysiej nasiona do doniczki, najlepiej pojedynczo. Do wysiewu możesz użyć przepuszczalnej i jałowej ziemi kokosowej, która świetnie sprawdza się do wysiewu nasion roślin egzotycznych. Przysyp nasiona warstwą ziemi nie grubszą niż średnica nasiona.

3 Podlej lub zroś delikatnie ziemię. By przyspieszyć kiełkowanie, nakryj doniczki woreczkiem foliowym. Pamiętaj, by zdejmować co 2-3 dni woreczek dla przewietrzenia. Jeśli możesz, ustaw doniczki na grzejniku, ponieważ ciepło przyspiesza proces kiełkowania. Dobrym rozwiązaniem są też maty grzewcze. Ustaw wtedy temperaturę między 24-28 stopni. Im świeższe nasiona, tym szybciej możesz spodziewać się siewki. Zwykle zajmuje to kilka tygodni.

ZDJĘCIA SYLWIA HENNEK, GICKU91/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

Upewnij się, że zebrane nasiona są całkowicie suche, zanim przechowasz je do wiosny

Zbierz i zachowaj własne nasiona

Możesz rozmnożyć swoje ulubione rośliny i dużo zaoszczędzić, własnoręcznie zbierając nasiona. To łatwe, przyjemne i satysfakcjonujące zadanie. Anish Mistry wyjaśnia, jak to zrobić

Lato dobiega końca, więc nadszedł czas na zbiór nasion z ulubionych gatunków. Zbiór i wysiew nasion to nie tylko satysfakcjonujący i przyjazny dla środowiska sposób uprawy roślin – to także duża oszczędność.

Większość roślin wytwarza nasiona po przekwitnięciu, więc można je zebrać, oczyścić i przechowywać, a następnie wysiać w następnym roku. Oznacza to, że możesz zmniejszyć liczbę kupowanych nasion i roślin, a przy okazji możesz podzielić się ulubionymi roślinami z przyjaciółmi i rodziną.

Skorzystaj z mojego poradnika, aby twoje nasiona wykiełkowały z sukcesem i przy wykorzystaniu narzędzi, które już posiadasz.

Anish Mistry jest ogrodnikiem w Bibliotece Nasion organizacji Garden Organic, gdzie zbiera, przechowuje i wysiewa szeroką gamę nasion

ZDJĘCIA: ARNAV/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

Jak zachować nasiona ze swoich roślin

Wiele roślin ozdobnych i jadalnych wytwarza nasiona, które możesz teraz zebrać

Jak zebrać nasiona, aby osiągnąć sukces

Z wielu nasion uzyskasz nowe rośliny, które będą takie same, jak ich rodzice. Ale nie ze wszystkich, szczególnie w przypadku roślin odmianowych. Dzieje się tak dlatego, że hodowla roślin może wpływać na ich reprodukcję – mogą nie wytwarzać nasion, dawać nasiona, które nie wykiełkują, lub też potomstwo może się bardzo różnić od rodziców.

Na przykład wiele współczesnych warzyw ma odmiany mieszańcowe typu F1, z których nie opłaca się zbierać nasion, więc sprawdź oryginalne opakowania lub etykiety roślin. Dzikie rośliny lub odmiany ustalone są bardziej niezawodne pod kątem zbioru nasion, ale jeśli coś naprawdę ci się podoba, to warto spróbować – możesz być mile zaskoczony wynikami.

Zapylenie krzyżowe

Jeśli twoje kwiaty nie są odizolowane od innych, to istnieje ryzyko, że zostaną zapylone krzyżowo z innymi roślinami. Dzieje się tak wówczas, gdy pyłek jest przenoszony między roślinami, które należą do różnych odmian, a nawet gatunków. Jeśli roślina zostanie zapylona krzyżowo, potomstwo będzie się różnić od rodziców, ponieważ materiał genetyczny ulegnie wymieszaniu. Rośliny ozdobne, które łatwo ulegają zapylaniu krzyżowemu to nasturcje, petunie i dalie oraz warzywa, takie jak dynia, szpinak czy brokuł.

Sterylne nasiona

Nie wszystkie nasiona wykiełkują – z różnych powodów. Może to być spowodowane brakiem zapylenia. Niektóre zapylacze robią otwór w tylnej części kwiatu, aby dostać się do nektaru, omijając pyłek. Może to być również spowodowane problemami środowiskowymi, takimi jak długotrwałe upały. Rośliny mogą przekierować wtedy swoją energię z produkcji nasion na przetrwanie. Aby to sprawdzić, wykonaj test kiełkowania ze strony 86.

Naucz się rozpoznawać różne rodzaje owocostanów, takich jak te u kosmosa siarkowego

Kiedy zbierać nasiona

Nasiona mają różne kształty i rozmiary oraz są rozsiewane na różne sposoby. Niektóre po prostu spadają na ziemię, inne są zdmuchiwane przez wiatr, a niektóre tworzą strąki, które otwierają się i rozrzucają nasiona.

Czas ma kluczowe znaczenie przy zbieraniu nasion, więc nie czekaj zbyt długo – musisz je zebrać, gdy dojrzeją, ale zanim się rozsypią lub zostaną zjedzone. Zazwyczaj są gotowe do zbioru, gdy nasiona lub owoce zmienią kolor i wyschną, więc bądź czujny. W przypadku strąków możesz również delikatnie nimi potrząsnąć – jeśli usłyszysz grzechotanie, to znak, że nadszedł czas zbioru.

Pozwól strąkom grochu dojrzeć na roślinie i zbierz je, gdy będą suche, ale zanim się otworzą

ZDJĘCIA: GETTY/ANDREA ASTES; NEIL HEPWORTH; JASON INGRAM; WILLIAM SHAW; BUBUSHONOK/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

Jak zebrać małe nasiona

Rośliny, które mają małe nasiona, takie jak maki czy marchwie, zazwyczaj wytwarzają je w ogromnych ilościach, więc możesz ich zebrać naprawdę dużo. Jednak zbieranie tak małych nasion może być trudne. Strąki mogą łatwo pęknąć po wyschnięciu, więc umieść je od razu w pojemniku lub torebce.

Następnie będziesz musiał oddzielić nasiona od resztek owoców. W przypadku główek możesz po prostu oddzielić resztki palcami. Gdy masz do czynienia ze strąkami, umieść je w papierowej torbie i energicznie potrząśnij, a następnie przesiej przez kuchenne sitko, aby usunąć wszystkie zanieczyszczenia.

Kwiatostany ostróżki wyniosłej dostarczają wielu małych nasion do zebrania

Ostróżka wyniosła (*Delphinium elatum*)
Jej wypełnione kwiatami iglice dodają wysokości tylnym częściom rabat. Gdy mieszki dojrzeją, zmienią kolor z zielonego na brązowy i zaczną szeleścić, a w środku znajdziesz mnóstwo małych czarnych nasion. Ostróżki można również rozmnażać przez podział lub sadzonki pobrane u nasady rośliny.

1 **UŻYJ** sekatora lub nożyc, aby odciąć suche brązowe mieszki, trzymając je w pozycji pionowej.

2 **PRZECHYL** mieszek w dół i wytrząśnij nasiona na dłoń. Usuń wszystkie suche resztki mieszków.

3 **WSYP** czyste nasiona do koperty, opisz ją i włóż do szczelnego pudełka.

Jak zebrać duże nasiona

Duże nasiona, takie jak mają słoneczniki i nagietki, można łatwo zebrać, gdy dojrzeją. Zbieraj je pojedynczo lub zetnij cały kwiatostan, a następnie wytrząśnij nasiona. Wysusz przed schowaniem.

Duże nasiona w strąkach, takie jak u fasoli i grochu, można pozostawić do wyschnięcia na łodydze. Następnie cały strąk można oderwać i otworzyć, aby wyjąć nasiona do przechowania.

Wiewiórki i inne dzikie zwierzęta chętnie zjadają nasiona, zwłaszcza te duże, więc zbieraj je, gdy tylko dojrzeją, lub w razie potrzeby zabezpiecz wybrane kwiatostany z nasionami lub strąki siatką.

Po kwitnieniu akant tworzy torebki zawierające do czterech dużych nasion

Akant kłujący (*Acanthus spinosus*)
Torebki nasienne akantów najlepiej zbierać, gdy są jeszcze zielone, zanim wypadną z nich duże nasiona. Załóż rękawiczki, aby się nie pokłóć. Akanty można również rozmnażać przez sadzonki korzeniowe.

1 **CHWYĆ** łodygę i złap palcami torebkę nasienną z obu stron. Pociągnij w dół, aby ją oderwać.

2 **SPRAWDŹ**, czy nie ma w niej dziur po owadach. Jeśli są, rozetnij torebkę, aby upewnić się, że nasiona nie są uszkodzone.

3 **UMIEŚĆ** torebkę nasienną w papierowej torbie i odłóż do wyschnięcia, a następnie oddziel nasiona. Przechowuj je w szczelnym pojemniku.

eprasa.pl 3b48a19501

Jak sprawdzić, przygotować i przechowywać nasiona

Gdy oddzielisz resztki kwiatostanów, owady lub inne zanieczyszczenia od zebranych nasion, będą gotowe do schowania. Znajdź papierową kopertę, wsyp do niej nasiona i opisz. Przechowuj ją razem z innymi pakunkami nasion w chłodnym, suchym miejscu, np. w szopie.

Jak sprawdzić czy nasiona wykiełkują

Aby sprawdzić, czy zebrane nasiona, a nawet te zakupione w poprzednich latach, wykiełkują, warto je przetestować, zamiast trudzić się przechowywaniem i wysiewem tylko po to, aby czekać na próżno. Test da ci również pojęcie o sile kiełkowania, więc będziesz wiedział, ile wysiać. Jest to szczególnie przydatne, jeśli nasiona mają ponad rok, ponieważ siła kiełkowania zmniejsza się.

1 **ZŁÓŻ** listek papierowego ręcznika na pół i wyłóż nim tackę lub talerz. Zwilż go lekko odrobiną wody.

2 **ROZŁÓŻ** nasiona na wilgotnym ręczniku. Im więcej testów przeprowadzisz, tym wyniki będą bardziej wiarygodne, ale nie uszczuplaj zbytnio swoich zapasów.

3 **PRZYKRYJ** nasiona przezroczystą folią i umieść w ciepłym, ciemnym miejscu. Papier musi być wilgotny. Kiełkowanie trwa około 10 dni.

Zapakowane do podpisanych kopert nasiona przechowuj w chłodnym, suchym miejscu, zabezpieczonym przed gryzoniami

Co będzie potrzebne

Aby zebrać i przechować nasiona, potrzebujesz tylko kilku rzeczy, z których większość znajdziesz w domu:

- **Papierowe torebki i koperty**
- **Długopis**
- **Nożyczki**
- **Rękawiczki**
- **Sitko kuchenne**
- **Pojemnik do przechowywania**

Jak przechowywać zebrane nasiona

Nasiona należy przechowywać w suchym i chłodnym miejscu o niskiej wilgotności. W Bibliotece Nasion (Heritage Seed Library) używamy chłodni, ale można odtworzyć te warunki w lodówce (doskonała do dłuższego przechowywania, w szczelnym pojemniku) lub w chłodnym pomieszczeniu. Opisz nasiona nazwą rośliny i datą zbioru, aby wiedzieć, jaki to gatunek i jak długo można je przechowywać. W odpowiednich warunkach nasiona można przechowywać przez kilka lat – to pewnie dłużej niż można by przypuszczać. Na przykład nasiona ogórków mogą wykiełkować po dziesięciu latach, a nasiona pomidorów po ośmiu.

ODWIEDŹ dział poradników na naszej stronie internetowej, aby zapoznać się z recenzjami ekspertów dotyczącymi różnych produktów na **www.GardenersWorld.com/reviews**

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

eprasa.pl 3b48a19501

Bezproblemowe zbiory

Październik może i oznacza koniec sezonu wegetacyjnego, jednak w dalszym ciągu możemy czerpać z ogrodu wiele radości – począwszy od zbiorów oraz wspaniałych, zmieniających się barw jesieni po sadzenie roślin ozimych z myślą o przyszłym roku, mówi **Jack Wallington**

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

Ta pora roku jest szczególnie bezproblemowa – jesienią bardziej skupiamy się na jedzeniu niż na zimowych pracach ogrodowych czy ferworze wiosennych wysiewów. To także sezon zmieniających się barw, kiedy liście przybierają różne odcienie czerwieni, złocistego i ceglastego brązu. Na ich widok rośnie mi serce, kiedy niebo jest szare, a dni stają się coraz krótsze. Pomarańczowe dynie oraz barwne kabaczki wprowadzają na grządki mile widziane akcenty kolorystyczne, podobnie jak jadalne nasturcje rozproszone po całym ogrodzie, które wspaniale pasują do jesiennego nastroju. Zbieram je, aby dodać sałatkom koloru i pieprznego smaku.

Facelia błękitna (*Phacelia tanacetifolia*), którą wysiałem w sierpniu jako tymczasowe okrycie gleby świetnie spełniła swoją funkcję, hamując większość kiełkujących chwastów. Kwitnie jak szalona i rozbrzmiewa brzęczeniem przeróżnych gatunków pszczół. Teraz, kiedy w pełni rozkwitła, nadszedł odpowiedni czas, aby przy pomocy motyki przekopać ją z ziemią i powstrzymać przed samoistnym wysiewem nasion, przez co w przyszłym roku miałbym więcej do pielenia. Ja jednak pozwolę jej rosnąć aż do zimy, nie tylko w celu zduszenia chwastów, ale także dlatego, że nie mam serca jeszcze się z nią pożegnać.

Zbiory

W dalszym ciągu zbieramy ostatnie owoce papryczek 'Padron', spore ilości pomidorów uprawianych w tunelu i pod gołym niebem oraz bakłażanów 'Farmer's Long' – w przypadku tych ostatnich miałem nadzieję otrzymać więcej plastrów z pojedynczej sztuki. Chociaż osiągnęły typową dla bakłażanów długość, to były cieńsze, co z kolei zrekompensowały nam większą liczbą owoców z rośliny.

Uprawiam kilka odmian warzyw korzeniowych, które tworzą dłuższe korzenie, co oznacza więcej jedzenia z jednej sztuki oraz mniej zbierania i przygotowań do dalszej obróbki – burak 'Cylindra' jest nie do przebicia, podobnie jak rzodkiewka 'French Breakfast' o długich, łagodnych w smaku zgrubieniach. W słoneczny dzień zbiorę wszystkie nasze dynie i kabaczki, zostawiając im dosyć długą szypułkę, i zaniosę je do domu, aby wyschły na naszym parapecie. Proces suszenia zajmuje kilka tygodni i jest on niezwykle istotny, ponieważ zmniejsza ryzyko rozwoju pleśni oraz gnicia wokół szypułki. Dobrze wysuszone dynie poznasz po stwardniałych i zdrewniałych szypułkach – na tym etapie czasami je skracam.

Jabłka i gruszki są gotowe do zbioru, kiedy po lekkim uniesieniu ich w górę łatwo odchodzą od gałęzi. Zbieraj je w razie potrzeby lub na przechowanie w chłodnym, ciemnym, suchym miejscu, kładąc je tak, by się nie dotykały – dzięki temu nie spleśnieją.

3 gatunki warzyw
z długimi korzeniami
Burak ćwikłowy 'Cylindra'
Rzodkiewka 'French Breakfast'
Rzodkiew japońska (mooli)

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

eprasa.pl 3b48a19501

Posadź teraz czosnek 'Picardy Wight' o wyrazistym smaku, aby w przyszłym roku otrzymać wczesny zbiór

Zbierz w tym miesiącu buraki do jedzenia lub przechowania przez zimę

Sadzenie

Uprawiam czosnek 'Picardy Wight', pochodzący z tego samego materiału do sadzenia, który kupiłem kilka lat temu – czosnek to w gruncie rzeczy jadalna bylina. Każdego roku podczas zbiorów odkładam trzy największe główki do wysadzenia w październiku (kiedy mieszkałem w południowej części Wielkiej Brytanii, sadziłem czosnek w listopadzie, ponieważ klimat jest tam łagodniejszy). Chociaż muszę go zebrać i wysadzić, to nie ma już potrzeby kupowania, co oznacza jeden kłopot z głowy i mamy czosnek za darmo.

Sadzenie czosnku jest proste. Najpierw jak najdelikatniej rozdziel główki na pojedyncze ząbki i odrzuć te najmniejsze. Posadź je z pomocą sadzaka tak, by były zakopane mniej więcej 2,5 cm pod powierzchnią ziemi, w odległości 15 cm od siebie. Zostaw między rzędami tyle miejsca, aby móc swobodnie usuwać chwasty motyką. Oprócz pielenia, czosnek nie wymaga od ciebie większej uwagi.

Powodem, dla którego na samym początku wybrałem 'Picardy Wight' jest fakt, że dobrze radzi on sobie w mokrej, zimnej glebie oraz przez to, że jest odmianą niestrzałkującą – dobrze się przechowuje. Jest idealny na naszą działkę na otwartym terenie w Yorkshire. Uprawiam tę odmianę już od trzech zim, z których każda charakteryzowała się odmienną pogodą.

eprasa.pl 3b48a19501

Rukolę można uprawiać zimą w tunelu lub nieogrzewanej szklarni

“Wysiałem nasz groszek ozimy oraz bób w zeszłym miesiącu, lecz jeśli ty jeszcze tego nie zrobiłeś, masz na to trochę czasu”

3 dynie do *przechowywania przez zimę*

‘Marina di Chioggia’
‘Black Futsu’
‘Hunter’

Siew do gruntu i w pomieszczeniach

Do gruntu Wysiałem nasz groszek ozimy (na głębokość 3 cm, w odstępach co 10 cm) oraz bób (na głębokość 5 cm, w odstępach co 20 cm) w zeszłym miesiącu, ponieważ ochłodzenie przychodzi do nas wcześniej; lecz jeśli ty jeszcze tego nie zrobiłeś, masz na to trochę czasu. Oba gatunki siej w prostych rzędach oddalonych od siebie o 30 cm lub na przemian w rzędach podwójnych, tak by miały dużo miejsca. Jeśli się ochłodzi jeszcze zanim rośliny osiągną wysokość powyżej 20 cm, przykryj je agrowłókniną, aby było im przytulnie.

Wewnątrz Tej zimy spróbuję uprawiać rukolę w doniczkach umieszczonych w moim tunelu. Możesz teraz zrobić to samo w nieogrzewanej szklarni, zimnym inspekcie lub nawet na chłodnym parapecie. Planuję wysiać po kilka nasion do doniczek o średnicy 9 cm, wypełnionych uniwersalnym podłożem bez torfu, na głębokość 1 cm. Później przepikuję siewki tak, by mieć po jednej w każdej doniczce i pozwolę im rosnąć przez zimę, wykorzystując ich pieprzne liście do sałatek. Ponieważ rukola (rokietta siewna) jest byliną odporną na mróz, wiosną posadzę je na zewnątrz na grządkach warzywnych.

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH; JASON INGRAM

Wysiej teraz na dworze groch ‘Meteor’, aby wiosną przyszłego roku otrzymać wczesne zbiory. Toleruje wietrzne stanowiska

eprasa.pl 3b48a19501

Chcąc zachować nasiona grochu do wysiania w przyszłym roku, zbierz je jeszcze, zanim wypadną ze strąków

Wybierz zasychające nasiona grochu prosto ze strąków i wsyp je do papierowych torebek do przechowywania

Prace

Pozostaw w każdym rzędzie kilka najzdrowiej wyglądających roślin, aby zakwitły i wydały nasiona, które będziesz mógł przechować do następnego roku. Najłatwiejsze do pozyskania są nasiona grochu i fasoli – wystarczy poczekać, aż strąki zaczną zasychać. Zbierz je wtedy w suchy dzień, kiedy zaczną pękać. Umieść nasiona w papierowej torebce lub kopercie, pamiętając o tym, aby od razu je podpisać – dzięki temu nie zapomnisz, co jest w środku. Zanotuj nazwę odmiany, datę pakowania oraz miejsce. Przechowuj opakowania w chłodnym, ciemnym i suchym miejscu, aby przedłużyć żywotność nasion i zapobiec rozwojowi pleśni. Wykorzystaj je w przyszłym roku.

W ten sposób możesz pozyskać większość nasion, chociaż ja dbam jeszcze o to, aby zmniejszyć ryzyko zapylenia krzyżowego, w wyniku czego rośliny potomne będą się różnić od egzemplarza matecznego. Przykładowo uprawiam i zbieram nasiona tylko z jednej odmiany grochu upewniając się, że nie kwitnie w tym samym czasie, co inne.

Chcąc zebrać nasiona pomidorów, można je najpierw wybrać łyżeczką na talerz i tak pozostawić na tydzień lub dwa, aby wyschły. Na początku mogą spleśnieć, ponieważ pomidory zawierają sporo wody, ale gdy przeschną, będą się nadawały do przechowywania.

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/grow-veg po więcej porad dotyczących uprawy własnych roślin i pozwalających oszczędzić czas

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

eprasa.pl 3b48a19501

CZĘŚĆ 2

Bogactwo z zimowej szklarni

Obsadź warzywnik na zimę

Wypełnij szklarnię po brzegi smacznymi warzywami. W drugiej z trzech części tej serii, **Lucy Chamberlain** podpowiada, jakie warzywa można uprawiać o tej porze roku

Letnie warzywa uprawiane pod osłonami mogą się już kończyć, ale to nie jest wymówka, aby twoja szklarnia stała pusta przez zimę. Październik to idealny czas na wysadzenie wytrzymałych na zimno warzyw, które dostarczą smacznych zbiorów w czasie chudych zimowych miesięcy, aż do wiosny. Od pikantnych warzyw liściastych i sałat masłowych po wytrzymały szpinak i pełen witamin jarmuż – teraz jest czas, aby przekształcić szklarnową przestrzeń w wytwórnię pysznych i odżywczych warzyw liściastych.

W ubiegłym miesiącu wspomniałam, że jest już trochę za późno na wysiew gatunków odpornych na mróz, ale nie martw się, jeśli nie zdążyłeś ich zasiać. Obecnie centra ogrodnicze i firmy zajmujące się wysyłkową sprzedażą nasion oferują ogromny wybór sadzonek, które wypełnią luki i pomogą ci osiągnąć zimową samowystarczalność.

Oczyść grządki z letnich warzyw: zbierz dojrzałe owoce i odłóż na bok te, które mogą jeszcze dojrzeć

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

Zbierz ostatnie letnie warzywa

W październiku dni stają się krótsze, a temperatura w nocy spada, więc czas pozbyć się letnich upraw. Ratuj, co możesz, odcinając grona pomidorów, dojrzałe melony i wszystkie ogórki, te młode i te wyrośnięte. Ułóż pomidory na tacy z rowkami w słonecznym i ciepłym miejscu, aby mogły dojrzeć (melony również tak dojrzeją). Ogórki wytrzymają w lodówce ponad tydzień.

Następnie potnij pędy na kawałki, wyrwij korzenie i usuń ze szklarni wszelkie resztki. Możesz rozdrobnić zdrowe części roślin i wyrzucić ja na kompost.

Poszukaj sadzonek liściastych warzyw, które zimą można uprawiać w szklarni

Najlepsze warzywa do uprawy z sadzonek z multiplatów

- Jarmuż
- Sałata
- Szpinak
- Burak liściowy
- Rukola
- Endywia
- Musztardowiec

Nawodnij ziemię na grządkach, a później wzbogać ją nawozem organicznym

Przygotuj grządki do uprawy

Aby umożliwić roślinom dobry wzrost zimą, odśwież szklarniowe grządki, torby i pojemniki, w których planujesz uprawiać swoje zimowe warzywa. Zadbaj o to, aby za pomocą środków ochrony biologicznej pozbyć się wszystkich ukrytych szkodników i chorób, takich jak mszyce, przed ponownym sadzeniem.

Ziemia na grządkach w szklarni prawdopodobnie będzie bardzo sucha i wyjałowiona o tej porze roku; nawodnij ją, używając węża ogrodowego lub konewki – może to zająć zaskakująco dużo czasu! Następnie wymieszaj organiczny nawóz o powolnym uwalnianiu składników, taki jak mączka kostna, z wierzchnią warstwą ziemi na głębokość do 20 cm. Mączką kostną oraz dobrej jakości biowęglem wzbogać również zużyte podłoże z pojemników.

Jeśli zakopiesz na grządkach w szklarni kable grzewcze, warzywa będą mogły dalej rosnąć nawet przy temperaturze poniżej zera. Uzyskasz w ten sposób większy plon ze szklarni przy niewielkiej inwestycji: 24-metrowy kabel kosztuje około 150 zł. Umieść go na głębokości około 15 cm i podłącz do programatora czasowego, aby włączał się tylko w nocy.

Zrób to teraz: wysadź sałatę na zimę

Odporne na zimno sałaty, takie jak odmiana 'Winter Gem', są idealnymi roślinami do posadzenia już teraz w szklarni. Są lepsze od tych kupionych w sklepie i można z nich zbierać po kilka liści, aby zachować ich optymalną świeżość i zminimalizować straty. Posadzone teraz sałaty będą plonować od przyszłego miesiąca aż do marca, a nawet kwietnia.

1 **Sprawdź** doniczki i kuwety z sałatą i innymi odpornymi na mróz warzywami liściastymi wysianymi w ubiegłym miesiącu. Poszukaj ślimaków oraz innych pasażerów na gapę, gdy będziesz je przenosić pod osłony.

2 **Wykop** dołki pod sadzonki sałaty, a następnie w każdym umieść po jednej roślinie i delikatnie przykryj bryłę korzeniową ziemią. Posadź sadzonki w odstępach wynoszących co najmniej 25 cm, aby umożliwić im osiągnięcie pełnego rozmiaru.

3 **Zapewnienie** odpowiednich odstępów między sadzonkami i regularne wietrzenie szklarni będzie zapobiegać gniciu roślin. Można zminimalizować uszkodzenia wyrządzane przez ślimaki, stosując organiczne granulki przeciw tym mięczakom.

4 **Regularnie** podlewaj swoje uprawy i zacznij zbierać liście sałaty, gdy osiągną odpowiedni rozmiar. Regularnie odrywaj pojedyncze zewnętrzne liście lub pozwól roślinom rozrosnąć się, aby zawiązały delikatne, smakowite główki.

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH; JASON INGRAM

eprasa.pl 3b48a19501

“Przetrzyj szyby od wewnątrz i na zewnątrz, aby wpuścić więcej światła, które jest tak potrzebne roślinom w zimie”

Co roku czyść szyby, aby mieć zdrowe rośliny

Do zrobienia w szklarni w październiku

Dokładnie oczyść szkielet szklarni
Gdy twoja szklarnia zostanie już oczyszczona z letnich upraw, ale jeszcze przed posadzeniem tych zimowych, zdezynfekuj cały jej szkielet. Można do tego użyć środków czyszczących na bazie cytrusów, ale pamiętaj o dokładnym wywietrzeniu.

Przetrzyj szyby
Szmatką lub ściągaczką przetrzyj szklane powierzchnie, wewnątrz i na zewnątrz, aby usunąć nadmiar środka dezynfekującego. Przy okazji usuniesz także farbę cieniującą (jeśli ją nałożyłeś) zwiększając doświetlenie zimowych upraw.

Omieć miotłą zabrudzenia
Większe elementy drewnianej lub aluminiowej konstrukcji tworzącej szkielet można oczyścić z pajęczyn, kurzu i resztek roślin za pomocą miotły. Jeśli masz sprężarkę powietrza, zrobisz to dużo łatwiej.

Oczyść wszystkie zakamarki
W ramach szklarni znajduje się mnóstwo trudno dostępnych zakamarków, w których może gromadzić się brud. Spróbuj użyć starej szczoteczki do zębów, aby je oczyścić – jest doskonałym narzędziem do tego typu zadań.

Wyczyść trudno dostępne zakamarki szklarni starą szczoteczką do zębów

Pielęgnacja roślin w zimie

Twoje zimowe uprawy będą rosnąć w czasie łagodnej pogody (szczególnie jeśli nocą będziesz używać kabli grzewczych). Jednak chłodniejsza aura może sprzyjać gniciu, więc często wietrz szklarnię i usuwaj wszystkie żółknące liście lub te, które wykazują pierwsze oznaki pleśni. Jedna aplikacja organicznego granulatu powinna trzymać ślimaki na dystans – ale nie zapomnij o okazjonalnym „patrolu” i usunięciu wszystkich szkodników, które zobaczysz. Nawadniaj uprawy, aby ziemia lub kompost były lekko wilgotne, ale nie mokre.

Chroń swoje zimowe warzywa przed szkodnikami, takimi jak ślimaki

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH; JASON INGRAM

eprasa.pl 3b48a19501

Mało miejsca, dużo smaku

We wczesnojesiennych plonach dyni z przydomowego ogródka tkwi przepyszny potencjał kulinarny. Rukmini Iyer łączy je z pieczonymi kluseczkami gnocchi i kozim serem

Jeśli masz odrobinę szczęścia, być może w dalszym ciągu cieszysz się zbiorami pomidorów z krzaczka. Moja córka Alba niedługo skończy dwa lata i swoją pracę jako Główny Zbieracz Pomidorów traktuje niezwykle poważnie, ostrożnie wybierając tylko te czerwone i układając je na stole na naszym patio. Następnie prosi, by ją podnieść, aby mogła sięgnąć po kolejne – jest to bardzo powolny, lecz jakże przyjemny sposób zbierania owoców.

Muszę przyznać, że moje dynie w tym roku nie rosły dobrze w doniczkach, lecz na szczęście moja mama zebrała obfity plon ze swojego warzywnika. Są idealne do jesiennych zapiekanek; po starciu można z nich usmażyć chrupiące placki lub wykorzystać do muffinów, a upieczone z przyprawami można podać jako dodatek do cytrynowego pęczaku.

Tym razem dzielę się przepisem na kluseczki gnocchi zapiekane z dynią piżmową. Jeśli jesteś żądny kulinarnych przygód, spróbuj rozgnieść pieczoną dynię z ricottą i wykorzystać ją jako nadzienie do domowego ciasta makaronowego, a następnie podać z masełkiem szałwiowym – to danie znajduje się na mojej liście potraw do wypróbowania z podarowaną nam dynią.

ZDJĘCIA: DAVID LOFTUS

eprasa.pl 3b48a19501

“Dynie są idealne do jesiennych zapiekanek, po starciu można z nich usmażyć chrupiące placki lub wykorzystać do muffinów, a upieczone z przyprawami można podać jako dodatek do cytrynowego pęczaku”

eprasa.pl 3b48a19501

Gnocchi zapiekane z kozim serem i dynią

To wspaniałe, bardzo pożywne danie. Idealne do wykarmienia większej liczby osób, ale i równie smaczne odgrzane następnego dnia.

LICZBA PORCJI: 4-6
PRZYGOTOWANIE: 20 minut
PRZYRZĄDZANIE: 55 minut

NA ZAPIEKANKĘ:
- 1 kg dyni piżmowej, obranej, oczyszczonej z nasion i pokrojonej w kostkę wielkości 1,5 cm
- 1 gałązka rozmarynu
- 1 łyżeczka suszonych płatków chili
- 1 łyżeczka soli morskiej w płatkach
- 1 ½ łyżki oliwy
- 1 kg gnocchi ziemniaczanych

NA WIERZCH:
- 500 ml crème fraîche
- 1 łyżeczka soli morskiej w płatkach
- 125 g rolady z koziego sera, pokrojonej w plastry
- Garść panierki panko
- 50 g orzeszków pinii
- Świeżo mielony pieprz czarny
- Bazylia grecka do podania

PRZEPIS:
1. Nagrzej piekarnik do 180°C (200°C z termoobiegiem). Umieść dynię, rozmaryn, chili, sól oraz oliwę w foremce do zapiekania. Wymieszaj, wstaw do piekarnika i piecz przez 25 minut, aż dynia zmięknie.
2. Umieść gnocchi w misce i zalej wrzątkiem. Odstaw na 2 minuty, po czym dobrze odcedź.
3. Aby wykończyć zapiekankę, wyjmij dynię z piekarnika, dodaj do niej gnocchi, crème fraîche oraz sól morską i wymieszaj.
4. Posyp wierzch kozim serem, panierką panko, orzeszkami pinii i przypraw całość świeżo mielonym pieprzem. Jeśli chcesz, skrop dodatkowo oliwą, po czym wstaw zapiekankę z powrotem do piekarnika na 30 minut, aż wierzch się zrumieni i będzie chrupiący.

ZDJĘCIA: DAVID LOFTUS

eprasa.pl 3b48a19501

Inne smaki z ogrodu

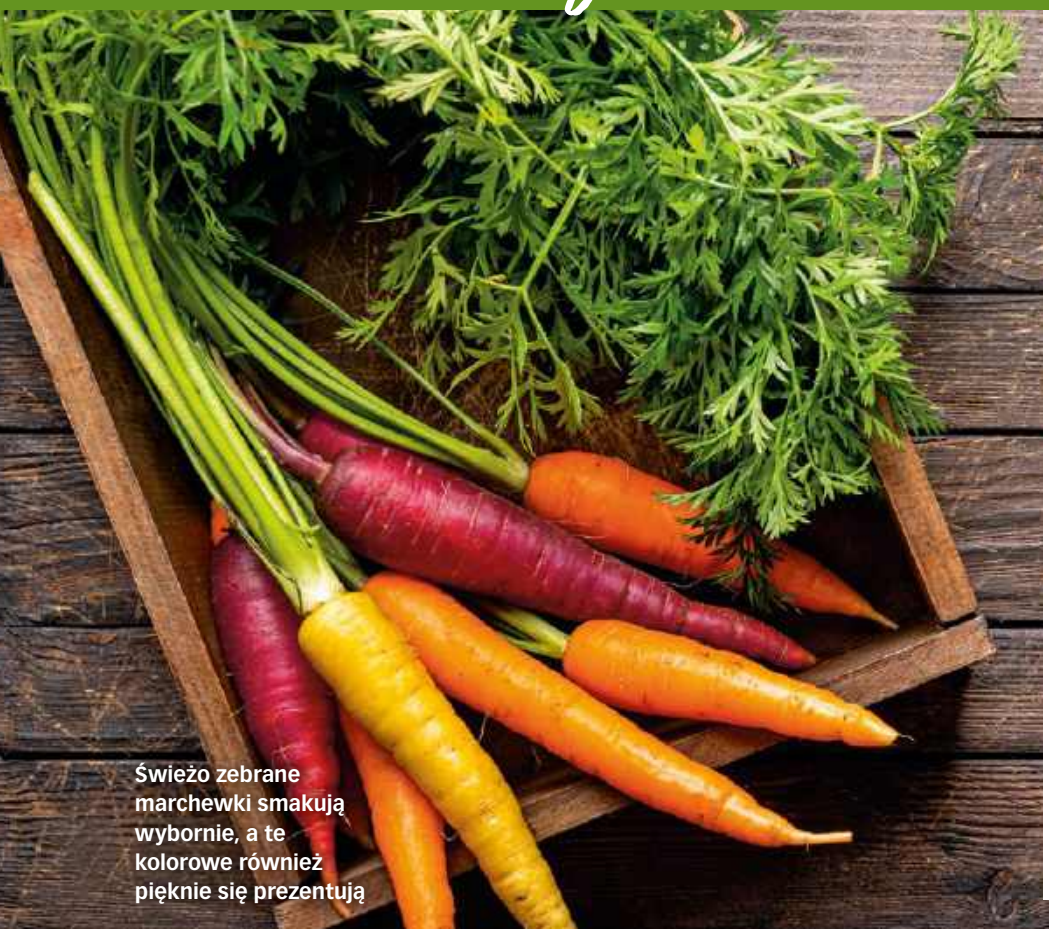

Świeżo zebrane marchewki smakują wybornie, a te kolorowe również pięknie się prezentują

Marchewki są przysmakiem sezonu. Przyjemnie się je zbiera i smakują wybornie prosto z grządki. Lubię je w postaci glazurowanej à la Heston Blumenthal: obierz marchewki, po czym te mniejsze przekrój na pół, a te większe podziel na równe kawałki; przełóż je na patelnię z roztopionym, pieniącym się masłem tak, by leżały w jednej warstwie, po czym dodaj nasiona kardamonu, sól, maleńką szczyptę cukru, przykryj i smaż – od czasu do czasu dodając na patelnię chlust wody – aż zmiękną. Już nigdy nie przygotujesz ich w inny sposób!

Słodkie ziemniaki są w kuchni absolutnie niezawodne – jeśli nie masz niczego innego w szafkach, możesz z nich przygotować smaczny posiłek. Ja lubię upiec je w całości ze skórką, tak by stały się bardzo miękkie, a następnie nadziać je czarną fasolą, pieczoną czerwoną cebulą i ricottą.

Z **papryk** bardzo łatwo przygotować dodatek do dania głównego. Upiecz je w całości w piekarniku, po czym wymieszaj z dobrej jakości fasolą limeńską z puszki, oliwą, bazylią i dressingiem cytrynowym. Kilka garści posiekanych prażonych orzechów włoskich doda całości chrupkości i smaku, czyniąc z nich prostą i pożywną przekąskę, idealną do dzielenia się przy stole.

Od czego zacząć

Październik to miesiąc, kiedy wzrost w warzywniku spowalnia, lecz jest kilka warzyw, które możesz teraz wysiać i uprawiać pod osłonami.

- **Kalafior wczesny** Siej do multiplatów lub małych doniczek pod osłonami, na głębokość 1 cm. W czasie zimy chroń siewki pod kloszem lub w zimnym inspekcie, podlewając je w razie potrzeby. Zahartuj je przed wysadzeniem do gruntu, co powinno mieć miejsce wiosną, kiedy minie ryzyko przymrozków; sadź w odstępach co 45 cm.
- **Bób** Siej pojedynczo do małych doniczek lub multiplatów znajdujących się w pomieszczeniu. Przesadź je do gruntu po sześciu tygodniach, aby do maja otrzymać wczesne zbiory.
- **Groch** Uwielbiam szybko odrastające po ścięciu mikrolistki groszku. Wysiewaj nasiona blisko siebie w kuwetach z dobrze przepuszczalnym podłożem umieszczonych na parapecie, aby móc zbierać z nich świeże, młode liście do sałatek.

Siej groch w pomieszczeniu, na głębokość 1-2 cm i zbieraj młode kiełki do przygotowania pysznych zimowych sałatek

ZDJĘCIA: GETTY/ROXILLER; PAUL DEBOIS

eprasa.pl 3b48a19501

Małgorzata Kalemba-Drożdż – dr biochemii, autorka książek botaniczno-kulinarnych m.in.: *Jadalne kwiaty, Pyszne chwasty, Smakowite drzewa* oraz bloga *Trochę Inna Cukiernia*. Laureatka AIG Prix Międzynarodowej Akademii Gastronomicznej.

Chryzantemy w wazonie i w filiżance

Choć w Polsce najczęściej wykorzystujemy je do ozdabiania grobów, to chryzantemy mają niezwykle bogatą historię i cesarskie korzenie. Uwielbiam wielkie, złociste pompony chryzantem i moim zdaniem zdecydowanie odganiają wszelki smutek i żal, szczególnie jeśli włoży się je do czajniczka i zaparzy z nich herbatkę. Od ponad tysiąca lat chryzantemy są natchnieniem artystów; uznaje się je nie tylko za symbol jesieni, ale również za metaforę hartu ducha.

Suszone, zaparzane lub marynowane

Uprawę chryzantem rozpoczęto w Chinach w XV w. p.n.e. (to już 3500 lat temu!). Na początku były używane przede wszystkim jako rośliny lecznicze. Według Chińskich mędrców chryzantema wzmacnia siły witalne, działa łagodząco, spowalnia starzenie się i przedłuża życie. Herbatkę chryzantemową przyrządza się na różne sposoby w Chinach, Japonii i Korei. Zbiera się kwiaty, zanim całkowicie otworzą koszyczki lub jeszcze w stadium nabrzmiałych, niemal dorosłych do otwarcia pąków. Chińczycy zwykle chryzantemy suszą, Japończycy zaparzają parą wodną, a następnie suszą, natomiast Koreańczycy marynują w miodzie lub utleniają jak czarną herbatę. Spożywczo wykorzystywane są żółte lub białe kwiaty chryzantemy indyjskiej (*Chrysanthemum indicum*) i drobne odmiany chryzantemy ogrodowej (*Chrysanthemum × morifolium*), zarówno pełne, półpełne, jak i pojedyncze – z jednym okółkiem kwiatów języczkowych. Napar z chryzantem obniża ciśnienie, działa orzeźwiająco, odprężająco, przeciwmigrenowo i przeciwzapalnie, a także poprawia trawienie.

Zapiski o chryzantemowym naparze podawanym na chińskim dworze cesarskim pochodzą z X wieku, a od XII w. chryzantema stała się godłem cesarza Japonii. W XVI w. było opisanych około 500 odmian chryzantem, obecnie jest ich ponad 20 tysięcy! W polskiej nomenklaturze chryzantemy określane są jako złocienie i aktualnie do rodzaju *Chrysanthemum* nie zalicza się złocienia wieńcowego (*Glebionis coronaria*, dawniej *Chrysanthemum coronarium*), którego liście są popularnym azjatyckim warzywem.

W celach spożywczych nie korzystaj z kwiatów sprzedawanych w sklepach i na straganach, ponieważ były uprawiane jako kwiaty ozdobne i prawdopodobnie były też opryskiwane środkami ochrony roślin nienadającymi się do konsumpcji. Możesz posadzić chryzantemy w ogrodzie, bo niezależnie od tego, czym były opryskiwane, w przyszłym roku będą całkowicie bezpieczne do użycia.

ZDJĘCIA: MAŁGORZATA KALEMBA-DROŻDŻ

prasa.pl 3b43a1950d

Herbatka chryzantemowa

SKŁADNIK

- Żółte lub białe kwiaty chryzantemy drobnokwiatowej (*Chysanthemum indicum*)

PRZEPIS

Kwiaty, które dopiero otworzyły się z pąków i okrągłe, gotowe do otwarcia pąki wysusz w przewiewnym i ciepłym miejscu. Ponieważ chryzantemy są dość mięsiste, warto użyć suszarki do owoców. Wysuszone kwiaty przechowuj w szczelnym pojemniku, bez dostępu światła do następnego lata – przydadzą się, kiedy wrócą upały.

Zwykle używa się od 1 do 4 kwiatów na filiżankę, ale warto dobrać własne proporcje do smaku. Zalej kwiaty gorącą wodą i odstaw pod przykryciem na pięć minut. Herbatka chryzantemowa jest orzeźwiająca, lekko gorzkawa i czuć w niej słodki aromat siana wynikający z obecności kumaryn. Warto pamiętać, że napar z chryzantem obniża ciśnienie, więc nie należy go pić w zbyt dużych ilościach.

Ciasteczka chryzantemowe

SKŁADNIKI

Ciasto:

- 200 g masła
- 3 łyżki suszonych kwiatów chryzantem
- 0,5 szklanki cukru
- 2 szklanki mąki
- 1 łyżka miodu
- szczypta soli

Lukier:

- 0,5 szklanki cukru pudru
- 1 łyżeczka soku z cytryny
- płatki świeżych chryzantem
- 1 białko

PRZEPIS

Suszone chryzantemy utrzyj w moździerzu lub młynku. Masło utrzyj z cukrem i chryzantemami na jasny krem. Dodaj miód i sól, a następnie mąkę do uzyskania gładkiej masy. Jeśli ciasto zupełnie nie chce związać, dodaj łyżkę zimnej wody. Jeśli jest zbyt miękkie, dosyp 1-2 łyżki mąki. Wstaw ciasto do lodówki na 20-30 minut. Rozwałkuj delikatnie podsypując mąką i wytnij ciasteczka. Ułóż na blasze wyłożonej papierem do pieczenia i piecz w 190°C przez ok. 8-10 minut, aż się zezłocą. Czas pieczenia zależy od grubości ciasta. Ciasteczka wystudź.

Z cukru pudru, soku z cytryny i białka utrzyj gładki lukier. Pokryj ciasteczka warstwą lukru i udekoruj płatkami chryzantemy. Możesz użyć białego lukru lub dobrać jego kolor do barwy płatków chryzantem wybranych do dekoracji ciastek. Różowy uzyskasz dodając łyżeczkę soku z buraka, a żółty – szczyptę kurkumy. Jeśli ciasteczka mają leżeć dłużej niż 1 dzień – wykorzystaj wcześniej wysuszone płatki (np. w grubej książce), dzięki temu będą trwalsze.

eprasa.pl 3b48a19501

JAK TO ZROBIĆ

Nowe róże z sadzonek

Sporządzanie sadzonek późną jesienią i zimą to prosty sposób na otrzymanie nowych roślin. Gdy już posadzisz swoje sadzonki, regularnie podlewaj je w ciągu roku – wiosną wierzchołki powinny wypuścić pierwsze liście. Docelowo dążysz to tego, by z jednej sadzonki otrzymać dwa lub trzy pędy. Daj sadzonkom czas ukorzenić się do następnej zimy, a następnie je przesadź.

Wypróbuj na tych roślinach

- ☐ Abelia
- ☐ Budleja
- ☐ Porzeczka
- ☐ Żylistek
- ☐ Dereń

1 Wybierz zdrowy, długi pęd spośród tegorocznych przyrostów i pobierz z niego materiał na sadzonkę, wykonując gładkie cięcie tuż pod węzłem liściowym. Skróć pędy sekatorem na długość 25 cm, ucinając je tuż pod węzłem liściowym.

2 Wykonaj ukośne cięcie tuż poniżej pąka/węzła liściowego na górnym końcu; dzięki ukośnemu cięciu będziesz w stanie odróżnić górną część sadzonki. Pozostaw jedną parę liści w górnej części i usuń te dolne.

3 Wybierz jasne stanowisko w ogrodzie i z pomocą szpadla zrób w ziemi głęboki rowek. Wsyp na dno żwir. Zanurz dolną końcówkę sadzonki w płynnym ukorzeniaczu z hormonami roślinnymi, aby pomóc jej się ukorzenić.

4 Wciśnij ucięte końce pędów w ziemię na głębokość 5 cm, w odległości 20 cm od siebie, po czym zasyp je z powrotem ziemią, tak by były w niej zanurzone do połowy wysokości. Dociśnij i porządnie podlej.

eprasa.pl 3b48a19501

Dociśnij szpadlem ziemię wokół sadzonek

eprasa.pl 3b48a19b01

Sadzonki z liści z naciętymi nerwami

Uzyskaj nowe rośliny z liści z naciętymi nerwami korzystając z poradnika Nicka Bailey'a

Niektóre z naszych tropikalnych i subtropikalnych roślin domowych, takie jak skrętnik, gloksynia i smitianta, mogą być dość drogie, więc ich rozmnażanie na własną rękę pozwoli sporo zaoszczędzić. Sadzonki z liści z naciętymi nerwami mogą początkowo wydawać się trudne do zrobienia, ale w rzeczywistości nie ma się czego obawiać. Z pojedynczego liścia, na przykład z begonii królewskiej, dzięki tej technice można otrzymać do 10 nowych roślin. Uzyskałem ich całe setki na przestrzeni lat w każdej szklarni, którą zarządzałem lub posiadałem. Lato jest idealnym czasem, aby to zrobić, a jesienią będziesz już mieć ukorzenione młode rośliny, gotowe do przesadzenia. To podobna technika do sadzonek liściowych, ale różni się szczegółami. Daj jej szansę – zyskasz całą masę roślin za darmo i zachwycisz znajomych swoimi ogrodniczymi umiejętnościami!

ZDJĘCIA: NEIL HEPWORTH

epraca.pl 3b48a19501

Rozmnażanie przez sadzonki z liści z naciętymi nerwami

1 Zbierz materiał roślinny

Tak jak w przypadku innych technik rozmnażania wegetatywnego, najlepiej zbierać materiał, gdy roślina mateczna ma wysoki turgor; innymi słowy, gdy jest dobrze uwodniona, co zwykle ma miejsce rano. Odetnij liście z wybranej rośliny za pomocą sterylnego ostrza i – jeśli nie zamierzasz ich od razu wykorzystać – włóż je do zroszonego wodą zamykanego woreczka do mrożenia i trzymaj z dala od ciepła i światła.

2 Natnij nerwy liścia

Ułóż liść na kawałku lustra lub kafelku, odwróć go spodnią stroną do góry i znajdź najsilniejsze nerwy – zwykle są blisko ogonka. Postaraj się wykonać 3-4 nacięcia o długości około 1 cm w poprzek nerwów, a następnie znajdź 2-3 następne nerwy bliżej krawędzi liścia i również je natnij.

3 Dociśnij liść

Napełnij doniczkę uniwersalnym podłożem bez torfu i lekko je ugnieć. Umieść liść przeciętą stroną do dołu na wilgotnym podłożu. Dociśnij liść do podłoża, tuż za każdym nacięciem, za pomocą haczyków zrobionych z drutu florystycznego.

4 Podpisz sadzonki

Prawidłowe oznaczenie jest bardzo ważne w przypadku każdego sposobu rozmnażania roślin. Wiele begonii królewskich wygląda podobnie, więc zrób etykietę z datą i nazwą odmiany rośliny.

5 Namocz doniczkę

Aby nie naruszyć podłoża i świeżo naciętego liścia, podlej doniczkę, stawiając ją w kuwecie z wodą. Zostaw do czasu, aż podłoże dobrze nasiąknie.

eprasa.pl 3b48a19501

Nowe rośliny wyrosną z nacięć nerwów liściowych w ciągu sześciu do ośmiu tygodni

Dalsza pielęgnacja

Wszystkie rodzaje sadzonek liściowych do ukorzeniania wymagają wilgotnego środowiska – woreczek do mrożenia to wszystko, czego potrzebujesz

To spore wyzwanie dla skromnego liścia, aby wydać całkiem nowe rośliny, dlatego tak ważne jest, aby zapewnić mu odpowiednie środowisko, które mu na to pozwoli. Wszystkie sadzonki liściowe wymagają wilgotnego podłoża i wysokiej wilgotności powietrza. Aby mieć pewność, że będą miały odpowiednie warunki, można je trzymać w zamkniętej mnożarce przez cały okres ukorzeniania lub zamknąć w woreczku do mrożenia przymocowanym do doniczki za pomocą gumki. Umieść je w jasnym miejscu, utrzymuj wysoką wilgotność i temperaturę 20-25°C.

Typowe sadzonki liściowe wykonuje się równie łatwo, ale wytwarzają mniej nowych roślin niż liście z naciętymi nerwami

Wypróbuj na tych roślinach

Uzyskaj więcej pięknych roślin doniczkowych, stosując technikę rozmnażania poprzez sadzonki z liści z naciętymi nerwami

Tylko ograniczona liczba roślin ukorzeni się pomyślnie za pomocą sadzonek z liści z naciętymi nerwami. Większość z nich to delikatne gatunki pochodzenia tropikalnego lub subtropikalnego, w tym begonia Masona (*Begonia masoniana*), begonia królewska (*Begonia rex*), skrętnik (*Streptocarpus*), gloksynia (*Sinningia*) i smitianta (*Smithiantha*).

Lato to najlepszy czas na rozmnażanie skrętnika, np. odmiany 'Polka-Dot Purple'

Uzyskaj więcej gloksynii, np. odmiany 'Tampa Bay Beauty', stosując tę metodę

Podczas rozmnażania roślin, takich jak begonia królewska, upewnij się, że są one prawidłowo opisane

ZDJĘCIA: TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; NICK SMITH; MATTHEW ASHMORE/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

W prenumeracie
20%
taniej

Prenumerata

oszczędzasz 20% • cieszysz się darmową dostawą • subskrypcję online dostajesz GRATIS!

Zaprenumeruj Gardeners' World, a zawsze dostaniesz najnowszy numer wprost do Twojej skrzynki!
Cena rocznej prenumeraty drukowanej (10 numerów) wynosi 143,20 zł.

Zamów prenumeratę na www.UlubionyKiosk.pl

prenumerata@avt.pl | AVT-Korporacja sp. z o.o. ul. Leszczynowa 11, 03-197 Warszawa | rachunek bankowy: 18 1050 1012 1000 0024 3173 1013

Poznaj dzikie **zwierzęta**

Wielu ogrodników wydłuża sezon na kolorowe kwiaty, uprawiając późno kwitnące werbeny patagońskie (*Verbena bonariensis*), rudbekie, astry oraz rozchodniki. Taki dodatkowy zastrzyk nektaru jest niezwykle korzystny dla zapylaczy, z których wiele – w wyniku późnego startu wiosną – w dalszym ciągu jest aktywnych. W cieplejsze dni usuwaj przekwitłe kwiaty, aby rośliny możliwie jak najdłużej produkowały nowe; jeśli jest sucho, podlewaj je obficie, aby ciągle wytwarzały nektar.

Nieprzewidywalne warunki pogodowe zaburzają cykl życia pszczół oraz motyli, dlatego obfita dawka nektaru o tej porze roku ma ogromne znaczenie dla gatunków zapadających w hibernację lub tych odlatujących na zimę na południe.

TEKST KATE BRADBURY

Możesz spotkać...

Ochybnicę runiówkę (*Griposia aprilina*)

Ochybnica runiówka jest uważana za jedną z naszych najpiękniejszych ciem – łatwo więc zrozumieć, dlaczego francuska nazwa tego gatunku to Marveille du Jour [„cud dnia" – red.]. Jest to owad średniej wielkości o rozpiętości skrzydeł około 36-46 mm, którego od września do października można spotkać w lasach, parkach oraz ogrodach miejskich, gdzie żeruje na kwiatach bluszczu oraz przejrzałych jagodach. Do pewnego stopnia ćmy wabi światło, dlatego wypatruj osobników wypoczywających w pobliżu jego źródła.

Po zakończeniu godów samica składa jaja w szczelinach kory oraz na gałęziach dębów, po czym ginie. Jaja zimują na drzewie, następnie wiosną wylęgają się z nich gąsienice, które żerują wewnątrz pąków liściowych, a potem przemieszczają się na kwiaty i liście drzew. Żerują nocą, a dzień spędzają, ukrywając się w korze. Gdy są gotowe do przepoczwarzenia, opuszczają drzewo i w jego pobliżu tworzą kokon w ziemi. We wrześniu pojawiają się osobniki dorosłe, gotowe rozpocząć cały cykl od nowa.

Możesz jeszcze spotkać jeże, które w tym miesiącu wejdą w stan hibernacji

Wypatruj też...

- Jeży, zwłaszcza tych aktywnych w ciągu dnia. Być może młode jeże nie zdążyły wyrosnąć na tyle, aby wejść w stan hibernacji, dlatego skontaktuj się z centrum pomocy dla dzikich zwierząt.
- Rusałek ceik wygrzewających się w słońcu – wkrótce powrócą do dziupli drzew i stosów drewna, gdzie zapadną w sen zimowy.
- Pluskwiaków z rodziny tarczówkowatych wypoczywających na roślinach. Odorek zieleniak zmienia barwę na ciemniejszą, aby upodobnić się do liści, w których hibernuje.

Nie przegap...

Posłuchaj odcinka podcastu, w którym Kate rozmawia o jeżach z Hugh Warwickiem: **www.bit.ly/GW-hedgehogs**

ZDJĘCIA: ALAMY/ANNE COATESY; PAUL DEBOIS; GETTY/DG WILDLIFE, TIM'S INSECTS/ADOBESTOCK

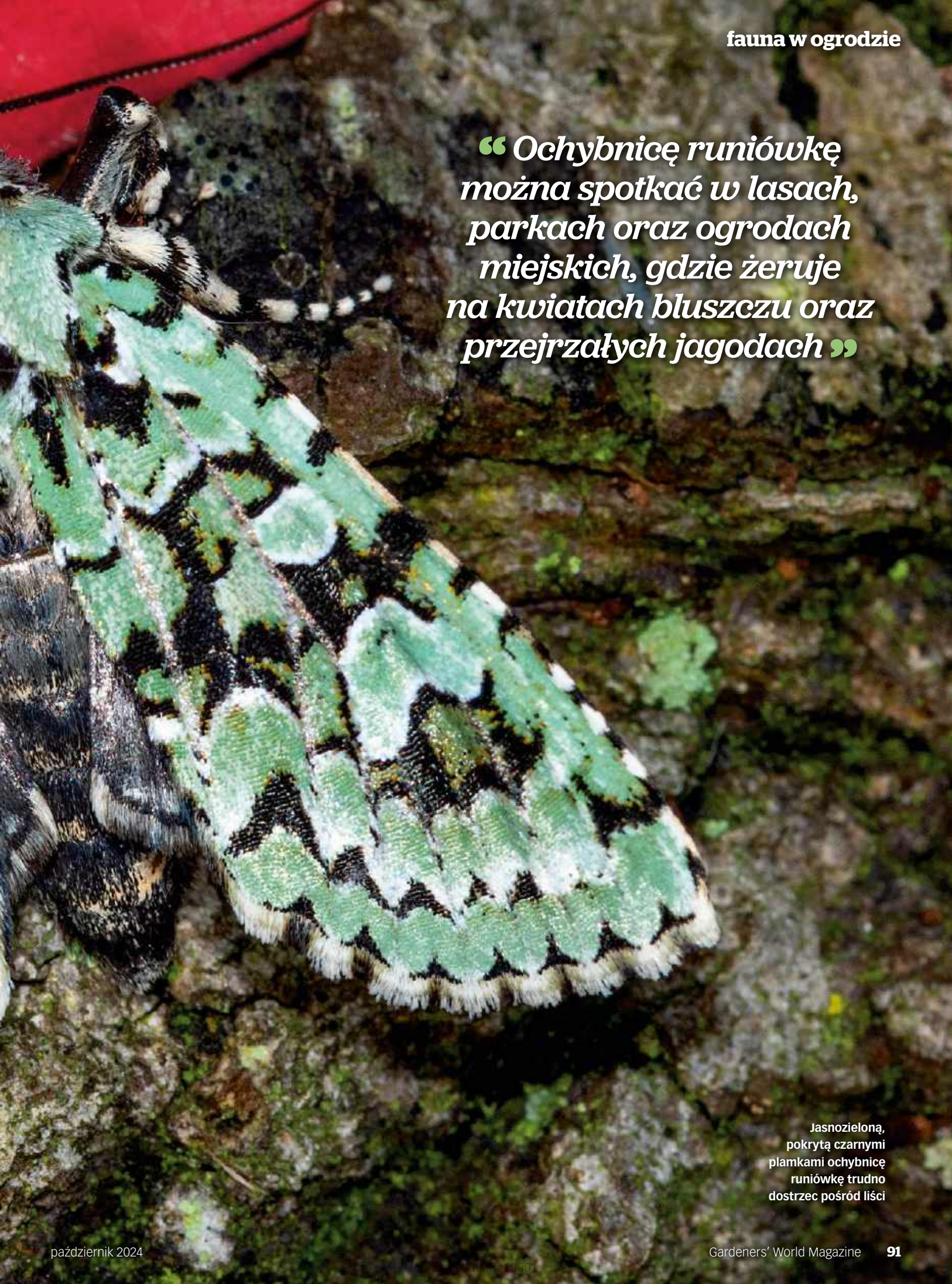

“Ochybnicę runiówkę można spotkać w lasach, parkach oraz ogrodach miejskich, gdzie żeruje na kwiatach bluszczu oraz przejrzałych jagodach”

Jasnozieloną, pokrytą czarnymi plamkami ochybnicę runiówkę trudno dostrzec pośród liści

10 GOTOWYCH POKARMÓW dla ptaków

Karmienie ptaków jest fascynującym procesem, lecz wiąże się ze sporym bałaganem. Ptaki zupełnie lekceważą zasady higieny – sprzeczając się o nasiona, rozsypują je dokoła; wybierają ulubione kąski, zostawiając resztę, która się psuje oraz rozrzucają puste łuski, do woli się przy okazji wypróżniając. Dlatego tak ważne jest regularne czyszczenie karmników i obszarów wokół nich – w przeciwnym razie zapchają się od spleśniałego pokarmu, a odrzucone przez ptaki nasiona wykiełkują na ziemi pod spodem, zmieniając się w gąszcz chwastów. A co najgorsze – możesz nieświadomie przyczynić się do rozprzestrzeniania infekcji wśród ukochanych ptaków.

Niektóre ptaki wyjątkowo bałaganią podczas jedzenia. Szpaki pożerają pokarm w tak zastraszającym tempie, że możesz zacząć obawiać się o ich układ pokarmowy. Sosnówki żyją w strachu przed agresją ze strony innych ptaków, dlatego zawsze pędzą do karmnika, szybko dokonują wyboru pokarmu i czym prędzej odlatują. Zięby są rozrzutne, nie tylko dlatego, że lubią przebierać w pokarmie – często niezdarnie – lecz także ponieważ mają w zwyczaju obłuskiwać nasiona tam, gdzie siedzą.

W przypadku tego rodzaju ptaków szczególnie skuteczne są karmy niezawierające łusek. Przykładowo, wybierając obrane nasiona słonecznika (w przeciwieństwie do tych w czarnych łuskach) masz pewność, że czynność generująca bałagan została już wykonana. Do produkcji mieszanek wysokoenergetycznych wybrano najbardziej odżywcze składniki, które są chętnie zjadane przez ptaki bez większych strat. Jeśli zaoferujesz im łuskane ziarna i lepszej jakości mieszanki, zostanie po nich mniej jedzenia, które mogłoby się popsuć, wysypać lub rozsypać, a co za tym idzie – przyciągnąć większą liczbę gryzoni.

eprasa.pl 3b48a19501

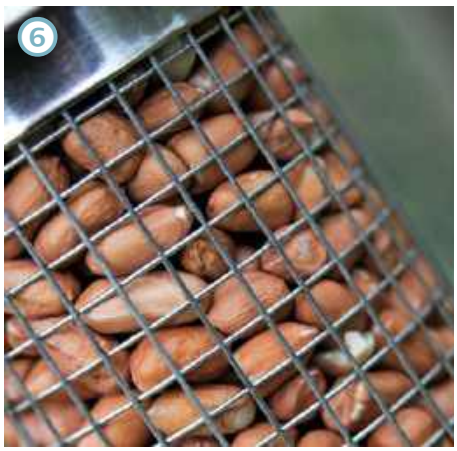

❶ Mieszanka wysokoenergetyczna
Można ją stosować przez cały rok, lecz szczególnie duże korzyści przynosi zimą. Większość rodzajów zawiera łuskane nasiona słonecznika, kruszone orzeszki ziemne, owies bezłuskowy i czasami suszone larwy mącznika. Rozsyp ją w karmniku lub wsyp do tych wiszących, w kształcie tuby.

❷ Rodzynki i sułtanki
Kosy, drozdy i wiele innych ptaków chętnie żywi się owocami. Najpierw je namocz, aby nie pęczniały w ptasich jelitach i nie zostawiaj ich na noc, gdyż mogą zwabić gryzonie. Pamiętaj, że rodzynki i sułtanki są toksyczne dla psów.

❸ Nasiona olejarki abisyńskiej (mungo)
To pokarm dla ptaków o cienkich dziobach, zwłaszcza szczygłów i czyżyków. Pokrzywnice i inne mniejsze ptaki także mogą po nie sięgnąć. Użyj do nich specjalnego dozownika, ponieważ są one bardzo drobne i łatwo je rozsypać. Ewentualnie rozsyp je na ziemi dla pokrzywnic.

❹ Ziarno kukurydzy
Doskonały pokarm dla wróbli i gołębi. Wchodzi w skład wielu mieszanek. Występuje w postaci prasowanej lub śrutowanej (zmielonej na mniejsze kawałki) i nie powinno się przyczyniać do powstania bałaganu. Rozsyp je na tacce lub ziemi.

❺ Słonecznik czarny niełuskany
Chociaż zdecydowanie nie pozwala uniknąć bałaganu, jest klasyczną opcją w przystępnej cenie, idealną dla osób, które dopiero zaczynają dokarmiać ptaki. Jest odpowiedni dla wielu gatunków, zwłaszcza sikorek i zięb, lecz po zakończeniu uczty pozostanie po nim na ziemi sporo łusek. Spróbuj podać nasiona w koszyku lub na tacy.

❻ Orzeszki ziemne
Są bogate w tłuszcze oraz białko i przyciągają wiele ptaków, od modraszek po dzięcioły duże (i oczywiście wiewiórki). Pozostanie po nich jednak pod karmnikami trochę bałaganu. Podawaj orzeszki w postaci śrutowanej (zmielonej na drobniejsze kawałki), zwłaszcza w okresie godowym i najlepiej w tubie z drobnej siatki, aby uchronić młode ptaki przed udławieniem się większymi kawałkami.

❼ Łuskane nasiona słonecznika
Są najlepsze pod względem kaloryczności i przyciągają liczną rzeszę gatunków: sikorki, zięby, a nawet mysikróliki. Zasadniczo są to nasiona pozbawione czarnej łuski, a więc nie generują zbytniego bałaganu. Umieść je w plastikowym karmniku z daszkiem, aby uchronić przed zepsuciem.

❽ Larwy mącznika
Prowadzą prosto do serca rudzika i są klasycznym przykładem tego, jak można dopasować pokarm do ptaków wizytujących ogród. Bardzo często możesz z ich pomocą zachęcić rudziki do jedzenia ci z dłoni. Nie powodują bałaganu ani strat – każdy okruszek zostanie chętnie zjedzony. Jeśli nie uda ci się ich podać z ręki, spróbuj wsypać je do małego naczynia.

❾ Standardowa mieszanka ziaren
Podstawowa mieszanka z łuskanych ziaren to bestseller – i słusznie, bo przyciąga wiele gatunków ptaków, łącznie ze wszystkimi najpospolitszymi sikorami oraz ziębami. Zwykle zawiera łuskane nasiona słonecznika, siemię kanarowe, śrutę kukurydzianą, owies bezłuskowy, nasiona konopi, ziarno prosa i posiekane orzeszki ziemne. Najlepiej podawać ją w wiszącym karmniku z dozownikiem i zazwyczaj nie pozostaje po niej wiele resztek.

❿ Kule tłuszczowe i granulat łojowy
Ten ulubiony pokarm dzięciołów, a także raniuszków, szpaków i wielu innych pospolitych gatunków może również skusić kilka nietypowych ptaków. Zazwyczaj w ich skład wchodzą nasiona. Kule tłuszczowe lub bloki łojowe można umieścić w wiszących karmnikach; na tackach nie wystarczą na długo. Najlepiej podawać je ptakom w zimne dni, bo w upale mogą się roztopić lub zjełczeć.

ZDJĘCIA: LEMANIEH, CRAIG TAYLOR PHOTO, AGEPHOTOGRAPHY, PANOR156/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

10 ŻYWYCH POKARMÓW dla ptaków

Nawet ptaki, których dieta jest w większości wegetariańska, czasami sięgną dla swoich młodych po owady, pajęczaki, mięczaki i dżdżownice, gdyż są one bogate w białko i tłuszcz. Dlatego zamiast postrzegać w tych odrażających pełzających stworzeniach wroga, zacznij traktować je jak naturalny pokarm dla ptaków.

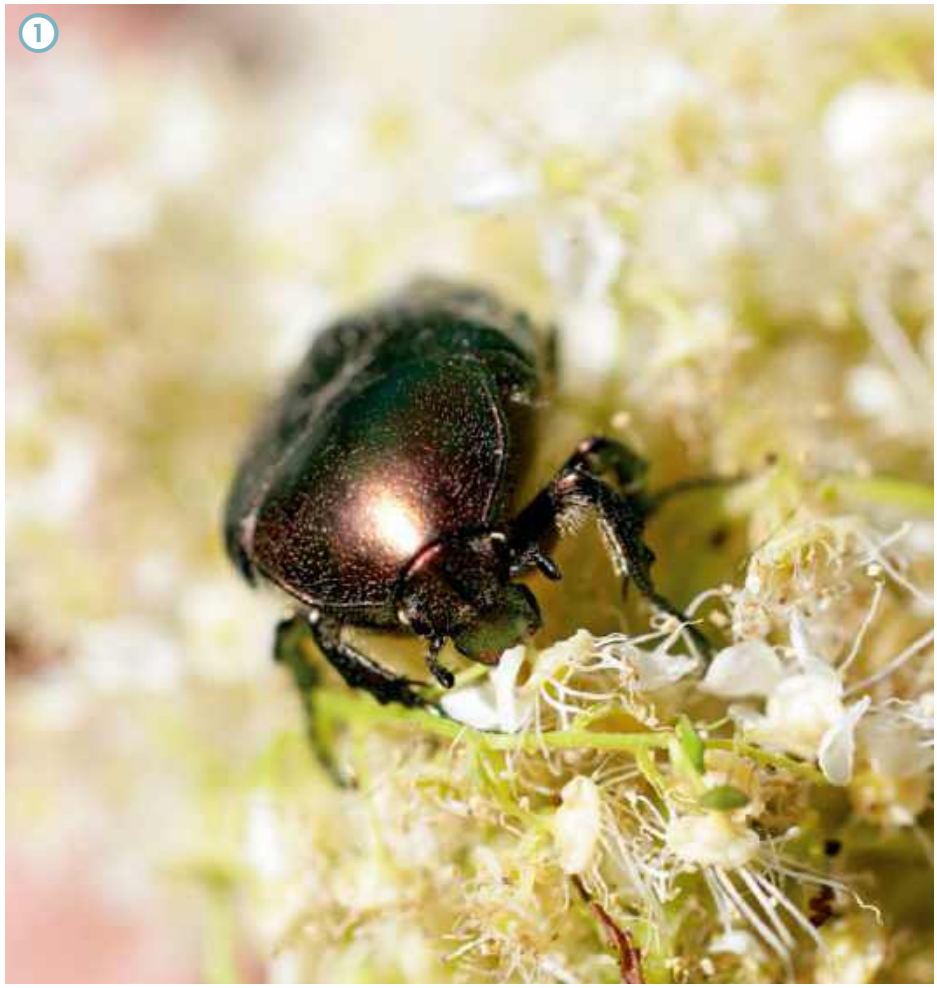
1

2

3

4

5

eprasa.pl 3b48a19501

❶ Chrząszcze
Drobne chrząszcze biegaczowate są popularną przekąską rudzików, pokrzywnic oraz szpaków. Większe chrabąszcze majowe są wychwytywane w locie przez pustułki, kobuzy i sowy.

❷ Dżdżownice
Drobne dżdżownice, na przykład te pozostawiające koprolity na naszych trawnikach, są wyłapywane przez rudziki, szpaki, pokrzywnice i drozdy.

❸ Mrówki
Pokrzywnice, rudziki i dzięcioły zielone szperają w trawie w poszukiwaniu mrówek, podczas gdy jaskółki i pliszki łapią w powietrzu mrówki latające.

❹ Larwy opuchlaka truskawkowca
Pokrzywnice, strzyżyki, rudziki i inne budujące gniazda na ziemi gatunki ptaków owadożernych zbierają je, jeśli akurat znajdują się na powierzchni ziemi świeżo przekopanej przez ogrodnika.

❺ Mszyce
Te licznie występujące, płodne owady bytują na praktycznie wszystkich gatunkach roślin. Zjadają je modraszki zwyczajne, raniuszki, mysikróliki, strzyżyki i lasówki.

❻ Gąsienice
To doskonały przykład na to, jak ptaki pomagają kontrolować populacje najpopularniejszych szkodników występujących w ogrodzie. Mniejsze gatunki gąsienic o gładkim ciele są zjadane przez rudziki, modraszki zwyczajne, drozdy, lasówki, mysikróliki oraz raniuszki, podczas gdy te włochate są pożerane przez kukułki.

❼ Pająki
Gatunki żyjące w przypowierzchniowej warstwie ziemi są zjadane przez strzyżyki i pokrzywnice, podczas gdy kukułki wyławiają te unoszące się na jedwabnych niciach wysoko w powietrzu.

ZDJĘCIA: SCORSBY, TOMASZ, HENRI KOSKINEN/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

⑧ Ślimaki
Drozdy lubią wstężyki gajowe, wstężyki ogrodowe i młode ślimaki szare. Zanim je zjedzą, uderzają nimi o „kowadło" z kamienia, aby przebić się przez skorupę.

⑨ Larwy komarnicy
Szpaki i sroki wydłubują te twarde, skórzaste larwy z trawników lub gołej ziemi, czasami robiąc przy tym sporo bałaganu!

⑩ Skorki
Gatunki ptaków szukających pożywienia na ziemi wyjadają je spośród opadłych liści. Dzięcioły wydobywają te skrywające się pod poluzowaną korą.

eprasa.pl 3b48a19501

Biedronki i ich domki

Trudno znaleźć owada, którego ludzie darzyliby większą sympatią. Kolorowe ubarwienie i powszechnie znane upodobanie biedronki do zjadania mszyc sprawiają, że zawsze jest mile widzianym gościem w ogrodzie. Ale biedronki mają kłopoty – i to poważne. Potrzebują pomocy tak samo, jak my potrzebujemy ich obecności w naszych ogrodach.

TEKST ŁUKASZ SKOP

Biedronkę rozpozna nawet przedszkolak. Wystarczy policzyć jej kropki, i już wiadomo, jak się nazywa. Mamy więc biedronkę dwukropkę, pięciokropkę, siedmiokropkę, dziesięciokropkę, jedenastokropkę, dwunastokropkę, czternastokropkę, szesnastokropkę, dwudziestokropkę, dwudziestoczterokropkę... są też pokropki, wielokropki i oczatki. Jednak to zaledwie kilka reprezentantek olbrzymiej rodziny, która na całym świecie liczy obecnie ponad 4000 opisanych gatunków, a naukowcy szacują, że może ich być nawet 6000! W Polsce występuje 76 gatunków biedronek o bardzo zróżnicowanym wyglądzie. Co ciekawe, niektóre w ogóle nie mają kropek (tak jak cała czarna wrzeciążeczka atłasowa), inne są włochate (tak jak owłosiony skulik świerkowiec), a jeszcze inne zamiast kropek mają paski (tak jak biedronka bledniczka).

Dieta biedronek jest równie zróżnicowana, co ich wygląd. Najczęściej spotykane biedronki – dwukropka, siedmiokropka i biedronka azjatycka – są drapieżcami. Zjadają przede wszystkim mszyce, ale też mrówki, czerwce, przędziorki, skoczki, a nawet... inne biedronki. Jednak nie wszystkie biedronki gustują w diecie mięsnej, bo są też takie, jak jaraszki, które od niej stronią. Odżywiają się liśćmi, owocami, nasionami, sokami roślinnymi, nektarem, pyłkiem, spadzią, a nawet grzybami. Zdecydowana większość, bo aż 90% wszystkich biedronek, to wszystkożercy, tak jak pospolita w całym kraju biedronka szesnastokropka (*Tytthaspis sedecimpunctata*).

ZDJĘCIE: CHRISTIAN MUSAT

eprasa.pl 3b48a19501

Na ratunek biedronkom

Zapewnienie zróżnicowanego pożywienia poprzez zwiększenie różnorodności biologicznej w naszych ogrodach to najlepszy sposób, żeby pomóc biedronkom. O ile larwy tych chrząszczy spędzają swoje krótkie dzieciństwo na uganianiu się za mszycami, o tyle dorosłe owady korzystają z bardziej zróżnicowanego pokarmu. Często można je spotkać na pąkach

Biedronka dwukropka (*Adalia bipunctata*) ma zmienne ubarwienie: może być czerwona w czarne kropki lub czarna w czerwone kropki

Inwazja biedronek

Kontrastowe ubarwienie biedronek jest ich znakiem rozpoznawczym oraz sygnałem dla drapieżników, ostrzegającym ich o toksyczności tych owadów. Ptaki, a nawet mrówki, omijają je szerokim łukiem. Podrażniona lub zaatakowana biedronka wydziela ze stawów kolanowych na odnóżach żółtą, silnie pachnącą i piekącą ciecz – hemolimfę, zawierającą trujący alkaloid, kokcinellinę. Z tego powodu biedronki właściwie nie posiadają wrogów naturalnych.

Poważnym zagrożeniem dla naszych krajowych biedronek jest jednak inna, pochodząca z południowo-wschodniej Azji biedronka. Biedronka azjatycka (*Harmonia axyridis*), zwana też arlekinem, pierwszy raz w Polsce została odnotowana w 2006 roku w Poznaniu i od tego czasu szybko rozprzestrzeniła się po całym kraju. Jest bardzo płodna (wydaje do pięciu pokoleń w ciągu roku), drapieżna (zjada mszyce, ale też jaja innych biedronek) i zajmuje nisze, z których wypiera Polskie biedronki, dlatego została uznana za gatunek inwazyjny.

Jak rozpoznać biedronkę azjatycką?

- na przedpleczu ma czarny rysunek w kształcie litery „M"
- może mieć żółty, pomarańczowy, czerwony lub czarny kolor
- ma od 0 do 23 kropek, zazwyczaj kilkanaście

Biedronki spełniają w ogrodzie pożyteczną rolę, zjadając mszyce

eprasa.pl 3b48a19501

kwiatów i otwartych kwiatach, gdzie mogą pożywić się zarówno mszycami, jak i pyłkiem czy nektarem. Rośliny, które przyciągają biedronki, to przede wszystkim te o otwartych i płaskich kwiatostanach. Najpopularniejsze z nich należą do rodziny selerowatych: to koper włoski, koper ogrodowy, kolendra, kminek, arcydzięgiel, aminek, trybula i dzika marchew, a także wrotycz pospolity oraz krwawnik. Biedronki chętnie odwiedzają również kosmosy, nachyłki, bodziszki oraz mniszki lekarskie, które przecież są tak często niemile widziane w ogrodach. Musimy więc pamiętać, że żaden ogród nie stanie się ostoją biedronek, jeśli do zera wytępimy w nim wszystkie szkodniki i chwasty. Nikt, a już na pewno nie biedronki, nie chciałby zamieszkać na takiej pustyni.

Pomoc biedronkom powinna przebiegać wielotorowo. Oprócz sadzenia właściwych roślin w ogrodzie, można zwiększyć populację biedronek, rezygnując z oprysków insektycydami. Same biedronki są wrażliwe na większość syntetycznych środków owadobójczych, ale też jeśli większość ich pożywienia zniknie, nie złożą jaj w twoim ogrodzie. Choć na początku może to być trudne, pozwól mszycom zasiedlić niektóre rośliny, aby zapewnić biedronkom wystarczającą ilość pożywienia.

Dorosłe owady już późnym latem szukają bezpiecznego schronienia w ściółce leśnej, w spękaniach kory, w szczelinach skalnych lub w zakamarkach drzew, gdzie mogą bezpiecznie przezimować. Im więcej takich miejsc im zapewnimy, tym więcej biedronek wiosną wyruszy patrolować rośliny w poszukiwaniu pokarmu, a to z kolei może przyczynić się do ograniczenia występowania szkodników na początku sezonu, a kilka mszyc nie zmieni się w plagę, którą później będzie trudno opanować. W dużych miastach, gdzie biedronek jest dużo, a kryjówek – mało, jesienią biedronki często gromadnie chronią się w szczelinach budynków i przy oknach, a nawet wchodzą do domów. Jeśli chcesz pomóc biedronkom i zapewnić im bezpieczną, a przy tym atrakcyjną kryjówkę na zimę, wykonaj dla nich domek według instrukcji na kolejnych stronach.

Cykl życiowy biedronki

Larwy biedronek wykluwają się z żółtopomarańczowych, owalnych jaj, które biedronka-matka składa w pakietach najczęściej na spodniej stronie liści różnych gatunków roślin. Im więcej mszyc dręczy roślinę, tym większa szansa, że biedronka wybierze ją na kolebkę dla swojego potomstwa. Pojedynczy pakiet liczy przeciętnie 3-20 jaj, ale jedna samica składa 10-50 jaj dziennie, a w ciągu roku może złożyć nawet do 1000 jaj. Po 3-5 dniach z jaj wykluwają się larwy, które zupełnie nie przypominają dorosłych owadów. Są smukłe, zwinne i szybkie. No i nie potrafią jeszcze latać. Grasują na roślinach w poszukiwaniu pokarmu, a są przy tym niezwykle zręczne i skuteczne. Oszacowano, że w ciągu swojego rozwoju larwa zjada około 600 mszyc, starsze larwy po 40-50 sztuk dziennie. Po czterech linieniach, które zajmują około trzech tygodni, larwa zmienia się w nieruchomą poczwarkę, w której owad przechodzi przeobrażenie zupełne i po 2-5 dniach wyłania się postać dorosła. Wyższa temperatura przyspiesza rozwój larwalny biedronek. Chociaż powszechnie uważa się, że biedronki mają tyle lat, ile kropek, w rzeczywistości rzadko dożywają swoich drugich urodzin.

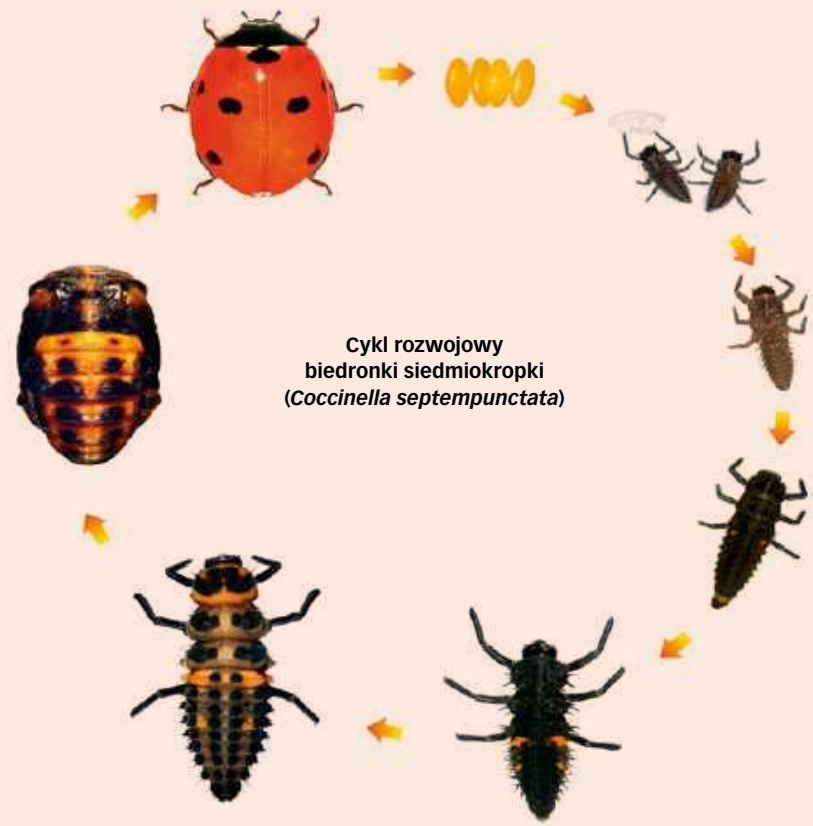

Cykl rozwojowy biedronki siedmiokropki (*Coccinella septempunctata*)

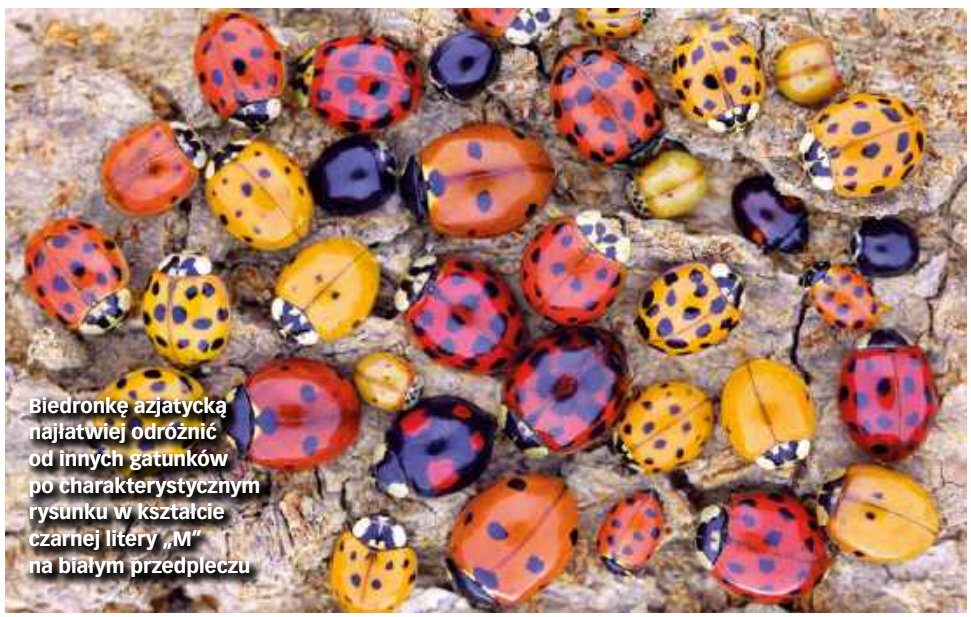

Biedronkę azjatycką najłatwiej odróżnić od innych gatunków po charakterystycznym rysunku w kształcie czarnej litery „M" na białym przedpleczu

ZDJĘCIA: ALEXEY PROTASOV, ALEXEY PROTASOV, MABELINSE/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

ZRÓB TO SAM:

Domek dla biedronek

Wczesna jesień to doskonały moment, żeby wykonać dla biedronek schronienie, w którym będą mogły przezimować i doczekać wiosny. Owady te lubią ciemne, ciasne i zaciszne kryjówki, w których mogą pozostać niewidoczne w czasie hibernacji. Domek dla biedronek zawieszony w ogrodzie będzie dla nich bezpiecznym miejscem zimowania, a jeśli powiesisz go na balkonie, tarasie lub w pobliżu okna, zniechęcisz te owady do wchodzenia do domu.

To prosty projekt, który zrobisz w kilkanaście minut. Zaproś do pomocy dzieci, bo to także świetna okazja do zapoznania ich z tymi niezwykłymi owadami oraz wspólnego spędzenia czasu na świeżym powietrzu.

Lista materiałów:

- Kwiatostany i łodygi dzikich roślin, np. krwawnika, wrotyczu, szczawiu, cykorii, marchwi, dziurawca, chabrów oraz traw. Dla ozdoby możesz dodać gałązki z owocami, np. dzikiej róży lub głogu.
- Gliniana doniczka o śr. 12 cm (może być większa)
- Bawełniany lub jutowy sznurek o dł. 1 m
- Biedronki-naklejki dla dekoracji
- Nożyczki
- Sekator

1 Ułóż rośliny w ciasny bukiet, dokładając kolejne pod kątem, tak aby krzyżowały się na tej samej wysokości. Układaj je w tym samym kierunku, obracając bukiet w ręku (jest to metoda skrętoległa układania kwiatów, inaczej „na okrętkę").

2 Nożyczkami odetnij 1 m sznurka ze szpuli, złóż sznurek na pół i ciasno zwiąż nim bukiet. Na tym etapie możesz jeszcze poprawić łodygi i rozłożyć rośliny w wachlarz. Wolne końcówki sznurka zawiąż na supeł.

3 Przytnij krótko wszystkie końcówki łodyg, używając sekatora. Sprawdź, czy bukiet ściśle pasuje do doniczki. W razie potrzeby skróć łodygi jeszcze mocniej.

4 Przewlecz sznurek przez otwór odpływowy w doniczce i mocno go pociągnij, żeby bukiet dobrze osadził się w donicy. Wyrównaj nożyczkami końcówki kwiatostanów.

5 Ozdób doniczkę samoprzylepnymi biedronkami. Dzięki nim nikt (w tym biedronki!) nie będzie miał wątpliwości, dla kogo jest przeznaczony domek. Naklejki kupisz online lub w sklepie papierniczym.

ZDJĘCIA: ŁUKASZ SKOP

eprasa.pl 3b48a19501

6 Gotowy domek zawieś w zacisznym i osłoniętym od deszczu miejscu: przy pniu drzewa, pod dachem szopy lub domu, na balkonie, tarasie lub przy oknie (od zewnętrznej strony).

eprasa.pl 6b48a19501

CZAS NA PRZYCINANIE

Frances Tophill pokazuje, jak utrzymać zieleń w formie przed nadejściem zimnych miesięcy

Październik jest miesiącem przejściowym. Jesień naprawdę staje się teraz jesienią. Równonoc mamy za sobą, co oznacza, że noc jest już oficjalnie dłuższa od dnia. W przypadku niektórych roślin, takich jak chryzantemy, krótsze dni pobudzają kwitnienie, ale dla innych oznaczają przygotowania do zimowego spoczynku. Październik może przynieść pierwsze przymrozki, więc jest już za późno na przycinanie wrażliwych drzew i krzewów. Mimo to, zimy mogą być teraz łagodniejsze, więc porządek rzeczy może się zmienić.

Coraz więcej z nas odkrywa, że ocieplający się klimat oznacza możliwość przesunięcia granic tego, co przetrwa w naszych ogrodach. Minęły też czasy ścinania bylin zielnych jesienią, ponieważ teraz wiemy, jak cenne są opadłe liście i resztki roślinne jako siedlisko dla zimujących owadów i larw. Ale jeśli coś zbrązowiało i rozmokło, pozbądź się tego, aby przedłużyć dekoracyjny wygląd jesiennych rabat – szczególnie tych, na których rosną rośliny przebarwiające się jesienią lub kwitnące zimą.

Aby wydobyć z naszych zimowych rabat odrobinę piękna na nadchodzące miesiące, mamy ostatnią szansę na przycięcie krzewów, zanim zrobi się zbyt zimno.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; TORIE CHUGG; SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

Nie przycinaj teraz roślin, które się przebarwiają

eprasa.pl 3b48a19501

Cięcie elektrycznymi nożycami

Chociaż większość nożyc do żywopłotów ma zęby tnące po obu stronach, łatwiej jest ciąć, wybierając jedną stronę i wykonując zamaszyste ruchy w górę, a nie w dół. Trzymaj nożyce blisko ciała, aby zmniejszyć obciążenie pleców i rób dużo przerw.

Przytnij teraz te rośliny

Niektóre drzewa i krzewy będą puszczać sok z ran, jeśli zostaną przycięte w okresie aktywnego wzrostu, czyli od późnej zimy do połowy lata. Zadbaj o nie teraz, gdy wzrost spowalnia, aby uniknąć tego problemu.

ZŁOTOKAP Może w ogóle nie wymagać cięcia, ale jeśli chcesz go prowadzić przy ścianie, możesz go teraz ukształtować.

GRAB Jesienią można przyciąć grabowe topiary oraz żywopłoty bez ryzyka spłoszenia ptaków.

LIPA Może wypuszczać dużo niepotrzebnych pędów z dolnej części pnia, więc usuń je teraz, aby utrzymać ładny kształt korony.

BRZOZA Przytnij ją teraz, jeśli to konieczne, ale zachowaj ostrożność: niewłaściwe przycięta już się nie odbuduje i straci urok.

Tych roślin nie przycinaj

Owoce dzikiej róży są trwalsze od innych owoców będących źródłem pożywienia dla ptaków, więc zostaw je w spokoju

✕ **RÓŻE** Owoce dzikiej róży są cennym źródłem pożywienia dla ptaków, gdy skończą się wszystkie inne owoce, więc nie usuwaj ich aż do późnej zimy.

✕ **ALBICJA** i inne bardzo wrażliwe drzewa nie będą miały wystarczająco dużo czasu, aby się zregenerować przed nadejściem niskich zimowych temperatur, jeśli je teraz przytniesz. Przytnij je wiosną, gdy zaczną rosnąć.

✕ **KLONY JAPOŃSKIE** Poczekaj z cięciem, aż liście opadną, ale zrób to, zanim w styczniu ruszą soki.

✕ **DRZEWKA FIGOWE** Mogą ucierpieć z powodu mrozu, jeśli zostaną przycięte w chłodnych miesiącach. Przytnij je wiosną, a jeśli to konieczne, ponownie latem. Załóż rękawice dla ochrony przed sokiem.

eprasa.pl 3b48a19501

Strzyżenie topiarów z wawrzynu

Ogród w zimie może wyglądać jałowo. Projektanci często mówią, że aby tego uniknąć, przynajmniej jedna trzecia nasadzeń powinna być zimozielona, aby zapewnić całoroczną strukturę – a nic nie oferuje lepszej struktury przez cały rok niż zimozielone topiary. Przytnij je teraz, aby wyglądały jak najlepiej przed nadejściem zimy. Ptaki zakończyły lęgi, więc jesień jest dobrym czasem na przycięcie tego rodzaju krzewów i żywopłotów. Celem tego zabiegu jest uzyskanie ostrych kształtów. Dla uzyskania idealnej formy możesz pomóc sobie sznurkiem lub czymś o równej krawędzi.

Topiary dodają struktury, ale wymagają regularnego cięcia dla zachowania kształtu

Krok po kroku

1 **CIĘCIE** zacznij od boków, aby uzyskać pożądaną szerokość. Użyj czystych, ostrych i naoliwionych nożyc do żywopłotów. Oddal się na kilka kroków, aby upewnić się, że tniesz równo.

2 **PRZYTNIJ** górną część, używając przedłużki, jeśli to konieczne. Ostrze możesz ustawić pod wymaganym kątem. Uważaj na to, co znajduje się wokół, aby uniknąć wypadków.

3 **PRZYTNIJ** podstawę, aby uzyskać pewien odstęp między ziemią a krzewem. Na koniec wyrównaj całą roślinę sekatorem, aby usunąć wszystkie wystające gałązki.

Dobra rada

Podczas korzystania z ogrodowych sprzętów zastosuj odpowiednią ochronę, w zależności od sytuacji i narzędzi. W przypadku nożyc do żywopłotów należy założyć właściwą odzież, obuwie z metalowymi noskami, rękawice i okulary ochronne lub maskę (przyłbicę), aby ochronić oczy przed odpryskami. W trakcie korzystania z narzędzi spalinowych, które są bardzo głośne, należy nosić nauszniki przeciwhałasowe; bezprzewodowe elektryczne nożyce do żywopłotów są ciche, więc nauszniki nie są konieczne.

Planując budżet na nożyce uwzględnij wydatki na odzież ochronną

W ten sposób przytnij także...

- Wiele innych drzew i krzewów, z których tworzy się topiary, takich jak bukszpan czy cis, można przycinać dokładnie tak samo jak wawrzyn, chociaż niektóre należy ciąć nieco wcześniej.
- Laurowiśnia (*Prunus laurocerasus*) może być cięta w ten sam sposób, ale całą pracę zwykle wykonuje się sekatorem, a nie nożycami do żywopłotów. Przecięte na pół liście będą się źle prezentować i będą brązowieć na krawędziach, co poskutkuje nieestetycznym wyglądem żywopłotu.

Wawrzyn

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kwitnienie												
Cięcie												

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/MIKHAIL ABRAMOV

eprasa.pl 3b48a19501

KROK PO KROKU

Zbuduj stelaż na ziemię liściową

Uzyskaj doskonały składnik poprawiający glebę, układając opadłe liście w stelażu z drucianej siatki. Aktywność grzybów powoduje powolny rozkład liści i przekształcanie ich w sypki kompost. Rezultatem jest doskonała odżywka, którą można dodać do gleby jako próchnicę lub przesiać ją i zmieszać z domową ziemią do doniczek.

1 WBIJ głęboko w ziemię cztery kołki, tworząc stelaż, który podtrzyma drucianą siatkę i przytrzyma w miejscu rozkładające się liście.

2 ZAŁÓŻ drucianą siatkę na zewnątrz stelaża. Przywiąż ją mocnym sznurkiem pojedynczo do każdego palika i naciągnij.

3 WYPEŁNIJ konstrukcję liśćmi, ugniatając je, tak, aby zmieścić ich jak najwięcej. Proces rozkładu może trwać dwa lata, a zrobienie doskonałej ściółki – nawet rok

Podlewaj rośliny w donicach nawet wtedy, gdy pada deszcz. Podłoże wysycha również podczas wietrznej pogody

Podlewanie pojemników jesienią

Podlewaj wszystkie pojemniki z kwitnącymi roślinami. Bryła korzeniowa w pełnej donicy potrzebuje dużo wody, więc podczas podlewania upewnij się, że jest dobrze namoczona. Sprawdź poziom wilgotności podłoża, dotykając powierzchni lub za pomocą miernika.

Nie ufaj dużym opadom, nawet po ulewnym deszczu, ponieważ jego duża część tylko zwilży liście, a nie korzenie. Rośliny szybko wysychają również podczas wietrznej pogody.

SZYBKIE ROZWIĄZANIA

Zwróć uwagę na rośliny samosiewne, takie jak aksamitki i werbena patagońska. Usuń chwasty i oznacz tyczkami sadzonki, które wyrosły w miejscach, w których chcesz, żeby zostały. Aby uzupełnić luki sadzonkami w innym miejscu, wykop dołek, następnie przenieś je na szpadlu, posadź w dołku i dobrze podlej.

Kompostuj przekwitnięte i uschnięte rośliny jednoroczne, a następnie wyczyść i przechowaj kosz

Opróżnij wiszące kosze

Opróżnij wiszące kosze, w których były jednoroczne letnie rośliny rabatowe. Bądź bezwzględny, chyba że dosadziłeś do nich kilka bylin i chcesz je zachować. Wyschnięte i wyblakłe rośliny można w całości pociąć i włożyć do kompostownika.

Gdy kosz będzie pusty, oczyść go z resztek ziemi i roślin, a następnie dobrze wyczyść zarówno jego zewnętrzną, jak i wewnętrzną część, zanim odłożysz go do ponownego użycia następnej wiosny.

TEKST: ROSIE YEOMANS. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 3b48a19501

Pudełko wypełnione materiałami znalezionymi w ogrodzie będzie bezpiecznym schronieniem na zimę

Stwórz hotel dla owadów

Wypełnij pustą skrzynkę lub pudełko naturalnymi materiałami do budowy gniazd dla różnych owadów ogrodowych, w których będą mogły zamieszkać zimą. Pszczoły, biedronki, chrząszcze ziemne i sieciarki potrzebują ochrony, jeśli w przyszłym roku mają zapylać rośliny i ograniczać populacje ślimaków oraz mszyc.

Wykorzystaj różnorodne materiały, takie jak puste łodygi czy patyczki, kawałki doniczek lub kamieni, liście, szyszki jodły i cokolwiek innego, co masz pod ręką. Umieść skrzynkę na ziemi w osłoniętym miejscu lub na słupkach na rabacie.

Sadź krzewy na zimę

Posadź teraz w ogrodzie krzewy kwitnące zimą, takie jak zimozielona kalina wawrzynowata (*Viburnum tinus*), żeby zdążyła się zakorzenić i dekorować ogród podczas zimowych miesięcy.

Priorytetowo traktuj te części ogrodu, które będziesz mógł zobaczyć z domu lub wzdłuż wydeptanych ścieżek, gdzie będziesz mógł je najbardziej docenić. Posadź krzew na tej samej głębokości, na której rósł w doniczce i podczas sadzenia dodaj do dołka do sadzenia odrobinę grzybów mikoryzowych, które pobudzą system korzeniowy do rozwoju.

Podlej zaraz po posadzeniu i podlej znów dopiero wtedy, gdy gleba całkowicie przeschnie, stanie się blada i pylista, aż do następnej wiosny.

ODWIEDŹ
www.GardenersWorld.com/planting po więcej porad na temat sadzenia

Wsyp grzyby mikoryzowe do dołka, żeby uzyskać zdrowe korzenie

Cięcie bylin

Przytnij wszystkie byliny lub stare łodygi kwiatowe, które już przekwitły, wyschły i szpecą rabaty. Obetnij je przy podstawie, rozdrobnij i dodaj do kompostownika. Zostaw łodygi z nasionami, jako pożywienie dla ptaków na zimę.

W przypadku piwonii na zdjęciu poniżej, ściółka dodana po przycięciu powinna sięgać do krawędzi kępy, lecz jej nie zakrywać, żeby zapewnić kwitnienie latem przyszłego roku.

Obetnij byliny przy podstawie

ODWIEDŹ
www.GardenersWorld.com/problems po więcej informacji na temat utrzymywania roślin w zdrowiu

Nie zapomnij

- **Napowietrzaj i wertykuluj trawniki, żeby poprawić drenaż**
- **Sprawdź wiązania drzew i poluzuj, jeśli są zbyt ciasne**
- **Sadź rośliny cebulowe, w tym żonkile i krokusy, żeby rozrosły się w trawie**
- **Usuń martwe i obumierające liście roślin wodnych w oczku, pozostaw do obeschnięcia na godzinę, a następnie zanieś na kompostownik**
- **Wysadź rośliny z doniczek na żywopłot po solidnych opadach**

eprasa.pl 3b48a19501

Usuń liście z roślin alpejskich

Usuń liście i śmieci, które spadły na rośliny alpejskie. Ta grupa roślin potrzebuje teraz dużo światła i dobrego drenażu, więc przykrycie mokrymi liśćmi spowoduje ich gnicie. Przypatrz się i dokładnie je oczyść, po czym wyciągnij liście, które przedostały się pomiędzy rośliny lub pod rozłożyste łodygi.

Wybierz ślimaki lub pomrowy, które schowały się tam na zimę. Potem uzupełnij warstwę piasku wokół nich.

Usuń liście, które opadły na roślinny alpejskie, aby zapobiec ich gniciu

ODWIEDŹ
www.GardenersWorld.com/october w poszukiwaniu listy prac na ten miesiąc

Przykryj rabaty warstwą organicznej ściółki, aby zatrzymać wilgoć i poprawić jakość gleby

Wyściółkuj rabaty na jesień

Wyściółkuj rabaty grubą warstwą kompostu. Najpierw je odchwaść, żeby wzruszyć ubitą ziemię i napowietrzyć powierzchnię, zanim przykryjesz ściółką. Najlepiej zrób to po deszczu, gdy gleba jest wilgotna. W ten sposób zapewnisz odpowiednią wilgotność.

Zastosuj 5-10 cm warstwę kompostu ogrodowego, markowego środka poprawiającego właściwości gleby, obornika lub ziemi liściowej – wszystko to będzie powoli wprowadzane do gleby przez dżdżownice i chrząszcze. Ściółkę z kory lub zrębków drzewnych należy stosować wyłącznie na rabatach z krzewami, gdzie materiał może zostać na powierzchni.

Chroń wrażliwe rośliny

Zimą temperatura może spaść do -10°C, a zimne wiatry mogą być niszczycielskie dla klonów palmowych i paproci drzewiastych. Klony przenosimy w osłonięte miejsce, aż w naturalny sposób zrzucą liście na zimę. Ograniczamy podlewanie, a następnie zaprzestajemy podlewania, gdy opadną wszystkie liście. Następnie owijamy rośliny włókniną ogrodniczą, a donice folią bąbelkową (donice z terakoty mogą pękać przy silnym mrozie). W tym miesiącu związujemy razem liście paproci drzewiastych, a korony wypełniamy suszoną słomą. Pnie otulamy słomą i zabezpieczamy folią bąbelkową, żeby przetrwały zimę.

Donice z terakoty owiń folią bąbelkową, żeby zapobiec ich pękaniu podczas silnych mrozów

Nie zapomnij

- **Zbierz późno dojrzewające jabłka, takie jak 'Braeburn'**
- **Wykop marchewki, takie jak 'Autumn King'**
- **Przytnij żywopłoty z buków, cisów i głogów**
- **Zbierz dynie, gdy po postukaniu wydają głuchy dźwięk**
- **Wysiej groszek pachnący bezpośrednio do gruntu w tunelach foliowych**
- **Zostaw owoce dzikiej róży, jako pokarm dla ptaków**

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl 3b48a19501

Widły należy ustawić pod takim kątem, aby podczas dzielenia roślin nie uderzały o siebie uchwytami.

Wykop i podziel starsze byliny

Gdy ziemia jest jeszcze ciepła i niezbyt mokra, to idealny czas na podzielenie najbardziej żywotnych bylin.

Dzielenie roślin tworzących kępy to sposób rozmnażania, dzięki któremu będą rosły zdrowo i energicznie. To okazja do usunięcia najstarszej i najsłabszej części rośliny lub przycięcia najstarszych pędów.

Jesienią dobrze jest dzielić rośliny wieloletnie o włóknistych korzeniach, takie jak dzielżany. Teraz można rozmnożyć też jarzmianki, jeżówki i krwawniki. Najbardziej żywotne rośliny wieloletnie, takie jak astry, marcinki i rudbekie, dzieli się nie rzadziej niż co dwa lata, ale lepiej to robić co trzy lub cztery lata.

Nie bój się używać narzędzi tnących, takich jak szpadel lub stary nóż kuchenny, jeśli kępa jest zbyt twarda; można ją też podzielić za pomocą pary wideł, ustawiając je tyłem do siebie pośrodku kępy.

Rośliny o mięsistych korzeniach, takie jak funkie i liliowce, najlepiej dzielić wiosną, gdy zaczynają wypuszczać pędy, szczególnie w ciężkiej glebie, ponieważ wilgoć w zimie może powodować ich gnicie.

KROK PO KROKU Dziel rośliny, żeby je odmłodzić

1 WYBIERZ suchy, pochmurny dzień do podziału bylin, żeby korzenie nie wyschły na świeżym powietrzu. Odetnij wszystkie stare łodygi kwiatowe, a potem przekop kępę za pomocą szpadla. Delikatnie podnieś ją, a następnie podnieś i przygotuj do podziału.

2 WEŹ dwie pary wideł i wbij je pod kątem w kępę tyłem od siebie. Zbliż trzonki do siebie, a jeśli to nie pomoże podzielić kępy, to rozsuń je szeroko, aby całkowicie oddzielić korzenie.

3 WYBIERZ z zewnątrz starej kępy najlepsze części do ponownego posadzenia, gdzie materiał roślinny jest młodszy. Usuń chwasty spomiędzy korzeni i odetnij pędy, uszkodzone podczas dzielenia.

4 WYKOP szeroki, dość głęboki dołek, żeby zmieścić korzenie nowej rośliny, a potem, przed sadzeniem, wlej na jego dno wodę. Rozłóż korzenie w dole i wypełnij ziemią do poziomu pędów. Dociśnij mocno, a potem znów podlej roślinę.

TEKST: ROSIE YEOMANS. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 3b48a19501

Jesienią wysiej groszek pachnący, żeby wcześniej zakwitł w przyszłym roku

Wysiej groszek pachnący

Napełnij donicę uniwersalnym podłożem beztorfowym, zwilż go letnią wodą, a następnie rozłóż na powierzchni dwa lub trzy nasiona groszku pachnącego. Przykryj 1 cm warstwą tego samego podłoża i delikatnie dociśnij, aby wierzchnia warstwa osłaniała nasiona. Podlej jeszcze raz i umieść w osłoniętym miejscu w ogrodzie lub w nieogrzewanej szklarni.

O tej porze roku kiełkowanie będzie trwało dwa lub trzy tygodnie, a jeśli zapewnisz im spokój, zbytnio nie wybujają. Wiosną przyszłego roku zakwitną jako pierwsze na rabacie.

ODWIEDŹ
www.GardenersWorld.com/sweet-peas po więcej porad na temat siewu i uprawy groszków

Posiej pas łąki kwietnej

Nawet najmniejszy kawałek gołej ziemi łatwo zamienić w kolorową grządkę dzikich kwiatów. Teraz, gdy gleba wciąż utrzymuje letnie ciepło, jest dobry czas na siew. Przygotuj miejsce, usuwając wszystkie wieloletnie chwasty, a potem zgrab ziemię i utwardź ją. Na koniec zagrab górną warstwę, tak żeby zostawić na powierzchni trochę ziemi do przykrycia nasion.

Sprawdź wydajność opakowania nasion: może wynosić od 1 g do 3 g na metr kwadratowy. Wysiej nasiona możliwie równomiernie, delikatnie podlej i zabezpiecz siatką do momentu wykiełkowania.

Przyciągnij w przyszłym roku do ogrodu więcej zapylaczy, tworząc nową łąkę kwietną

KROK PO KROKU

Posadź cebule warstwowo w donicy

Sadzenie cebul warstwami zapewnia moc kwiatów i na dłuższy czas. Umieść na dole najpóźniej kwitnące cebule, a najwcześniejsze na górze. Rośliny z łatwością będą się mijać. Użyj dużej, głębokiej donicy z otworami drenażowymi.

1 WSYP do głębokiej donicy około 10 cm ziemi bez torfu i ułóż na niej pierwszą warstwę cebul. Tulipany są idealne – kwitną później i lubią, gdy sadzi się je głęboko.

2 PRZYKRYJ cebule kolejną warstwą ziemi (10 cm), następnie ułóż drugą warstwę cebul – wybierz wcześniej kwitnące, np. żonkile. Powtórz tę czynność z cebulami krokusów, jeśli jest miejsce.

3 DODAJ ostatnią warstwę ziemi tuż pod brzegiem donicy i delikatnie dociśnij ją dłońmi. Umieść doniczkę na docelowym stanowisku, w osłoniętym, słonecznym miejscu i dobrze ją podlej.

eprasa.pl 3b48a19501

DOBRA RADA

Zimą chroń rośliny alpejskie przed wilgocią za pomocą klosza z górnym otworem. Zamiennie, użyj przezroczystego plastikowego pojemnika z recyklingu, obciążonego tak, aby stał stabilnie, lecz nie stykał się z rośliną. Upewnij się, że z boku ma wentylację. Pozostaw klosz lub osłonę na miejscu do późnej zimy, kiedy rośliny wykażą oznaki wzrostu.

Nadal ścinaj przekwitłe kwiatostany

Nawet do października warto regularnie ścinać przekwitłe kwiatostany bylin, żeby pobudzić rośliny tworzenia nowych pąków i zapewnić dłuższe kwitnienie. W tym miesiącu nadal kwitną zawilce japońskie, dalie, a nawet róże. Jeśli jednak chcesz mieć zimową ozdobę w postaci owoców dzikiej róży, to nie ścinaj kwiatów i pozwól im na naturalny proces przekwitania i rozwijania owoców.

Przenieś wszystkie resztki roślinne do kompostownika, tak, żeby nic nie zostało pod roślinami, ponieważ choroby grzybowe mogą zaatakować wszystko, co pozostanie na ziemi.

Odetnij wyblakłe lub przekwitnięte kwiaty dalii, żeby przedłużyć kwitnienie do pierwszych mrozów

Nie zapomnij

- **Przesadź do doniczek sadzonki zrobione latem i postaw je w osłoniętym miejscu**
- **Przytnij ślazówkę, budleję i wysokie róże o połowę, żeby zapobiec uszkodzeniom powodowanym przez wiatr**
- **Oczyść rabaty, ściółkuj naprzemiennie zielonym i brązowym materiałem organicznym**
- **Posadź rośliny cebulowe kwitnące wiosną i byliny zielne, posiej rośliny rabatowe**
- **Sprawdzaj czy już czas na zbiór dojrzałych nasion. Przechowuj je w chłodnym i suchym miejscu**

O tej porze roku nowe rośliny dobrze się ukorzenią i nadal będą obficie kwitnąć

Dodaj koloru na jesień

Dodaj urody pojemnikom i rabatom, dosadzając jedną lub dwie nowe rośliny, które zapewnią dodatkowy kolor przez całą jesień. Zakup kwitnących roślin jest idealny, jeśli chcesz je dopasować do istniejącej kolorystyki. Rozchodnikowiec (*Hylotelephium*) 'Carl' będzie kwitł jeszcze długo, a w przyszłym roku, na wiele tygodni rozwinie efektowne skupiska pąków, zanim przyjazne zapylaczom kwiaty otworzą się późnym latem.

Wykop spory dołek, posadź roślinę na tej samej głębokości, na której rosła w doniczce, lekko ugnieć ziemię wokół niej, a potem obficie podlej.

Posadź kamasje

Wiosną kamasje wypuszczają iglice pięknych, gwiaździstych, niebieskich, białych lub różowych kwiatów, a teraz jest najlepszy czas na sadzenie ich cebulek. Wybierz nasłonecznione lub półcieniste miejsce bogate w próchnicę i zatrzymującą wilgoć glebą, która nie będzie podmakać.

Łopatką lub sadzarką do cebul zrób dołki o głębokości około 15 cm, w odległości co 10 cm od siebie. Włóż do każdego dołka po jednej cebulce, szpicem do góry, i przykryj ziemią. Miejsce sadzenia oznacz etykietą lub posyp piaskiem, żeby już nic nad nimi nie posadzić. Kamasje dobrze rosną też w trawie. Pędy pojawiają się wiosną, a kwiaty w kwietniu i maju.

Aby uzyskać maksymalny efekt, posadź w grupach cebule kamasji

TEKST: ROSIE YEOMANS. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; TIM SANDALL

eprasa.pl 3b48a19501

Wykopując kępy dalii uważaj, żeby nie uszkodzić delikatnych bulw

Wykop dalie przed zimą

Wykop z gleby bulwy dalii, zanim przymrozki zaczną wnikać w ziemię i zniszczą rośliny. Trzeba to koniecznie zrobić, jeśli dalie rosną w ciężkiej, zatrzymującej wodę ziemi, ogród znajduje się na północy Wielkiej Brytanii lub w strefie mrozu. Ogrodnicy mieszkający w mniej ekstremalnych warunkach mogą je zostawiać na zimę na rabatach, przykrywając dalie dla ochrony dodatkową grubą warstwą ściółki.

Karpy wykopane z wilgotnej gleby należy suszyć przez kilka godzin. Dokładnie oczyść je szczotką z ziemi i połóż na gazecie w suchym i ciepłym pomieszczeniu lub powieś, żeby powietrze osuszyło je do zewnątrz. Jeśli jakieś bulwy oddzielą się od głównego skupiska, nadal nadają się do przechowywania i sadzenia.

Jeśli masz kilka odmian, niezależnie od tego, czy będą zimować w ziemi, czy trafią do przechowywania, oznacz je, żebyś wiosną, gdy zaczną wypuszczać nowe pędy, umiał je odróżnić i wiedział, gdzie je posadzić.

KROK PO KROKU Wykopywanie bulw dalii przed zimą

1 USUŃ wszystkie, uszkodzone przez mróz, miękkie liście i zanieś na kompostownik. Następnie przytnij wszystkie pędy dalii na wysokość około 5 cm nad poziomem gruntu.

2 WYKOP karpy z ziemi, wbijając widły w odległości 15 cm od najbardziej zewnętrznych łodyg, aby uniknąć uszkodzenia bulw. Wkop się głęboko, żeby wyjąć je wszystkie na raz.

3 OCZYŚĆ szczotką, aby usunąć ziemię lub zanieczyszczenia i przygotować karpy do przechowywania. Wszystko, co zatrzymuje wilgoć na bulwie, zwiększa ryzyko zgnilizny.

4 UMIEŚĆ bulwy w głębokich skrzynkach z ziemią lub zrębkami tak, żeby były suche, ale sama bulwa utrzymywała wilgoć. Przechowuj do wiosny w chłodnym, zabezpieczonym przed mrozem miejscu.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 3b48a19501

KROK PO KROKU

Przygotuj pelargonie do zimowania

Wnieś pelargonie do pomieszczenia, aby ochronić je przed zimnem i wilgocią. Podczas zimowych miesięcy będą źródłem przyjemnego zapachu oraz wytworzą kilka kwiatów, a gdy pod koniec wiosny minie ryzyko przymrozków, będziesz mógł ponownie wynieść je na zewnątrz. Oto trzy sposoby na przezimowanie pelargonii.

1 WYKOP pelargonie przed pierwszymi przymrozkami. Posadź je w uniwersalnym podłożu bez torfu, w doniczkach nieco większych od bryły korzeniowej.

2 PRZENIEŚ donice z tarasu do pomieszczenia i postaw w dobrze oświetlonym miejscu, tak byś zimą mógł cieszyć się ich zapachem, kolorowymi kwiatami i ulistnieniem.

3 UTNIJ poniżej pary liści wierzchołki młodych pędów o długości 10 cm. Posadź do doniczek wypełnionych piaszczystym podłożem i podlej. Trzymaj w temperaturze ok. 15-20°C.

Po przycięciu łodygi z węzła powinien wyrosnąć nowy pęd kwiatowy

Zadbaj o storczyki

Kiedy większość kwiatów storczyków opadnie, przytnij pędy kwiatowe, aby pobudzić rośliny do wytworzenia nowych kwiatostanów. Ostrożnie utnij je tuż nad zdrowym oczkiem (zgrubieniu na łodydze) w miejscu, gdzie pęd jest zielony (a nie brązowy i martwy). Zabieg ten pobudzi roślinę do wytworzenia nowego, bocznego pędu kwiatowego. Jeśli twoja roślina nie kwitła od dłuższego czasu, przenieś ją w nieco chłodniejsze miejsce, co może zachęcić ją do wypuszczenia nowego pędu kwiatowego.

Posadź zwartnicę

Posadź w domu cebule w doniczkach z podłożem uniwersalnym bez torfu, aby po ośmiu tygodniach doczekać się otwartych kwiatostanów. Wybierz doniczkę, która jest trochę szersza niż cebula; po posadzeniu 2/3 cebuli powinno wystawać ponad powierzchnią ziemi.

Podlewaj je oszczędnie – wystarczy tyle wody, aby wierzchnia warstwa podłoża nie była sucha – do czasu, aż pojawią się pierwsze pąki. Odtąd podlewaj je zawsze wtedy, gdy podłoże będzie suche. Te powszechnie sprzedawane pod nazwą amarylis cebule najlepiej rosną na dobrze oświetlonym stanowisku, w temperaturze 21°C.

ODWIEDŹ stronę **www.GardenersWorld.com/house-plants** po więcej porad

Posadź zwartnicę tak, aby 2/3 cebuli pozostało nad powierzchnią ziemi

Nie zapomnij

- **Usuń z roślin przekwitłe kwiaty oraz żółknące i obumierające liście**
- **Zetrzyj mokrą ściereczką kurz z powierzchni liści**
- **Teraz, gdy dni stają się coraz krótsze, przenieś rośliny w pobliże okien, aby wystawić je na większą ilość światła**
- **Wzrost roślin spowalnia, dlatego ogranicz podlewanie**
- **Przygotuj sadzonki liściowe sukulentów w doniczkach z piaszczystym podłożem**

eprasa.pl 3b48a19501

Chroń swoje sukulenty przed jesiennymi opadami deszczu i wczesnymi przymrozkami

Wnieś sukulenty do wnętrza

Wnieś sukulenty na zimę do pomieszczenia. Wiele z nich, na przykład eonium, aloes oraz eszeweria dobrze znosi ciepło oraz światło lata w ogrodzie, lecz zimą te rośliny potrzebują ochrony przed mrozem w szklarni lub oranżerii.

Najpierw poświęć trochę czasu na ich uporządkowanie. Usuń stare liście, zwłaszcza u podstawy roślin i przytnij stare pędy kwiatowe. Umieść rośliny w chłodnym pomieszczeniu na jak najjaśniejszym stanowisku, aby zapobiec mięknięciu i wydłużaniu się pędów, które byłyby bardziej podatne na gnicie.

SZYBKIE ROZWIĄZANIA

Zwartnica (*Hippeastrum*) woli ciaśniejsze doniczki, lecz jeśli uprawiasz swoją roślinę od kilku lat, przesadzenie jej do nowej może przynieść jej wiele korzyści, zwłaszcza jeśli słabo kwitła.

Wybierz doniczkę, która jest ze wszystkich stron około 2 cm szersza od cebuli i zastosuj podłoże beztorfowe John Innes nr 2. Dwie trzecie cebuli powinno wystawać ponad powierzchnię.

Zbierz ostatnie pomidory

Zbierz ostatnie pomidory, zanim niskie temperatury zniszczą twoje uprawy. Dojrzewanie owoców już spowolniło, lecz jeśli zaczęły się one wybarwiać, będą nadal dojrzewać w kuchni. Utnij całą kiść i powieś w ciepłym miejscu w pomieszczeniu lub oberwij pojedyncze owoce i umieść je w misce z innymi owocami.

Zielone pomidory są jak najbardziej zdatne do spożycia, dlatego te również zbierz i zachowaj. Smakują wybornie jako składnik czatneju i salsy, a także smażone i podane na śniadanie.

ODWIEDŹ www.GardenersWorld.com/tomatoes po więcej porad dotyczących uprawy oraz zbiorów warzyw i owoców

Zbierz teraz wszystkie pomidory i zostaw je w ciepłym pomieszczeniu, aby dojrzały

Posprzątaj szklarnię, aby utrzymać rośliny w dobrej kondycji

Wysprzątaj szklarnię, aby przygotować ją do zbliżającej się zimy. Pozamiataj rozsypaną ziemię oraz szczątki roślinne – pozostawione na podłodze mogłyby stać się siedliskiem szkodników oraz grzybów chorobotwórczych, które szybko się rozwijają w miejscach, gdzie jest mało światła.

Przygotuj wiadro z wodą i mydłem oraz szmatkę i przetrzyj szkielet szklarni, blaty, a nawet zewnętrzne powierzchnie doniczek, które na zimę zostały przyniesione z ogrodu. Ponadto rozmontuj i wyczyść wszystko to, co nie jest aktualnie potrzebne, na przykład tyczki bambusowe oraz siatki.

Aby zmniejszyć ryzyko pojawienia się ewentualnych szkodników i chorób, porządnie wyczyść szklarnię

Nie zapomnij

- Nadal wietrz szklarnię w ciepłe dni, lecz przed nastaniem późnego popołudnia zamykaj drzwi oraz otwory wentylacyjne
- Szybko wyrzuć resztki po zbiorach warzyw oraz obumarłe liście
- Wysiej nasiona mizuny i sałat, takich jak 'Winter Density', aby otrzymać liście do zimowych sałatek
- Dokładnie wyczyść ogrzewane mnożarki
- Kup termometr min/max, aby móc kontrolować temperaturę
- Przestań podlewać begonie bulwiaste, aby mogły przejść w stan spoczynku

TEKST: ROSIE YEOMANS. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl 3b48a19501

Osłoń cykorię kloszami, aby podczas mokrej, deszczowej pogody uchronić liście i środki przed gniciem

Chroń cykorię na późny zbiór

Wraz z nadejściem zimnej i mokrej pogody przygotuj się na konieczność przykrycia cykorii kloszem.

Dzięki temu zewnętrzne liście oraz środki cykorii nie zgniją w wilgotnych warunkach; tunel zapewni im także dodatkowe ciepło, które pobudzi je do wzrostu oraz ochroni przed ślimakami nagimi i skorupowymi, które lubią żerować na delikatnych, świeżych częściach roślin.

Po ostatnim zbiorze w roku rośliny, których główki zostały ścięte tuż nad ziemią, można przesadzić do doniczek, przykryć i tak przygotowane przenieść w miejsce zabezpieczone przed mrozem, aby zimą uzyskać gotowe do zbioru, podpędzone liście.

Zasadź kapustę na wiosenny zbiór

Przepikuj młode kapusty z siewu letniego, aby wiosną przyszłego roku zawiązały główki. Kapustę na wiosenny zbiór często sieje się w rzędach bezpośrednio do gruntu i zbiera jako młodą kapustę.

Jeśli teraz przesadzisz kilka z nich lub kupisz sadzonki i posadzisz je do osobnych doniczek, wytworzą one środkowe liście i zawiążą główki pod koniec wiosny, zanim odmiany średnio wczesne przejmą grządki.

Posadź je w odstępach co 40 cm, w lekko gliniastym podłożu, po czym podlej i przykryj siatką, aby uchronić przed gołębiami.

ODWIEDŹ
www.GardenersWorld.com/vegetable
po więcej porad na temat uprawy różnych gatunków warzyw

Wysadź teraz kilka sadzonek kapusty, aby wiosną przyszłego roku otrzymać smaczne główki

KROK PO KROKU

Wykop kępy szczypiorku

Podziel kępy szczypiorku i przesadź otrzymane egzemplarze do doniczek, aby jeszcze przez kilka tygodni móc zbierać z nich świeże liście oraz uzyskać nowe rośliny na wiosnę. Oddziel nieduże, zewnętrzne kępy, a te najstarsze ze środka wyrzuć. Postaw kilka doniczek w kuchni, aby ścinać z nich późne liście. Resztę umieść w osłoniętym miejscu, a na wiosnę przyszłego roku posadź je na miejsce docelowe w ogrodzie.

1 WBIJ szpadel lub widły głęboko i pod lekkim kątem pod kępę szczypiorku, a następnie razem z ziemią przylegającą do korzeni unieś ją do góry.

2 PODZIEL dłońmi kępę na mniejsze pęczki wielkości pięści. Przytnij korzenie i zielone pędy, aby pobudzić roślinę do wzrostu w doniczce.

3 POSADŹ rośliny w podłożu uniwersalnym bez torfu. Delikatnie dociśnij, porządnie podlej i przenieś w osłonięte miejsce.

TEKST: ROSIE YEOMANS.
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; TIM SANDALL

eprasa.pl 3b48a19501

Posadź czosnek

Posadź trochę czosnku, aby był gotowy do zbioru latem przyszłego roku. Przygotuj pod niego grządkę – usuń z niej chwasty, a podłoże zasil mączką kostną.

Kup odmiany przystosowane do uprawy w brytyjskim klimacie, po czym rozdziel główki na pojedyncze ząbki. Korzystając z łopatki posadź je na głębokość 7-9 cm lub równą trzem wysokościom ząbka, w odległości 20 cm od siebie.

Ząbki szybko się ukorzenią, a za kilka dni pojawią się zielone pędy. Wiosną zadbaj o regularne ich podlewanie, aby pobudzić je do wzrostu.

Chcąc osiągnąć lepsze rezultaty, kup główki przystosowane do uprawy w polskim klimacie

ODWIEDŹ
www.GardenersWorld.com/garlic po więcej porad na temat uprawy czosnku

Nie zapomnij

- **Przytnij żółknące łodygi szparagów i usuń wszystkie rosnące wokół podstawy roślin chwasty wieloletnie**
- **Zbierz warzywa korzeniowe, które chcesz przeznaczyć do przechowywania i zabezpiecz je przed gryzoniami**
- **Wytnij pędy topinamburu, pozostawiając bulwy w ziemi i wykopuj je w razie potrzeby**
- **Przygotuj ziemię pod sadzenie krzewów i drzewek z odkrytym korzeniem w okresie uśpienia**
- **Pobierz sadzonki z agrestu i porzeczki**

Usuń wierzchnią warstwę podłoża i uzupełnij wolne miejsce świeżym tak, by sięgało nieco poniżej górnej krawędzi donicy

Wyściółkuj krzewy borówki

Uporządkuj krzewy borówki amerykańskiej, które stanowią teraz jesienną ozdobę patio. Usuń wszystkie chwasty lub samosiejki drzew rosnące u podstawy rośliny, po czym wybierz wierzchnią warstwę podłoża o grubości 5 cm, usuwając przy okazji mech oraz inne zanieczyszczenia i szczątki roślinne.

Dodaj warstwę świeżego podłoża dla wrzosowatych lub na bazie ziemi ogrodowej bez wapnia tak, by sięgało nieco poniżej górnej krawędzi donicy.

Sprawdź, czy podłoże nie jest przesuszone, wkładając palec głębiej w warstwę starego podłoża. W razie potrzeby podlej.

Wypatruj dojrzałych jabłek

Zbierz dojrzałe jabłka. Gotowe do zbioru łatwo dadzą się urwać, bez konieczności ich pociągania. Jeśli stawiają opór, nie są wystarczająco dojrzałe, więc zostaw je na gałęzi trochę dłużej.

Zbierz jabłka leżące na ziemi pod drzewem i wykorzystaj w pierwszej kolejności.

Ostrożnie wkładaj zerwane owoce do kosza, aby ich nie obić, co zagwarantuje dobre przechowywanie i pozwoli uniknąć gnicia zbiorów. Przechowuj owoce w skrzyniach, w ciemnym, suchym, przewiewnym pomieszczeniu.

Owoc jest dojrzały, kiedy po delikatnym obróceniu łatwo odchodzi od gałęzi

Zbierz dynie i kabaczki

Odetnij od roślin dynie i kabaczki, które w pełni już wyrosły i dojrzały. W trakcie cięcia pamiętaj o pozostawieniu na owocach szypułki, dzięki temu będą się lepiej przechowywać.

Zbierz je w suchy, wietrzny dzień, a następnie – jeśli to możliwe – pozostaw je na zewnątrz na słonecznym stanowisku, aby skórki jeszcze stwardniały. Słoneczny parapet również się sprawdzi.

Zimą przechowuj je w suchym, przewiewnym pomieszczeniu.

Przy zbiorze dyni pamiętaj o pozostawieniu na owocach możliwie jak najdłuższej zdrowej szypułki

eprasa.pl 3b48a19501

Odpowiadamy na pytania ogrodników

Nasi eksperci odpowiadają na pytania nurtujące ogrodników, między innymi dotyczące śluzowatych plam na trawniku, tajemniczej rośliny o niebieskich kwiatach oraz hordzie żerujących na farbie ślimaków

Anne Swithinbank
Miłośniczka uprawy owoców, warzyw i roślin domowych – Anne była wcześniej kierowniczką szklarni w ogrodzie RHS Garden Wisley.

Matthew Pottage
Matthew pełni obowiązki kustosza RHS Garden Wisley, sztandarowego ogrodu Królewskiego Towarzystwa Ogrodniczego w hrabstwie Surrey.

Pippa Greenwood
Pippa jest jedną z czołowych specjalistek ds. szkodników i chorób roślin. W swoim ogrodzie stosuje metody ekologiczne.

P Ściółkuję piaszczystą glebę na mojej słonecznej działce, ale i tak wysycha. Pomocy!

Pat Bedford, Ceredigion

O ANNIE ODPOWIADA
Gleby piaszczyste są ubogie w materię organiczną i szybko tracą wodę oraz składniki odżywcze, dlatego kluczem do sukcesu jest odpowiedni dobór roślin do miejsca i rodzaju gleby. Na twoim dobrze przepuszczalnym, piaszczystym gruncie rośliny śródziemnomorskie powinny przetrwać zimowe temperatury, lecz jeśli na terenie zalega woda, lepiej podwyższyć grządki.

Wilgoć zawsze gromadzi się pod kamieniami, więc w twoim przypadku najlepszą ściółką będzie twardy materiał – najprawdopodobniej w twoim miejscu zamieszkania będzie to łupek ogrodowy.

Judaszowiec południowy (*Cercis siliquastrum*) powinien świetnie sobie poradzić na twojej działce, a jeśli masz możliwość zabezpieczenia roślin przed wiatrem, spróbuj posadzić w tym miejscu strączyn żółty (*Cladrastis kentukea*).

Jeśli chcesz posadzić nieduży, zimozielony krzew – szyplin szorstki (*Lotus hirsutus*) jest nie do przebicia; czystek oraz różne odmiany lawendy również powinny pięknie się rozwijać. Świetna jest *Salvia forsskaolii*: jest zimozielona, odporna na susze i daje nasiona.

Odwiedź ogród kamienny wchodzący w skład kompleksu Narodowego Ogrodu Botanicznego w Carmarthenshire w Walii, aby zaczerpnąć więcej inspiracji.

PiO
ODPOWIEDŹ EKSPERTÓW
Suche, słoneczne tereny

***Lotus hirsutus* bardzo dobrze radzi sobie na słonecznych stanowiskach z dobrze przepuszczalną, ubogą w składniki odżywcze glebą**

Lawenda występuje w wielu odmianach; uprawiana na słonecznym stanowisku rzadko kiedy się nie udaje

O MATT ODPOWIADA Nie sposób zaprzeczyć, że ekstremalne zjawiska pogodowe, których doświadczamy, są dla nas wyzwaniem. Wierzę w to, że możemy osiągnąć wiele dobrego dzięki przestrzeganiu kilku zasad.

Pierwszą z nich jest dobór roślin do zastanych warunków – borykanie się z uprawą roślin lubiących mokre stanowiska na rabacie z piaszczystą glebą i na pełnym słońcu przyniesie jedynie rozczarowanie.

Drugą zasadą jest budowanie odporności roślin poprzez utrzymanie zdrowej gleby i wygląda na to, że już nad tym pracujesz – wspaniale. Ściółkowanie, unikanie stosowania substancji chemicznych oraz rezygnacja z syntetycznych nawozów na rzecz dużej ilości ściółki sprzyja rozwojowi grzybów mikoryzowych w glebie, co z kolei zapewnia roślinom dostęp do o wiele większej ilości składników pokarmowych oraz uodparnia je na suszę.

Nowo posadzone rośliny na ogół wymagają regularnego podlewania, lecz w tym przypadku zalecałbym robić to oszczędnie, aby gatunki odporne na suszę urosły mocniejsze – miały grubsze pędy i były niższe – oraz by obficie kwitły.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/DOLE08/ROMAN OVERKO/WIRESTOCK; JASON INGRAM, JOHN CALEY, LIGAK/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

P Jak mogę powstrzymać jelenie przed zjadaniem roślin?

MJ Dean, email

Rośliny o twardych, lancetowatych liściach są mało apetyczne dla jeleni

O MATT ODPOWIADA Jedynym sensownym rozwiązaniem jest ogrodzenie przeciw jeleniom. Musiałbyś szczelnie ogrodzić cały ogród i zamontować w nim odpowiednie furtki, które pod twoją nieobecność będą zawsze starannie zamknięte.

Jeśli takie rozwiązanie nie jest możliwe, spróbuj roślinnej kompozycji złożonej z roślin o grubych, lancetowatych liściach, takich jak tęgosz, kordylina, juka, astelia oraz trytoma. Tego rodzaju liście nie są lubiane przez jelenie, a jeśli dobrze zaplanujesz nasadzenia, możesz stworzyć coś naprawdę imponującego.

Spróbuj również dodać do nich trawy ozdobne; chociaż zdarzyło mi się widzieć takie, które zostały nadgryzione przez jelenie, to gatunki o twardszych, mocniejszych liściach, takie jak miskanty, nie należą do ich ulubionych.

Ślimaki mogą objadać drzwi z farby, aby z wapnia zbudować skorupy

P Moje buraki nigdy nie są słodkie. Co robię źle?

Penny Rose, email

O ANNE ODPOWIADA Potrzebowałam wielu lat, aby docenić buraki i teraz uwielbiam ich ziemisty smak. Smakują wybornie po ugotowaniu, a może nawet lepiej po upieczeniu. Ich smak opisałabym jako słodki, lecz powinien on być intensywny i dosyć charakterystyczny. Możliwe, że uprawiasz swoje buraki „za dobrze".

Ja zaczynam uprawę swoich od wysiewu do multiplatów. Kiedy pojawią się siewki, przesadzam je gniazdowo, w odległości równej długości łopatki, wybierając dla nich słoneczne stanowisko. Następnie je podlewam, po czym robię to ponownie dopiero w okresach suszy, lecz z reguły unikam nadmiernego podlewania i nawożenia, gdyż mogłoby to spowodować, że smak buraków będzie mniej słodki i wyrazisty.

Najpierw zbierz te największe. Według mnie większość odmian uprawnych jest smaczna, lecz szczególnie zachęcam cię do spróbowania 'Burpees Golden' o intensywnie żółtej skórce i pysznym miąższu.

'Burpees Golden' jest jedną z najsłodszych odmian buraka

Usuń wszystkie części rośliny, na których podejrzewasz obecność parcha ognika

P Na owocach mojego ognika występują brunatne plamy. Dlaczego?

Steve Runar, email

O PIPPA ODPOWIADA Wygląda mi to na parcha ognika, chorobę wywoływaną przez grzyba blisko spokrewnionego z bardziej rozpoznawalnym grzybem wywołującym parcha jabłoni i gruszy, których objawy może miałeś okazję kiedyś zaobserwować. Grzyb może atakować zarówno kwiaty i liście, jak i owoce, a przy tym powodować przedwczesne opadanie liści oraz obumieranie rośliny. Chociaż ten grzyb nie zagraża twoim jabłoniom i gruszom, to już nieszpułkom i nieśplikom tak.

Nie ma środka grzybobójczego, który bym poleciła, ale jako że grzybnia zimuje na opadłych liściach, a także na pędach i owocach – zagrabiaj opadłe liście i przytnij zainfekowane części rośliny. Jeśli zdarzy się, że będzie trzeba sporo usunąć, miej na uwadze, że zbyt mocne cięcie może przyczynić się do słabszego kwitnienia i owocowania w przyszłym roku.

P Dlaczego mięczaki mają obsesję na punkcie zjadania farby z moich drzwi?

Heather Sinclair, Hampshire

O PIPPA ODPOWIADA Podejrzewam, że chodzi o ślimaki. Słyszałam, że niekiedy zdarza im się zjadać farbę, jeżeli nie mają dostępu do bardziej naturalnych źródeł wapnia, którego potrzebują do budowy i utrzymania skorupy. Sama nie miałam okazji tego zaobserwować, czego powodem może być fakt, iż od wielu lat uprawiam rośliny w glebie wapiennej.

Może warto usunąć z drzwi starą farbę i je przemalować – świeża farba będzie mniej atrakcyjna dla ślimaków. Ponadto sprawdź, czy uda ci się je odstraszyć, używając samoprzylepnej taśmy miedzianej, którą należy umieścić wzdłuż zewnętrznych krawędzi na całym obwodzie drzwi. U mnie taśma świetnie się sprawdza na doniczkach i podwyższonych grządkach, więc może warto spróbować?

P Proszę o pomoc w zidentyfikowaniu rośliny sąsiada.

Felice, Londyn

O ANNE ODPOWIADA Na twoim zdjęciu widać zawciągowca (*Ceratostigma willmottianum*). Ten niewielki krzew warto uprawiać ze względu na późny termin kwitnienia oraz olśniewające jesienne kolory.

Osiąga przeważnie do metra wysokości. Podczas srogiej zimy może uschnąć, ale wiosną odrasta.

Zawciągowiec (*Ceratostigma willmottianum*) jest gwiazdą jesieni

eprasa.pl 3b48a19501

P Jak możemy ochronić owoce przed gołębiami?

David Thomas, email

O ANNE ODPOWIADA Ja przykrywam nasze krzewy owocowe siatką ochronną, gdy owoce zaczynają dojrzewać – montuję ją przy pomocy spinaczy do prania, a u podstawy obciążam cegłami.

Jeśli nie chcesz kupować kolejnego produktu z tworzywa sztucznego, użyj starych firan, chociaż te zazwyczaj zaczepiają się o ciernie. Istnieją również warianty wyprodukowane bez użycia plastiku, które są biodegradowalne, lecz mogą być nieco mniej trwałe.

Siatka ochronna o drobnych oczkach stanowi barierę dla szkodników atakujących uprawy, począwszy od sałaty po owoce miękkie

Podziel kępy bambusa, zanim staną się zbyt duże, aby je rozdzielić

P Jak pozbyć się dużego, starego bambusa?

Linda Moir, email

O MATT ODPOWIADA Bambus znany jest z tego, że ma bardzo zwarte korzenie – taką uporczywą bryłę korzeniową da się łatwo wykarczować przy pomocy minikoparki. Jeśli to niemożliwe, będziesz potrzebować kilku ostrych łopat i grupy zaangażowanych przyjaciół, których musisz zwabić do swojego ogrodu obietnicą nagrody w postaci pysznego lunchu.

Jeżeli żadna z powyższych opcji nie jest możliwa, spróbuj ściąć roślinę piłą na równi z ziemią, a na pniaku umieścić donicę. Jednak w tym wypadku potrzebne będzie mocne nasadzenie, które zakotwiczy donicę w tym miejscu i metoda ta sprawdzi się tylko wtedy, gdy korzenie bambusa obumrą.

Jeśli uda ci się ładnie wyrównać teren po ścięciu bambusa, przykrycie tego miejsca ziemią i posadzenie w niej roślin o płytkich korzeniach mogłoby ukryć wszelkie po nim ślady. Jednak w dalszym ciągu istnieje szansa, że odrośnie, dlatego najlepszym według mnie rozwiązaniem problemu byłoby zastosowanie minikoparki.

P Czy bambusy zniszczą mur, który się za nimi znajduje?

Trish Lewis, email

O PIPPA ODPOWIADA Filostachys czarny (*Phyllostachys nigra*) to najpowszechniejszy w uprawie gatunek bambusa, charakteryzujący się czarną łodygą. Podczas gdy u innych bambusów występują kłącza, ten ma rozłogi, dlatego bywa on dosyć inwazyjny.

Mnie zaniepokoiłoby ryzyko, że rozłogi tych roślin mogły przedostać się pomiędzy kamienie muru i się przez niego całkowicie przebić. Poproś fachowca o przyjrzenie się nasadzeniu – ważne są tu rozmiary grządki podwyższonej, muru oraz całej konstrukcji – oraz pomoc w ocenie, czy można je pozostawić w spokoju, czy stanowią one zagrożenie.

Zdarza się, że niektóre rodzaje bambusów są w stanie zniszczyć fundamenty domu z cegły, lecz trudniej jest im przebić się przez nienaruszony beton. Jeśli mur jest jedynie imitacją muru zbudowanego z suchego kamienia (z solidną betonową podmurówką) będzie on mniej podatny na zniszczenia niż tradycyjny, suchy mur.

PiO GORĄCY TEMAT Bambus

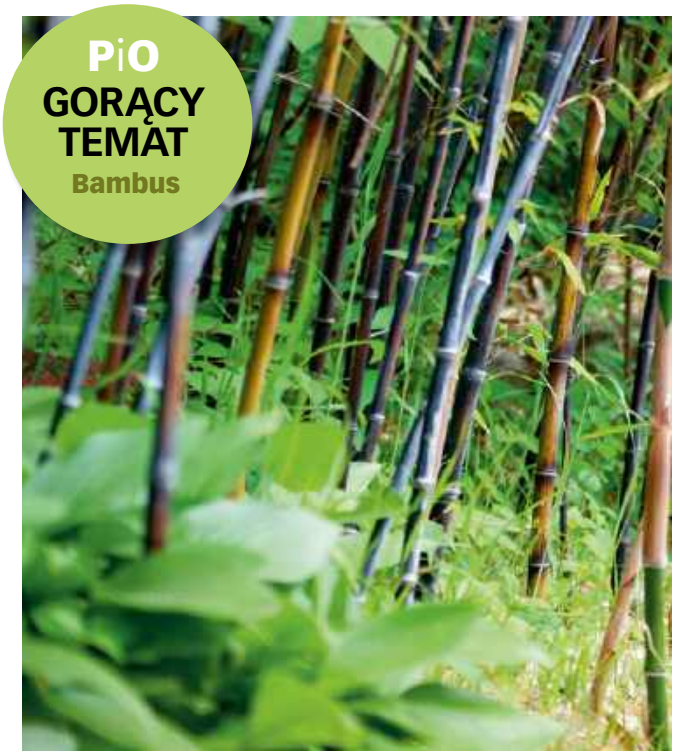

Zachowaj ostrożność w planowaniu nasadzeń z roślin o inwazyjnych korzeniach w pobliżu murów

P Zachowałam trochę suchych nasion fasoli wielokwiatowej: czy mogę je użyć do przygotowania chili?

Tessa Brooks, email

O ANNE ODPOWIADA Suche ziarna fasoli wielokwiatowej są jadalne, lecz należy na nie uważać – podobnie jak suszone nasiona grochu i innych odmian fasoli zawierają lektyny, które poważnie zakłócają pracę układu pokarmowego.

Moczenie ich przez 24 godziny, gotowanie w wodzie na dużym ogniu przez 10 minut, a następnie na wolnym ogniu przez resztę godziny lub do czasu, aż nasiona zmiękną sprawi, że będą jadalne.

Suszenie fasoli wielokwiatowej to świetny sposób na zachowanie obfitych zbiorów

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; TIM SANDALL, HYUNGMIN, MASSIMO DE CANDIDO, STEPHANE DUCHATEAU/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

Kwiaty, takie jak te dzielżany, są wspaniałym źródłem pokarmu dla pszczół

P Co mogę zrobić, aby zawsze kupować rośliny przyjazne pszczołom?

John Stamp, Derbyshire

O PIPPA ODPOWIADA Ucieszy cię wiadomość, że według mnie znalezienie roślin dla pszczół nie jest wcale trudne. Z upływem czasu rozważania ludzi na temat tego, które rośliny należą do ich ulubionych oraz co uprawiać w ogrodach mogą ulegać zmianie. Należy jednak mieć na uwadze, że ta zmiana dokonuje się stopniowo i wiele z lubianych niegdyś gatunków w dalszym ciągu świetnie się sprzedaje. Nadal uprawia się je w wielu ogrodach i duża ich część jest świetnym źródłem nektaru i pyłku dla pszczół i innych zapylaczy.

Wiele szkółek roślin oraz centrów ogrodniczych często sygnalizuje rośliny przyjazne zapylaczom, zazwyczaj używając w tym celu symbolu pszczoły na etykiecie lub w opisie rośliny. Klasyczna wskazówka, że otwarte lub rurkowate pojedyncze kwiaty są z reguły najlepsze jest dobrym tropem, którym warto podążać (a to, że roślina jest z gatunku karłowatych, ma większe kwiatostany lub jej kwiaty mają określony kolor wcale nie oznacza, że nie jest ona atrakcyjna dla pszczół).

Sprzątnij opadłe żołędzie i liście, aby utrzymać trawnik w dobrej kondycji

P Jak w niedrogi sposób sprzątnąć z trawnika opadłe żołędzie?

Peter Bates, email

O MATT ODPOWIADA Spróbowałbym w tym celu wypożyczyć odkurzacz ogrodowy do liści. Powinien się sprawdzić, pod warunkiem, że trawa jest wystraczająco sucha i krótka.

Zabieg ten należałoby jednak regularnie powtarzać. Jeśli ta metoda okaże się pomocna w twoim przypadku, dodaj odkurzacz ogrodowy do listy prezentów pod choinkę!

P Co to za paskudztwo?

Ken Beney, email

O PIPPA ODPOWIADA To śluzowiec. Istnieje wiele ich rodzajów, w przeróżnych kolorach. Nie stanowią zagrożenia dla roślin, na których występują – po prostu traktują je jako powierzchnię, na której mogą rosnąć i się z niej rozprzestrzeniać.

Najprawdopodobniej zauważysz, że z czasem znikną. Nie ma potrzeby, by je zwalczać, po prostu ciesz się widokiem tej niezwykłej formy życia, póki możesz.

Śluzowce lubią chłodne, wilgotne miejsca i mogą występować na trawnikach

P Co zrobić z larwami żerującymi na moich orlikach?

Barbara Davies, Wiltshire

O PIPPA ODPOWIADA Podejrzewam, że masz do czynienia z muszką *Macrolabis aquilegiae*, która składa jaja do pąków kwiatowych. Z czasem wykluwające się z jaj larwy powodują deformację rozwijających się kwiatów.

Okres, w którym wyrządzają one najwięcej szkody przypada na czas od maja do czerwca. Jeśli od razu po wykryciu problemu przyjrzysz się bliżej pąkom kwiatowym, najprawdopodobniej znajdziesz w środku pomarańczowe larwy.

Usunięcie wszystkich uszkodzonych kwiatów i pąków, jeszcze zanim larwy zakończą żerowanie i zejdą na ziemię wokół roślin pomoże przerwać ich cykl życiowy.

Na szczęście ten gatunek szkodnika ma tylko jedno pokolenie w roku i dotychczas odnotowano jego występowanie jedynie na orlikach.

Przeglądaj często rośliny, aby ograniczyć problemy związane z muszką

eprasa.pl 3b48a19501

Regularne koszenie trawnika osłabia inwazyjne rośliny cebulowe i w końcu całkowicie je niszczy

P Jak pozbyć się inwazyjnych chwastów cebulowych z trawnika?

Elaine Goldfinch, email

O MATT ODPOWIADA Rośliny cebulowe o agresywnym charakterze i szybkim tempie rozprzestrzeniania się są prawdziwym utrapieniem. Słyną z tego niektóre gatunki czosnków, a *Nothoscordum* (krewniak czosnków) jest szczególnie kłopotliwe.

Najlepszym sposobem na ich całkowite pozbycie się jest zdjęcie i wymiana wierzchniej warstwy ziemi do głębokości ok. 30 cm. Dzięki temu będziesz mieć gwarancję, że rośliny zostały usunięte, podczas gdy opryski zniszczą tylko aktywne nadziemne części roślin (uśpione w ziemi cebule później obudzą się do życia).

Kosiarki są największym wrogiem uporczywych chwastów: przeznaczenie najbardziej zainfekowanych obszarów na trawnik, a następnie koszenie murawy dwa razy w tygodniu powinno skutecznie je osłabić.

Możesz również zmienić nastawienie i zaakceptować intruza, sadząc w miejscu jego występowania wyższe rośliny o gęstszym pokroju, aby go wyparły i sprawiły, że będzie on mniej widoczny – byliny osiągające duże rozmiary, takie jak przetacznikowiec i rodgersja bardzo szybko rosną i ocienią chwasty cebulowe.

P Czy sprej do mycia naczyń jest szkodliwy dla dzikich stworzeń?

Ian Kirkpatrick, email

O PIPPA ODPOWIADA Zacznę od tego, że do zastosowań detergentów nie należy zwalczanie szkodników. To prawda, że nie pozostają one w glebie tak długo, jak inne rodzaje pestycydów, lecz w dalszym ciągu mogą niszczyć inne organizmy niż te docelowe.

Rozważ zachęcenie do osiedlenia się w ogrodzie naturalnych drapieżników i pasożytów mszyc, a także przyciągnięcie do niego biedronek i ich larw.

Wykonuj opryski w pochmurne dni, aby jak najmniej zaszkodzić dzikiej przyrodzie

P Moja aralia żółknie i zrzuca pędy. Dlaczego?

Jasmine, email

O ANNE ODPOWIADA Na obszarach tropikalnej Afryki i Azji domowe aralie (*Polyscias*) osiągają rozmiary niewielkich zimozielonych drzewek, lecz te uprawiane w pomieszczeniach oraz doniczkach o ograniczonej pojemności będą mniejsze. Potrzebują dobrej jakości rozproszonego światła, ciepłego pomieszczenia (minimum 15°C) oraz umiarkowanej wilgotności powietrza. Możliwe, że korzenie twojej rośliny ucierpiały na skutek niedostatecznego jej podlewania lub przelania oraz częstych zmian temperatury zimą.

Poczekaj, aż podłoże całkowicie przeschnie zanim podlejesz swoją roślinę i nie dopuść do tego, by kiedykolwiek stała w wodzie. Miejmy nadzieję, że latem większość problemów szybko samoistnie się rozwiąże, lecz następnej zimy uważaj na przeciągi, zwiększ wilgotność, ustawiając aralię w grupie z innymi roślinami i podlewaj je z większą rozwagą.

W okresie od wiosny do jesieni podawaj zdrowym roślinom raz na miesiąc nawóz w płynie i przesadź je późną wiosną lub wczesnym latem, stosując w tym celu dobrej jakości podłoże bez torfu z dodatkiem podłoża John Innes.

Umieść aralię w jasnym pomieszczeniu, jednak z dala od bezpośredniego działania słońca

P Jak zniechęcić koty do załatwiania się w ogrodzie?

Laura Spindlove, email

O MATT ODPOWIADA Koty w drodze do toalety nie lubią przebijać się przez gąszcz roślin, dlatego gęsto obsadź rabaty. Ponadto o wiele bardziej preferują gołą ziemię, dlatego gruba ściółka pokrywająca powierzchnię gleby będzie dla nich równie niewygodna.

Koty lubią fragmenty gołej ziemi, która ma luźną strukturę

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; GETTY/PENPAK NGAMSATHAIN; JASON INGRAM, GREENTHUMBSHOTS/ADOBESTOCK

eprasa.pl 3b48a19501

Felieton

Opowieści Titchmarsha

Niedziela to dzień, w którym możemy cieszyć się ogrodem w ciszy i spokoju – bez ryków, warkotów i buczenia narzędzi elektrycznych

Jak myślicie, co jest najrzadsze w ogrodzie? Wyjątkowe przebiśniegi? Dorodna dawidia chińska? Uważam, że ani jedno, ani drugie. Jest dla mnie jasne, że najrzadszą rzeczą w ogrodzie jest… cisza. Wydaje się, że to towar, którego nie można kupić.

Kilka lat temu wystawiono na sprzedaż położoną w naszej okolicy rezydencję. Aby ją obejrzeć, bogaty miliarder przyleciał na miejsce swoim helikopterem. Wylądował na trawniku tuż przy imponującym osiemnastowiecznym budynku z palladiańskim frontem z kolumnami i pilastrami, otoczonym przez parę setek hektarów ziemi uprawnej i lasów. Wyłączył silniki, wysiadł i zaczął nasłuchiwać. Usłyszał szum pobliskiej autostrady M3. Wsiadł do helikoptera, wystartował i więcej nie wrócił.

Ta historia przypomniała mi się latem, gdy poproszono mnie, abym zasugerował, w jakich godzinach można by korzystać w ogrodzie z hałaśliwych narzędzi w niedzielę. Obawiam się, że mogłem zabrzmieć, jakbym był świętszy od papieża, gdy wyjaśniłem, że nigdy nie używam takich rzeczy w niedzielę, bo uważam, że powinien być co najmniej jeden dzień w tygodniu, gdy da się wyjść do ogrodu i cieszyć ciszą i spokojem – czy też tym, co w świecie pełnym odrzutowców jest najbliższe ciszy i spokojowi.

> Chcę słyszeć śpiew ptaków, dźwięk wody rozbryzgującej się, gdy na stawie ląduje kaczka i kląskanie kokoszki wodnej zrywającej się do lotu z liścia lilii wodnej

Narzędzia elektryczne są cichsze od pneumatycznych i mniej zanieczyszczają środowisko, choć nawet one produkują ciągły szum, bez którego można się obyć w niedzielę. Chcę słyszeć śpiew ptaków, szum wiatru w liściach kasztanowca w ogrodzie, dźwięk wody rozbryzgującej się, gdy kaczka ląduje na stawie, kląskanie kokoszki wodnej zrywającej się do lotu z liścia lilii wodnej i śmiech wnucząt, które, według PG Wodehouse'a, „najpewniej właśnie coś psują" (oczerniam tu własne wnuki w imię przypomnienia wam o dziełach najlepszego pisarza-humorysty, jakiego wydała Wielka Brytania).

Oczywiście wszystko to może zaburzyć dźwięk przelatującego samolotu czy warkot motocykla, którego kierowca uparł się, aby szybko przejechać stromo nachyloną drogą przed naszym domem, ale to drobne i niezbyt częste irytacje. Być może w czasach telefonów komórkowych, gdy mało kto idzie ulicą bez wepchniętych w uszy słuchawek, naturalne dźwięki ziemi zastąpiła wyprodukowana przez człowieka kakofonia.

Czy naprawdę jestem w mniejszości, nie pragnąc słuchać muzyki czy wiadomości w trybie 24/7 nawet, gdy przechadzam się po trawie czy wśród rabat? „Dźwięki ziemi są jak muzyka" – jak to ujął Oscar Hammerstein II we wspaniałej piosence *Oh, What A Beautiful Mornin'* z filmu *Oklahoma!* Możliwe, że tak jest, ale wydaje się, że mało kto się w nie wsłuchuje w dzisiejszej dobie.

Zdaję sobie sprawę, że większość pracujących ludzi może działać w ogrodzie w weekendy, a narzędzia pneumatyczne to ułatwiają – i przyspieszają – ale czy nawet narzędzia elektryczne muszą być tak głośne? Mamy kosiarki, podkaszarki, piły łańcuchowe, nożyce do żywopłotów i dmuchawy do liści. Wiem, że to z mojej strony nierealistyczne prosić czytelników o zastąpienie kosiarek małym stadkiem owiec i wzięcie do garści grabi zamiast dmuchawy, ale… czujecie, o co mi chodzi.

Jeśli chodzi o koszenie trawy, alternatywą jest oczywiście inwestycja w kosiarkę automatyczną na baterie, poruszającą się jak przerośnięty żółw i stale pasącą się na murawie, aby źdźbła miały maksymalnie kilka centymetrów długości. Takie urządzenia są bardziej ekologiczne, bo mniej zanieczyszczają powietrze i generują mniej hałasu, ale nie koszą trawników w pasy, co uwielbiam, o ile robi się to między poniedziałkiem a sobotą – nigdy w niedzielę.

A jednak jestem realistą. Rozumiem, że zawsze będą ludzie pragnący kosić trawnik/ciąć żywopłot/zdmuchiwać na kupkę liście/piłować drewno w dzień pański, bez względu na swoje przekonania religijne. Nie chcę nikogo ewangelizować, jestem tylko zwykłą duszą kochającą ciszę i spokój w dzień, który kiedyś uważano za pierwszy dzień tygodnia. Jeśli już zatem musisz przeżywać niedzielę w towarzystwie hałaśliwych elektronarzędzi, proszę rób to między dziewiątą rano a szóstą wieczorem, abym zdążył wypić poranną herbatkę w ciszy i mógł nacieszyć się zachodem słońca przy akompaniamencie śpiewu kosa, a nie produktów firmy Black & Decker. Dziękuję.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM
ILUSTRACJE: CHRIS MADDEN ILLUSTRATION

eprasa.pl 3b48a19501

Gardeners' World EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelna
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Redaktor merytoryczny
Łukasz Skop
lukasz.skop@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Moroz,
Bożka Piotrowska,
Ewa Kuczyńska,
Katarzyna Kaczan-Borowska,
Marta Karcz,
Grzegorz Falkowski,
Katarzyna Bellingham,
Małgorzata Kalemba-Drożdż

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 883 125 997

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22 (godz. 10:00–14:00)

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

United Kingdom

GARDENERS` WORLD
MANAGING DIRECTOR
Catriona Bolger

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurrion

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

MANAGING DIRECTOR, CONSUMER PRODUCTS AND LICENSING
Stephen Davies

COMPLIANCE MANAGER
Cameron McEwan

DIRECTOR, MAGAZINES AND CONSUMER PRODUCTS
Mandy Thwaites

UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska"
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World".

© Copyright 2024 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska" treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

Miesięcznik, nr 10/2024

Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Studios

BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corpo-ration. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

W następnym numerze...

listopadowo-grudniowe wydanie

w sprzedaży na początku listopada

Świąteczne dekoracje z roślin

Sadzenie roślin z gołym korzeniem

Polecane sklepy ogrodnicze

Krotoszyn
Szkółka Bielawni Anna Bielawna
63-700 Krotoszyn, Ordonówny 1/lok. 6
66 471 28 30 • biuro@szkolkabielawni.pl
www.sklep.szkolkabielawni.pl

Nowodworce
Davis & Kryjan-Gardens s.c.
Centrum Ogrodnicze
16-010 Nowodworce, Kwiatowa 7
85 744 15 95 • ogrody@dkgardens.pl
www.dkgardens.pl

Płońsk
Centrum Ogrodnicze Eljan
09-100 Płońsk, Skarżyn, Wyszogrodzka 14
603 984 504 • info@eljan.eu
www.eljan.eu

Puławy
Centrum Ogrodnicze Ogród Marzeń
Aldona Sójka
24-100 Puławy, Lubelska 100
697 084 823 • szkolkisojka@gmail.com
www.szkolkisojka.pl

Suwałki
Centrum Ogrodnicze Ilex
Roman Marek Barwicki
16-400 Suwałki, Wojska Polskiego 56
87 566 61 91 • ilex.suwalki@op.pl
www.ilex.suwalki.pl

Tuczempy
Centrum Ogrodnicze Piotrów Alicja Piotrów
37-514 Tuczempy, Kwiatowa 7
16 623 19 84 • kwiaty.piotrow@wp.pl
www.ogrodnictwo-piotrow.pl

W tych sklepach zawsze znajdziesz magazyn „Gardener's World. Edycja Polska" oraz wydania specjalne.
Serdecznie zapraszamy wszystkie sklepy ogrodnicze do współpracy B2B:
22 257 84 99 (godz. 10:00–14:00) • prenumerata@avt.pl

eprasa.pl 3b48a19501

Lovely Baskets
MADE WITH
DEALER
Riviera Maison
KOSZE RATTANOWE
WWW.LOVELYBASKETS.PL

eprasa.pl 3b48a19501

Celebrujmy pasję

Narzędzia do zbierania plonów

fiskars.com

FISKARS

QUALITY SINCE 1649